



NABYWANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

THE ACQUISITION OF POLISH CITIZENSHIP

Izabela Leraczyk

Barbara Wójcik

Agata Zaprzaluk

Tomasz Sieniów (red.)

NABYWANIE
OBYWATELSTWA POLSKIEGO
THE ACQUISITION OF POLISH CITIZENSHIP



NABYWANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

THE ACQUISITION OF POLISH CITIZENSHIP

Izabela Leraczyk
Barbara Wójcik
Agata Zaprzaluk

Tomasz Sieniow (red.)

FUNDACJA INSTYTUT NA RZECZ PAŃSTWA PRAWA
LUBLIN 2013

Publikacja wydana w ramach projektu „Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II” realizowanego przez Fundację Instytut na rzecz Państwa Prawa. Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich oraz budżetu państwa.



Copyright by Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa

Autorzy: Izabela Leraczyk
Barbara Wójcik
Agata Zaprzaluk

Tomasz Sieniow (red.)

Recenzent: dr hab. Artur Kuś, prof. KUL

Tłumaczenie na język angielski i konsultacja językowa:
Iryna Kozak, prof. Delaine R. Swenson

Wydawca: Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa
ul. Chopina 14/70, 20-023 Lublin
tel./fax: +48 81 743 68 05
e-mail: fundacja@panstwoprawa.org
www.panstwoprawa.org

ISBN 978-83-62551-44-6

Za treść niniejszej publikacji odpowiada wyłącznie Instytut na rzecz Państwa Prawa. Komisja Europejska oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej nie ponoszą odpowiedzialności za treść i sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

SPIS TREŚCI

NABYWANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Wykaz skrótów.....	7
Wprowadzenie	9
Rozdział 1. Nabycie obywatelstwa polskiego z mocy prawa	13
1.1. Nabycie obywatelstwa poprzez urodzenie, znalezienie i przysposobienie.....	18
1.2. Nabycie obywatelstwa na podstawie repatriacji	20
Rozdział 2. Szczególna pozycja małoletniego	31
2.1. Przesłanki nabycia obywatelstwa polskiego	31
2.2. Wybrane zagadnienia proceduralne	33
Rozdział 3. Nadanie obywatelstwa polskiego	39
3.1. Instytucja nadania obywatelstwa polskiego i jej charakter.....	39
3.2. Wniosek o nadanie i akt nadania obywatelstwa polskiego.....	43
Rozdział 4. Uznanie za obywatela polskiego	47
4.1. Przesłanki uznania za obywatela polskiego.....	48
Rozdział 5. Procedura uznania za obywatela polskiego	63
5.1. Zakres podmiotowy i przedmiotowy postępowania	63
5.1.1.Organ administracji publicznej prowadzący postępowanie	63
5.1.2. Strona postępowania	67
5.1.3. Przedmiot postępowania	69
5.2. Wszczęcie postępowania.....	69
5.3. Postępowanie wyjaśniające	71
5.4. Rozstrzygnięcie	75
Wykaz źródeł	77

THE ACQUISITION OF POLISH CITIZENSHIP

Introduction.....	87
Chapter 1. The acquisition of Polish citizenship by law	91
1.1. Acquisition of citizenship by birthfinding and adoption	96
1.2. Acquisition of citizenship on the basis of repatriation	98

Chapter 2. The special position of minors	109
2.1. Premises of acquiring Polish citizenship	109
2.2. Selected procedural issues	111
Chapter 3. Conferment of Polish citizenship	119
3.1. Conferment of Polish citizenship and its character	119
3.2. The application for conferment and the decision on conferment of Polish citizenship	123
Chapter 4. Recognition as a Polish citizen	129
4.1. Reasons for recognition as a Polish citizen	131
Chapter 5. The procedure for recognition as a Polish citizen	147
5.1. Subjective and objective scope of the proceedings	147
5.1.1. Authority of public administration conducting the proceedings	147
5.1.2. Party to the proceedings	151
5.1.3. The subject of the proceedings	153
5.2. Initiation of the proceedings	154
5.3. Investigation proceedings	156
5.4. Decision	160
Bibliography	163
 USTAWA O OBYWATELSTWIE POLSKIM	 173

WYKAZ SKRÓTÓW:

KC	Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93 ze zm.).
KPA	Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 ze zm.).
KPC	Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 269 ze zm.).
KRO	Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 788).
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
TK	Trybunał Konstytucyjny
UObyw	Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012 r., poz. 161).
UoC	Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 ze zm.).
UoUCO	Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 680 ze zm.)
URep	Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 53, poz. 532 ze zm.).
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

WPROWADZENIE

Nabywanie obywatelstwa jakiegoś państwa przez cudzoziemców określane jest mianem naturalizacji. Efektem naturalizacji jest zatarcie różnic w statusie migrantów przybywających do nowej ojczyzny i osób legitymujących się obywatelstwem tego państwa od pokoleń. Procedury naturalizacyjne są sposobem na eliminowanie niepożądanego stanu, w którym rezydenci trwale zamieszkujący w państwie goszczącym nie mogą korzystać z pełni praw obywatelskich. Chodzi tu przede wszystkim o pełne uczestnictwo w życiu społecznym i politycznym danego państwa.

Polska 1 maja 2004 roku stała się członkiem Unii Europejskiej. Fakt ten ma fundamentalne znaczenie dla traktowania w Polsce obywateli wszystkich pozostałych państw członkowskich Unii Europejskiej (jak również państw członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Konfederacji Szwajcarskiej) na równi z obywatelami polskimi. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej przyznający wszystkim obywatelom Unii Europejskiej prawo nieskrępowanego wjazdu i pobytu na terytorium całej UE, stoi na przeszkodzie dyskryminacyjnemu traktowaniu przynależnych państw członkowskich UE, gwarantując im prawo wyboru miejsca pobytu tak długo, jak nie są obciążeniem dla systemu pomocy socjalnej państwa goszczącego i są objęci ubezpieczeniem medycznym. Dodatkowo dyrektywa 2004/38 nakazuje równe traktowanie obywateli państw trzecich, będących członkami rodzin obywateli UE. Oba powyższe akty prawne w sposób rzeczywisty ograniczyły suwerenne uprawnienia państw członkowskich do uznaniowego decydowania o przyjęciu lub wydaleniu ze swego terytorium znacznego odsetka wszystkich migrantów przebywających na terenie Unii Europejskiej poza państwem swojego obywatelstwa¹. Wprawdzie Traktat nie daje

¹ W literaturze znaleźć można argumentację, iż wobec 25-30 % migrantów państwa członkowskie UE zrezygnowały z swoich suwerennych praw do decydowania o dopuszczalności ich pobytu na swoim terytorium. Biorąc pod uwagę, że w przypadku niektórych państw odsetek migrantów wewnętrznych jest jeszcze większy (np. w przypadku Belgii, Irlandii i Cypru pow. 65% a Luxemburga aż 85%) jest to zjawisko niebagatelne. Por. uwagi K. Groenendijk, *Introduction: Migration Law in Europe*, [w:] *The First Decade of EU Migration and Asylum Law*, pod red. E. Guild & P. Minderhoud, Leiden-Boston 2012, s. 6-8.

obywatelom UE prawa do udziału w wyborach do parlamentów narodowych, to zawarta w nim zasada równego traktowania bez względu na przynależność państwową oraz zakaz stosowania środków mogących naruszyć swobodę przepływu osób w UE stały się podstawą wielu wyroków Trybunału Sprawiedliwości UE, w których posiadanie obywatelstwa unijnego gwarantowało dostęp do wielu świadczeń zaprojektowanych przez państwa członkowskie z myślą o własnych obywatelach². Coraz częściej korzystają z nich jednak obywatele innych państw członkowskich UE oraz członkowie ich rodzin. Wydaje się, że ze względu na istniejące różnice w poziomie rozwoju gospodarczego, jak i w skali świadczeń gwarantowanych przez „zachodnioeuropejskie państwa opiekuńcze”, zjawisko migracji wewnątrz Unii będzie raczej się zwiększać. Co więcej prawo do łączenia rodzin chroniące związki rodzinne migrantów-cudzoziemców, przebywających legalnie na terytorium UE wpływać będzie na stały wzrost liczby mieszkańców Unii Europejskiej urodzonych poza jej granicami. Państwa europejskie, prowadzące w ostatnich latach coraz bardziej konsekwentną politykę wykluczania cudzoziemców³, staną wkrótce (o ile już nie stoją) przed dylematem, czy godzić się na brak zastępowalności pokoleń, czy rozluźnić politykę migracyjną, a w dalszej perspektywie ułatwić obcokrajowcom dostęp do obywatelstwa.

Dylemat ten jest aktualny w większości państw europejskich. Staje się on także przedmiotem debaty publicznej w naszym kraju, gdzie wielu postuluje szersze otwarcie się na imigrację ze Wschodu. Elementem, który może mieć wpływ na postrzeganie naszego kraju jako atrakcyjnego miejsca docelowego dla przyjeżdżających do nas cudzoziemców, może być łatwość (względnie trudność) nabywania polskiego obywatelstwa.

Ustawa o obywatelstwie polskim z 2 kwietnia 2009 r. (dalej UObyw) weszła w życie 18 sierpnia 2012 r., w sześć miesięcy od dnia, gdy Trybunał Konstytucyjny uznał, że jej art. 30 jest zgodny z Konstytucją⁴. Ustawodawca przyjął, że uznanie za obywatela polskiego jest dokonywane w drodze decyzji administracyjnej, podejmowanej na wniosek cudzoziemca przez właściwego miejscowo wojewodę. Decyzja wojewody nie ma charakteru uznaniowego. Wojewoda jest obowiązany ją wydać, w przypadku zaistnienia warunków enumeratywnie wskazanych w ustawie, potwierdzających jego faktyczne związki z Polską. Podstawą odmowy uznania za obywatela może być tylko zagrożenie dla obronności lub bezpieczeń-

² Por. np. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości WE C-184/99 z 18 września 2001 r. w sprawie Rudy Grzelczyk v Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve.

³ Tak K. Groenendijk, *op. cit.*, s. 13-14.

⁴ Wyrok TK z 18 stycznia 2012 roku, sygn. Kp 5/09.

stwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Decyzja administracyjna podlega kontroli sądowej, co wraz z klarownymi wymaganiami ustawowymi, ma być gwarancją przewidywalności drogi nabycia statusu obywatela.

Rozwiązanie przyjęte w art. 30 UObyw dowodzi odejścia przez Polskę od scentralizowanego i w pełni uznaniowego sposobu przyznawania obywatelstwa⁵. Oczywiście, zgodnie z art. 137 Konstytucji RP, kompetencje do nadawania obywatelstwa polskiego zachował Prezydent. Jego decyzja ma charakter całkowicie dyskrecjonalny. Nie jest on w dodatku związany żadnymi terminami. W latach 1990-2010 z prerogatywy tej Prezydent korzystał niezbyt często (nieco ponad 22000 osób uzyskało w ten sposób obywatelstwo). Nowa regulacja ustawowa daje więc nadzieję, na wprowadzenie większej przejrzystości w dostępie do obywatelstwa polskiego.

Niniejsza publikacja jest efektem pracy prawników związanych z Instytutem na rzecz Państwa Prawa, i środowiskiem naukowym Wydziału Prawa Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Wejście w życie ustawy o obywatelstwie polskim z 2009 roku wiąże się z wieloma wątpliwościami dotyczącymi jej stosowania. Ufamy, że dzięki naszej pracy kwestia dostępu do obywatelstwa polskiego będzie lepiej rozumiana.

Lublin, 31 stycznia 2013 r.

Tomasz Sieniow

⁵ Trybunał Konstytucyjny w swym wyroku Kp 5/09 zauważył, że jest to tendencja ogólnoeuropejska, a scentralizowaną formę nadawania obywatelstwa utrzymała jedynie Federacja Rosyjska. Znany przypadkiem skorzystania z tego dyskrecjonalnego uprawnienia było uzyskanie obywatelstwa rosyjskiego przez *Gérarda Depardieu*.

ROZDZIAŁ 1.

NABYCIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO Z MOCY PRAWA

Instytucja obywatelstwa odgrywa kluczową rolę w określaniu relacji pomiędzy jednostką a państwem. Przede wszystkim, posiadanie obywatelstwa wpływa na status danego podmiotu, jego uprawnienia i obowiązki wobec państwa oraz kształtuje jego pozycję prawną. Z obywatelstwem związane są uprawnienia, dotyczące głównie prawa publicznego, niedostępne lub w znacznym stopniu ograniczone dla cudzoziemców⁶. Ze strony państwa posiadanie obywatelstwa gwarantuje jednostkom określone prawa i ich należyta ochronę, a także nakaz właściwego i tożsamego traktowania obywateli przez organy państwa⁷.

⁶ Art. 11 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2011r., nr 21, poz. 112) określa, że prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) w wyborach do Sejmu i Senatu, w wyborach Prezydenta RP, jak również wyborach rady powiatu i sejmiku województwa, mają jedynie obywatele polscy. Wyjątkiem są wybory do rady gminy, w których czynne prawo wyborcze mają również obywatele Unii Europejskiej stale zamieszkujący na terenie danej gminy oraz wybory do Parlamentu Europejskiego, w których prawo głosu mają obywatele Unii Europejskiej stale zamieszkujący na terytorium RP. Bierne prawo wyborcze zostało uregulowane w podobny sposób. Posiadanie obywatelstwa polskiego może być również warunkiem dostępu do niektórych zawodów (m.in. zawody prawnicze), wykonywania inicjatywy ustawodawczej, możliwości zajmowania urzędów i stanowisk (służba cywilna, Policja) oraz wielu innych dziedzinach.

⁷ B. Mielnik, *Zasada poszanowania obywatelstwa polskiego i zapewnienia opieki obywatelowi przebywającemu poza granicami kraju*, [w:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP*. Tom I. *Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, pod. red. M. Jabłońskiego, Warszawa 2010, s. 470.

Wpływ na rozumienie pojęcia obywatelstwa mają regulacje przyjmowane na różnych poziomach tworzenia prawa aktualnym stanie prawnym nie istnieją regulacje prawne, które określałyby kompleksowo pojęcie obywatelstwa. Przepis art. 2 Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie wskazuje, że jest to więź prawna pomiędzy osobą a państwem i nie wskazuje na pochodzenie etniczne danej osoby⁸. Pełniejsza definicja przez funkcjonująca w doktrynie, określa obywatelstwo jako „stosunek przynależności jednostki do państwa, z którego to stosunku wynikają skutki prawne, określone w prawie wewnętrznym danego państwa, a także prawa i obowiązki wspólne wszystkim osobom mającym to obywatelstwo, chyba że pewnym ich grupom zapewniono specjalny status”⁹. Status obywatela określa pozycję jednostki w państwie, a w sferze prawa międzynarodowego wskazuje na związek jednostki z państwem¹⁰. Przez obywatelstwo polskie rozumieć należy opartą na przepisach prawa państwowego wielowarstwową więź osoby fizycznej z państwem, na którą składają się właściwe wyłącznie obywatelom polskim wolności, prawa i obowiązki¹¹. Innymi słowy, obywatelstwo jest wzajemną więzią prawną pomiędzy osobą fizyczną a państwem (formalnoprawny aspekt obywatelstwa), której treścią są wzajemne prawa i obowiązki (materialnoprawny aspekt obywatelstwa)¹².

Prawo do obywatelstwa uznawane jest za jedno z praw człowieka. W Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka stwierdzono, że prawo do obywatelstwa ma każdy człowiek oraz, że nikt nie może być arbitralnie pozbawiony obywatel-

⁸ Europejska Konwencja o Obywatelstwie z dnia 6 listopada 1997 roku została podpisana przez Polskę, jednak do dnia dzisiejszego nie została ratyfikowana. Definicja w niej zawarta, oprócz ewidentnej lakoniczności jest również nieprecyzyjna, ponieważ nie określa, czy chodzi o status prawny jednostki czy o stosunek prawny pomiędzy jednostką a państwem. Charakter ogólny danej regulacji wynika z próby stworzenia uniwersalnej definicji, zgodnej z wewnętrznymi regulacjami państw stron. Szerzej: M. Zdanowicz, *Wielokrotne obywatelstwo w prawie międzynarodowym i krajowym*, Warszawa 2001, s. 19-20. Obecnie konwencję ratyfikowało 16 europejskich państw (Albania, Austria, Bułgaria, Republika Czeska, Dania, Niemcy, Belgia, Islandia, Mołdawia, Niderlandy, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Szwecja, Macedonia, Ukraina).

⁹ B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 199.

¹⁰ B. Krzan, *Zasada efektywnego obywatelstwa w prawie międzynarodowym i europejskim*, [w:] *Status prawny obywatela RP po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, pod red. B. Mielnik, Wrocław 2005, s. 165.

¹¹ W. Maciejko, *Osobowe prawo administracyjne*, Warszawa 2008, s. 52.

¹² J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim (kilka refleksji na kanwie nowej ustawy o obywatelstwie polskim)*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009, s. 220.

stwa, jak również nikomu nie można odmówić prawa do zmiany obywatelstwa¹³. W Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych zawarto jedynie przysługującą dziecku gwarancję do nabycia obywatelstwa¹⁴.

Chociaż uregulowanie kwestii obywatelstwa jest prerogatywą państwa, to nie ma ono zupełnej swobody w kształtowaniu tej instytucji. Rzeczpospolita Polska, jako suwerenne państwo, ma prawo do autonomicznego stanowienia, kto i na jakich zasadach może być jego obywatelem, jednakże związanie aktami prawa międzynarodowego może wyznaczać ustawodawcy pewien kierunek zmian¹⁵. Najważniejsze akty prawne regulujące instytucję obywatelstwa w prawie polskim to:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483), zwana dalej *Konstytucją*,
- ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji, (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r., poz. 53 jNr 532 ze zm.), zwana dalej *ustawą o repatriacji (lub URep)*,
- ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012., poz. 161), zwana dalej *ustawą o obywatelstwie (lub UOByw)*,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka (Dz. U. z 2007 r., Nr 180, poz. 1280).

Na podstawie powyższych regulacji można wyodrębnić zasady polskiego prawa o obywatelstwie. Podstawową zasadą w tym zakresie jest zasada względnej

¹³ Art. 15 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Pomimo braku charakteru wiążącego, deklaracja ta uznawana jest za wyznacznik standardów praw podstawowych, przysługujących każdej jednostce.

¹⁴ Art. 24 ust. 3 Paktu (Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167).

¹⁵ Polska związana jest postanowieniami Konwencji haskiej z dnia 12 kwietnia 1930 r. w sprawie pewnych zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie (Dz. U. z 1937 r., nr 44, poz. 361) oraz protokołem dotyczącym przypadków bezpaństwowości (Dz. U. z 1937 r., nr 77, poz. 568.), a także Konwencją o obywatelstwie kobiet zamężnych otwartą do podpisu w Nowym Jorku w dniu 20 lutego 1957 r. (Dz. U. z 1959 r., nr 56, poz. 334). Wpływ na ustawodawstwo krajowe mają normy prawa międzynarodowego oraz prawa Unii Europejskiej, które niejednokrotnie wyznaczają kierunek rozwoju prawa krajowego. Normy te mają jednak bardzo ogólny charakter i odnoszą się najczęściej do kwestii zbiegu obywatelstw czy zasady efektywnego obywatelstwa. Zasada efektywnego obywatelstwa oznacza, że obywatel danego państwa ma realne, faktyczne związki z państwem, polegające na posiadaniu na jego terytorium centrum życiowych interesów, np. wraz ze swoją najbliższą rodziną ma tam swoje miejsce stałego zamieszkania, długotrwale wykonuje pracę lub prowadzi działalność gospodarczą, z danym państwem wiąże go więzi kulturowe, język i poczucie przynależności. W art. 3 ustawy o obywatelstwie uznano, że obywatel polski posiadający równocześnie obywatelstwo innego państwa ma wobec Rzeczypospolitej Polskiej takie same prawa i obowiązki jak osoba posiadająca wyłącznie obywatelstwo polskie. Oznacza to, że w wypadku posiadania obywatelstwa innego państwa, polskie sądy i organy państwowe nie badają efektywnej więzi obywatela z RP. Szerzej: B. Mielnik, *Zasada poszanowania...*, s. 491.

niezbymalności obywatelstwa, zakazująca pozbawiania obywatelstwa mocą jednostronnego działania władzy publicznej (art. 34 ust. 2 Konstytucji). Oznacza to, że obywatel polski nie może zostać pozbawiony obywatelstwa polskiego przez działania organów państwowych lub z mocy prawa¹⁶. Jedynym sposobem pozbawienia jest zrzeczenie się obywatelstwa poprzez osobiste, lub korespondencyjne z podpisem urzędowo poświadczonym, złożenie wniosku do Prezydenta RP, za pośrednictwem wojewody lub konsula¹⁷. Prezydent wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego lub odmawia jej wyrażenia w formie postanowienia, które nie podlega kontroli sądowej¹⁸.

Kolejną konstytucyjną zasadą, określającą podstawowy sposób nabycia obywatelstwa w prawie polskim jest zasada prawa krwi (*ius sanguinis*). Określa ona, że obywatelstwo polskie nabywa się przede wszystkim poprzez urodzenie z rodziców, będących obywatelami polskimi (art. 34 ust. 1 Konstytucji). Ustawa o obywatelstwie dopuściła posiłkowe stosowanie zasady prawa ziemi (*ius soli*), która stanowi, że dziecko nabywa obywatelstwo kraju, na terenie którego miały miejsce jego narodziny, niezależnie od obywatelstwa rodziców¹⁹. Nie stoi to jednak w sprzeczności z uregulowaniami konstytucyjnymi, a pozwala uniknąć sytuacji, w której dziecko rodzące się na terytorium Polski nie otrzyma żadnego obywatelstwa.

¹⁶ J. Jagielski, *Z problematyki...*, s. 227.

¹⁷ Art. 49 ust. 1 UObyw. Z regulacji ustawowych i konstytucyjnych nie można wnioskować, aby zrzeczenie się obywatelstwa polskiego miało charakter ostateczny. Oznacza to, że osoba, która dobrowolnie zrzekła się obywatelstwa może w późniejszym czasie wnioskować mu o przyznanie obywatelstwa, jednakże na takich samych zasadach jak cudzoziemcy, bez uprzywilejowania, ale też bez dyskryminacji. Por. B. Banaszak, *op. cit.*, s. 205.

¹⁸ Art. 51 ust. 1 UObyw. Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, w swoich uwagach z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie (druk 1481) wskazało, że wyłączenie kontroli sądów administracyjnych rodzi pytanie, w świetle art. 177 Konstytucji oraz art. 199¹ k.p.c., „czy akty Prezydenta RP w przedmiocie nadania obywatelstwa lub przedmiocie wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa nie będą mogły być poddawane kontroli sądów powszechnych, które w obecnym stanie prawnym i faktycznym nie są przygotowane do jej sprawowania”. Wyłączenie procedur w sprawach o nadanie obywatelstwa polskiego oraz w sprawach o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego w całości ze stosowania przepisów KPA, za wyjątkiem przepisów dotyczących doręczeń, powoduje również brak obowiązku uzasadniania decyzji Prezydenta, co również utrudni ewentualną kontrolę sądową, niezależnie od tego czy należały do kompetencji sądów powszechnych czy sądów administracyjnych. Pytanie to jest o tyle aktualne, że w uzasadnieniu projektu ustawy o obywatelstwie wskazano, że planowana jest ratyfikacja przez RP Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie, a jednym z jej postanowień jest sformułowany wprost obowiązek zapewnienia kontroli sądowej nad rozstrzygnięciami w przedmiocie obywatelstwa oraz obowiązek uzasadniania wszelkich rozstrzygnięć w danych sprawach.

¹⁹ M. Zdanowicz, *op. cit.*, s. 38.

Ustawa o obywatelstwie również wprowadza ogólne zasady postępowania, z których najważniejszymi są: zasada ciągłości obywatelstwa polskiego, zasada wyłączności obywatelstwa polskiego oraz zasada równego traktowania statusu mężczyzny i kobiety²⁰. Zasada ciągłości obywatelstwa polskiego, wyrażona w art. 2 UObyw stanowi, że obywatelami polskimi są osoby, które w dniu wejścia w życie ustawy posiadały obywatelstwo polskie na podstawie dotychczasowych ustaw i innych aktów normatywnych, które formalnie utraciły moc. Zasada wyłączności łączy się z zagadnieniem podwójnego obywatelstwa, które na mocy art. 3 ust. 1 UObyw zostało uznane za dopuszczalne, ale z zastrzeżeniem, że obywatel polski posiadający równocześnie obywatelstwo innego państwa ma wobec Rzeczypospolitej Polskiej takie same prawa i obowiązki jak osoba posiadająca wyłącznie obywatelstwo polskie. Naczelnny Sąd Administracyjny w wyroku z 22 maja 2007 r. stwierdził, że „zasada wyłączności obywatelstwa wyklucza uznanie na gruncie prawa polskiego obywatela polskiego za obywatela innego państwa”²¹. Oznacza to również, że obywatel polski nie może wobec władz RP powoływać się ze skutkiem prawnym na posiadane równocześnie obywatelstwo innego państwa i na wynikające z niego prawa i obowiązki (art. 3 ust. 2 UObyw). Reguła ta obowiązuje w każdych okolicznościach, niezależnie od miejsca stałego pobytu danej osoby, dokumentów, którymi się legitymuje i na podstawie których przekracza granice²². Celem takich rozwiązań jest uniknięcie negatywnych skutków posiadania wielokrotnego obywatelstwa. Ostatnia zasada, dotycząca równego traktowania kobiet i mężczyzn w prawie o obywatelstwie oznacza, że kwestie dotyczące obywatelstwa są niezależne od zawarcia małżeństwa oraz, że status obywatela jednego małżonka jest niezależny od zmian w obywatelstwie drugiego²³.

Przepis art. 4 UObyw stanowi, że obywatelstwo polskie nabywa się:

- z mocy prawa,
- przez nadanie obywatelstwa polskiego,
- przez uznanie za obywatela polskiego,
- oraz przez przywrócenie obywatelstwa polskiego.

²⁰ J. Jagielski, *Z problematyki...*, s. 227.

²¹ Wyrok NSA z dnia 22 maja 2007 r., sygn. I OSK 947/06, niepubl. Cyt. za: B. Mielnik, *Zasady przewodnie...*, s. 480.

²² B. Mielnik, *Zasady przewodnie...*, s. 480.

²³ Reguła ta jest przeciwieństwem zasady jedności obywatelstwa w małżeństwie, obowiązującej w ustawie z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego, zgodnie z którą przy zmianie obywatelstwa męża następowała zmiana obywatelstwa żony, jak również przy zawarciu związku małżeńskiego kobieta nabywała obywatelstwo męża. J. Jagielski, *Z problematyki...*, s. 227.

Ustawa rozróżnia nabycie obywatelstwa z mocy prawa jako nabycie poprzez urodzenie, znalezienie oraz przysposobienie (art. 14-16). W art. 17 UObyw wymienia repatriację jako sposób nabycia obywatelstwa z mocy prawa, do którego stosuje się przepisy odrębne. W ujęciu systemowym odesłanie zawarte w rozdziale drugim ustawy, dotyczącym nabycia obywatelstwa z mocy prawa, jest więc jedynie odesłaniem do trybu nabycia *ipso iure*, nie ma natomiast odesłania do przepisów regulujących nabycie obywatelstwa poprzez nadanie obywatelstwa na podstawie decyzji wojewody o uznaniu za repatrianta²⁴.

1.1. NABYCIE OBYWATELSTWA POPURZEZ URODZENIE, ZNALEZIENIE I PRZYSPOSOBIENIE

Podstawowym, pierwotnym sposobem nabycia obywatelstwa jest urodzenie się z rodziców będących obywatelami polskimi, uregulowane w art. 34 Konstytucji oraz w rozdziale drugim UObyw. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie i bez znaczenia jest fakt, czy dziecko urodziło się na terytorium Polski czy poza jej granicami (art. 14 ust. 1 UObyw). W przypadku, gdy co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem innego państwa, odstąpiono od wymogu złożenia przez rodziców oświadczenia przed właściwym organem o wyborze dla niego obywatelstwa państwa obcego, którego obywatelem jest jedno z rodziców, jeżeli według prawa tego państwa dziecko nabywa jego obywatelstwo. Taki obowiązek nakładała na rodziców ustawa o obywatelstwie polskim z 1962 roku²⁵ pozostawiając dziecku możliwość uzyskania obywatelstwa po ukończeniu przez nie 16 roku życia²⁶. Obecna regulacja zezwala więc *de*

²⁴ *Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

²⁵ Tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., nr 28, poz. 353 ze zm.

²⁶ Uregulowanie w art. 6 ust. 1 ustawy o obywatelstwie z 1962 r. dotyczyło sytuacji, w której rodzice małoletniego, z których jedno jest obywatelem polskim, drugie zaś obywatelem innego państwa, mogą skorzystać z tzw. prawa opcji, a więc w ciągu trzech miesięcy od dnia urodzenia dziecka wybrać dla niego obywatelstwo państwa obcego, którego obywatelem jest jedno z rodziców, jeżeli według prawa tego państwa dziecko nabywa jego obywatelstwo. Dziecko, które nabyło w taki sposób obywatelstwo obce, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli po ukończeniu szesnastu lat, a przed upływem sześciu miesięcy od dnia osiągnięcia pełnoletniości złoży odpowiednie oświadczenie przed

facto na nabycie przez dziecko podwójnego obywatelstwa, jeżeli według prawa państwa obcego dziecko nabywa jego obywatelstwo. Należy jednak mieć na uwadze zasadę wyłączności, dzięki której małoletni uznawany jest przez władze RP jedynie za obywatela polskiego.

Małoletni cudzoziemiec, przysposobiony przez osobę lub osoby posiadające obywatelstwo polskie, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli przysposobienie pełne nastąpiło przed ukończeniem przez niego 16 roku życia²⁷. Zgodnie z art. 16 UObyw przyjmuje się, że małoletni cudzoziemiec nabył obywatelstwo polskie z dniem urodzenia. Regulacja ta jest w pełni zgodna z przyjętym przez doktrynę pojęciem przysposobienia, które „należy rozumieć jako powstały z woli osób zainteresowanych taki stosunek prawny, jaki istnieje między rodzicami a dzieckiem. Jest to stosunek rodzicielski, w ramach którego powstają między przysposabiającym (przysposabiającymi) a przysposobionym wszelkie obowiązki i prawa właściwe dla naturalnego stosunku rodzicielskiego, jak stan cywilny polegający na pochodzeniu jednej osoby od drugiej, jak władza rodzicielska czy obowiązek alimentacyjny”²⁸.

W wypadku, kiedy małoletni urodził się na terytorium RP, a jego rodzice są nieznani, bądź nie posiadają żadnego obywatelstwa lub ich obywatelstwo jest nieokreślone, stosuje się zasadę nadania obywatelstwa ze względu na miejsce urodzenia (art. 14 ust. 2 oraz art. 15 UObyw). Subsidiarne stosowanie zasady prawa ziemi (*ius soli*) ma zapobiec sytuacji, w której dziecko urodzone lub znalezione na terytorium RP stanie się bezpaństwowcem.

W oparciu o rozwiązania przyjęte przez polskiego ustawodawcę, z uwagi na uzyskanie statusu obywatela polskiego z mocy prawa, nie ma obowiązku podejmowania dodatkowych czynności prawnych. Nie ma obowiązku występowania z wnioskiem do wojewody o wydanie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego. Na podstawie informacji, że przynajmniej jeden z rodziców jest obywatelem RP, polskie władze uznają małoletniego za polskiego obywatela. Zgod-

właściwym organem i organ ten wyda decyzję o przyjęciu oświadczenia. Przepis ten stosuje się do dzieci urodzonych przed 16 sierpnia 2012 r., mając już w zasadzie zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy małoletni będący obywatelem obcym spełnia wyżej wymienione przesłanki i chce ubiegać się o obywatelstwo polskie. Szerzej: J. Jagielski, *Obywatelstwo polskie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1998, s. 116.

²⁷ Przepis o przysposobieniu pełnym, polegającym na zerwaniu więzi z naturalną rodziną i nawiązaniu ich z rodziną przysposabiającą, uregulowane zostało w art. 121 k. r. o., a jego szczególna forma, przysposobienie całkowite w art. 124¹ k. r. o.

²⁸ Tak J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2012, s. 981.

nie z przepisami zawartymi w Prawie o aktach stanu cywilnego²⁹ w akcie urodzenia nie wpisuje się informacji o posiadanym obywatelstwie. Informacja ta zostaje zawarta w Powszechnym Elektronicznym Systemie Ewidencji Ludności (PESEL). Numer PESEL nadawany jest przez właściwego ministra na wniosek urzędu gminy właściwego dla miejsca zamieszkania matki dziecka lub obojga rodziców, a po przesłaniu przez Urząd Stanu Cywilnego aktu urodzenia dziecka³⁰.

1.2. NABYCIE OBYWATELSTWA NA PODSTAWIE REPATRIACJI

Nabycie obywatelstwa *ipso iure* regulowane jest również przez przepisy obowiązującej od 1 stycznia 2001 r. ustawy o repatriacji³¹, która określa zasady nabycia obywatelstwa polskiego w drodze repatriacji, prawa repatrianta, a także zasady i tryb udzielania pomocy repatriantom i członkom ich rodzin. Nabycie z mocy prawa wyrażone zostało *expressis verbis* w art. 4 URep, że zgodnie z którym obywatelstwo nabywa się z dniem przekroczenia granicy Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawodawca w preambule ustawy uznaje, iż powinnością Państwa Polskiego jest umożliwienie repatriacji Polakom, którzy pozostali na Wschodzie, a zwłaszcza w azjatyckiej części byłego ZSRR, i na skutek deportacji, zesłań i innych prześladowań narodowościowych lub politycznych nie mogli w Polsce się nigdy osiedlić.

Pomimo wskazania, że ustawa skierowana jest do osób zamieszkujących tereny na wschód od granicy RP, a zwłaszcza tereny azjatyckie, w art. 9 ust. 1 URep znacznie ograniczono możliwość uzyskiwania statusu repatrianta. Przepis ten zawiera zamknięty katalog krajów, na terenie których, przed wejściem w życie ustawy, mogła na stałe zamieszkiwać osoba, ubiegająca się o wizę krajową w celu repatriacji. W dniu wejścia w życie ustawy były to: Republika Armenii, Republi-

²⁹ Ustawa z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., nr 212, poz. 1264).

³⁰ Obowiązek ten reguluje art. 14 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jedn. Dz. U. 2006 r., Nr 139, poz.993 ze zm.)

³¹ Ustawa ta jest pierwszym polskim aktem prawnym, który w całości reguluje zagadnienia związane z repatriacją, formułując postępowanie w sprawie nabycia obywatelstwa polskiego poprzez repatriację, przesłanki formalne i materialne, ale również tryb i zasady udzielania pomocy repatriantom i im najbliższym. Zdaniem doktryny, ustawa wraz z aktami wykonawczymi, utworzyła odrębne „prawo o repatriacji”. A. Rytel, *Nabycie obywatelstwa polskiego przez repatriację*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 1 (2004), s.217.

ka Azerbejdżanu, Republika Gruzji, Republika Kazachstanu, Republika Kirgiska, Republika Tadżykistanu, Republika Turkmenistanu, Republika Uzbekistanu oraz azjatycka część Federacji Rosyjskiej. Zgodnie z art. 10 URep Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, inne państwa lub inne części Federacji Rosyjskiej niż wymienione w ustawie, których obywatele polskiego pochodzenia mogą ubiegać się o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji, w szczególności w których osoby polskiego pochodzenia są dyskryminowane ze względów religijnych, narodowościowych lub politycznych. Przez 12 lat obowiązywania ustawy Rada Ministrów nie skorzystała jednak ze swojego uprawnienia³².

Najważniejszymi aktami wykonawczymi wydanymi do ustawy o repatriacji są:

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 marca 2001 r. w sprawie postępowania w sprawach o uznanie za repatrianta (Dz. U. z 2001 r., Nr 22, poz. 260.);
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 czerwca 2001 r. w sprawie wzorów ewidencji i rejestrów stosowanych w postępowaniu w sprawie repatriacji oraz sposobu przetwarzania danych zawartych w tych ewidencjach i rejestrach (Dz. U. z 2001 r., Nr 73, poz. 778);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 maja 2002 r. w sprawie rodzajów kursów języka polskiego i adaptacyjnych oraz sposobu ich organizacji dla repatrianta i członków jego najbliższej rodziny przybyłych do Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r., nr 67, poz. 613.);
- Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji oraz fotografii dołączanych do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 46)

Art. 1. ust. 2 ustawy stanowi, iż repatriantem jest osoba polskiego pochodzenia, która przybyła do Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizy krajowej w celu repatriacji z zamiarem osiedlenia się na stałe. Definicja ta została uzupełniona przez doktrynę o kolejne elementy. Jedynie obywatele innych państw lub bezpaństwowcy, określane formalnie jako cudzoziemcy³³, mogą

³² Nie jest to jedyny powód, dla którego dotychczasowa polityka państwa polskiego wobec swoich obywateli pozostawionych na Wschodzie, jak i wobec osób korzystających z repatriacji zasługuje na krytykę.

³³ B. Banaszak twierdzi, że repatriantem jest zarówno obywatel polski, jak i cudzoziemiec. Status ten może więc uzyskać osoba posiadająca obywatelstwo polskie (lub jej rodzice czy dziadkowie), która opuściła kraj ojczysty bez względu na przyczynę, a także cudzoziemiec, który nie posiada obywatelstwa polskiego, ale może wykazać pochodzenie polskie. Por. B. Banaszak, op.cit., s. 200.

skorzystać z instytucji repatriacji, ponieważ tylko oni mogą nabyć obywatelstwo *ipso iure*, przekraczając granicę Polski³⁴. Jest to uprzywilejowany tytuł nabycia obywatelstwa. W każdej innej sytuacji dochodzi do reemigracji, a więc nie zachodzą przesłanki do zastosowania instytucji repatriacji, co wiąże się z brakiem możliwości skorzystania przez reemigranta ze świadczeń określonych w rozdziale 4 i rozdziale 6 URep³⁵.

Biorąc powyższe pod uwagę, za repatrianta uznaje się osobę zamieszkałą na terytorium któregoś z wyżej wymienionych państw, która spełnia łącznie trzy warunki:

- jest pochodzenia polskiego,
- przekroczyła granicę RP na podstawie odpowiedniej wizy krajowej
- oraz przybyła z zamiarem osiedlenia się w Polsce na stałe.

Uznaje się, że osoba posiada polskie pochodzenie, jeżeli deklaruje narodowość polską oraz spełnia łącznie następujące warunki: co najmniej jedno z rodziców lub dziadków albo dwoje pradiadków tej osoby było narodowości polskiej oraz wykazuje swój związek z polsnością, w szczególności poprzez pielęgnowanie polskiej mowy, polskiej tradycji i zwyczajów (art. 5 ust. 1 URep). Decyzję w sprawach o stwierdzenie posiadania polskiego pochodzenia wydaje konsul (art. 5 ust. 4 URep). Od decyzji konsula w sprawie przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który jest organem wyższego stopnia w rozumieniu KPA (art. 5 ust. 4a-5 URep).

Warunek deklaracji narodowości polskiej uznaje się za spełniony, jeżeli co najmniej jedno z rodziców lub dziadków albo dwoje pradiadków wnioskodawcy potwierdziło swoją przynależność do Narodu Polskiego przez, w szczególności, pielęgnowanie polskich tradycji i zwyczajów (art. 5 ust. 2 URep). Użycie w jednym przepisie określenia „narodowość polska” oraz „przynależność do Narodu Polskiego” wprowadza zamęt terminologiczny i wątpliwości, jakie kryterium należy przyjąć przy weryfikacji danej przesłanki. Rozumienie narodu jako wspól-

³⁴ Osoba korzystająca z uzyskania obywatelstwa polskiego *ipso iure* na gruncie przepisów ustawy o repatriacji nie musi zrzekać się dotychczasowego obywatelstwa. Nie ma natomiast znaczenia fakt, czy osoba ta posiada obywatelstwo innego państwa czy kilku innych. Szerzej: A. Rytel, *op. cit.*, s. 215-228.

³⁵ Rozdział 4 URep reguluje formy i tryb udzielania pomocy dla repatriantów i ich najbliższych, m.in. zwrot kosztów przejazdu do miejsca osiedlenia się w RP, częściowy zwrot kosztów adaptacji i remontu lokalu mieszkalnego, pokrycie kosztów podjęcia nauki przez małoletnich, pokrycie kosztów nauki języka polskiego. Przepisy rozdziału 6 umożliwiają aktywizację zawodową repatriantów, poprzez zwrot części kosztów poniesionych przez repatrianta w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowej oraz częściowy zwrot kosztów poniesionych przez pracodawcę na utworzenie stanowiska pracy, przeszkolenie repatrianta czy wynagrodzenie, nagrody i składki na ubezpieczenie społeczne.

noty etnicznej jest pojęciem zbyt wąskim i, biorąc pod uwagę zróżnicowanie etniczne obywateli II Rzeczypospolitej do których, lub ich potomków, adresowana jest ustawa o repatriacji, utrudnia wielu osobom starania o uzyskanie statusu repatrianta. Rozumienie narodu zgodnie z jego określeniem w Konstytucji jako „wszystkich obywateli Rzeczypospolitej” również nie współgra z przepisami ustawy o repatriacji, ponieważ część jej unormowań dotyczących ascendentów osoby wnioskującej o repatriację czyni niezrozumiałymi³⁶. Terminy te powinny być więc rozumiane jako pojęcia o charakterze społecznym, co powoduje, iż nadaje się narodowości znaczenie przynależności do pewnej grupy ludzi, którą łączy wspólny język, kultura, historia czy religia³⁷.

Przesłankę posiadania polskiego pochodzenia spełnia również osoba, która deklaruje narodowość polską oraz posiadała w przeszłości obywatelstwo polskie lub co najmniej jedno z rodziców i dziadków, lub dwoje pradiadków posiadało obywatelstwo polskie, jak również wykazuje swój związek z polskością, w szczególności poprzez pielęgnowanie polskiej mowy, polskiej tradycji i zwyczajów³⁸. Nie ma znaczenia na jakiej podstawie nastąpiła utrata obywatelstwa polskiego³⁹.

Aby potwierdzić pochodzenie polskie, wnioskujący powinien dołączyć do wniosku wszelkie zaświadczenia potwierdzające ten fakt. Przepis art. 6 URep wymienia dokumenty, które mogą być dowodami w sprawie. Przede wszystkim zalicza do nich dokumenty, wydane przez polskie władze państwowe lub kościelne, a także przez władze byłego ZSRR, dotyczące wnioskodawcy lub jego rodziców, dziadków lub pradiadków, a w szczególności:

- polskie dokumenty tożsamości,

³⁶ B. Banaszak, *op. cit.*, s. 201.

³⁷ A. Rytel, *op. cit.*, s. 219-220.

³⁸ Art. 5 ust. 3 URep.

³⁹ Zarówno osoba, która zrzekła się obywatelstwa polskiego, jak i osoby, które utraciły obywatelstwo na podstawie wcześniej obowiązujących przepisów prawa, mogą starać się o wydanie wiza w celu repatriacji. Wyjątkami, uregulowanymi w art. 8 URep, w których nie może zostać wydana wiza w celu repatriacji, są osoby, które: utraciły obywatelstwo polskie nabyte w drodze repatriacji na podstawie niniejszej ustawy lub repatriowały się z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na podstawie umów repatriacyjnych zawartych w latach 1944-1957 przez Rzeczypospolitą Polską albo przez Polską Rzeczypospolitą Ludową z Białoruską Socjalistyczną Republiką Radziecką, Ukrainą Socjalistyczną Republiką Radziecką, Litewską Socjalistyczną Republiką Radziecką i Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich do jednego z państw będących stroną tych umów, lub w czasie pobytu poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej działały na szkodę podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej, lub uczestniczyły lub uczestniczą w łamaniu praw człowieka. Wyłączenie z ust. 1 (zakaz ponownego nabycia obywatelstwa w drodze niniejszej ustawy) ma na celu zapobieżenie sytuacji, w której osoby te ponownie uzyskają status repatrianta, a w konsekwencji uprawnienie do korzystania z pomocy udzielanej repatriantom i ich rodzinom.

- akty stanu cywilnego lub ich odpisy albo metryki chrztu poświadczające związek z polskością,
- dokumenty potwierdzające odbycie służby wojskowej w Wojsku Polskim, zawierające wpis informujący o narodowości polskiej,
- dokumenty potwierdzające fakt deportacji lub uwięzienia, zawierające wpis informujący o narodowości polskiej,
- dokumenty tożsamości lub inne dokumenty urzędowe zawierające wpis informujący o narodowości polskiej (art. 6 ust 1 URep).

Ustawodawca wymienia również inne dokumenty, m.in. o rehabilitacji osoby deportowanej, zawierające wpis informujący o jej narodowości polskiej oraz dokumenty potwierdzające prześladowanie osoby ze względu na jej polskie pochodzenie (art. 6 ust. 2 URep). Należy podkreślić, że katalog dowodów potwierdzających polskie pochodzenie nie jest katalogiem zamkniętym, na co zwraca uwagę użycie w art. 6 URep dwukrotnie, tj. w ust. 1 i ust. 2, określenia „w szczególności”, co oznacza, że poza literalnie wymienionymi dokumentami, dowodami potwierdzającymi polskie pochodzenie mogą być również inne⁴⁰. Co ważne, w ust. 2 pkt 2 omawianego przepisu wymienia się akty stanu cywilnego lub ich odpisy albo metryki chrztu poświadczające związek z polskością, w których nie zawsze wskazane są informacje o narodowości polskiej. Dlatego też, w przypadku braku stosownej informacji w dokumentach wymienionych w art. 6 URep należy dołączyć do wniosku wszelkie inne dokumenty, potwierdzające polskie pochodzenie.

Wykazanie związku z polskością osoby wnioskującej o przyznanie statusu repatrianta ma nastąpić w szczególności poprzez pielęgnowanie polskiej mowy, polskiej tradycji i zwyczajów (art. 5 ust. 1 pkt 2 URep *in fine*). Co ważne, orzecznictwo sądów administracyjnych jest wobec tego zagadnienia jednoznaczne. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie podkreślił, że dokonując oceny związków z polskością należy tej oceny dokonać szerzej poprzez wzięcie pod uwagę także tego, czy wnioskodawca porozumiewa się w języku polskim, jaki jest stan jego wiedzy o Polsce, czy szukał kontaktów z polskością poza rodzinnym domem itp.⁴¹. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., wskazuje, że są to jedynie przykładowe okoliczności świadczące o związku z Polską. Nie można też zakładać, że pielęgnowanie

⁴⁰ Szerzej: uzasadnienie wyroku WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., sygn.. V SA/Wa 2263/07.

⁴¹ Wyrok WSA z dnia 11 grudnia 2007 r. Sygn. V Sa/Wa 1896/07.

polskiej mowy, tradycji i zwyczajów musi mieć miejsce w rodzinnym domu wnioskodawcy. Należałoby tu uwzględnić dotychczasową sytuację rodzinną cudzoziemca, tj. czy pozwalała mu ona na pielęgnowanie polskości oraz, czy miał on od kogo czerpać wzorce w tym zakresie, a także czy szukał kontaktów z polskością poza rodzinnym domem⁴². Stanowisko to WSA potwierdził w kolejnym orzeczeniu, w którym stwierdził, że „wykazanie związku z polskością może nastąpić nie tylko poprzez pielęgnowanie polskiej mowy, polskich tradycji i zwyczajów. Nie można też zakładać, że pielęgnowanie polskiej mowy, tradycji i zwyczajów musi mieć miejsce wyłącznie w rodzinnym domu wnioskodawcy. Należałoby tu uwzględnić dotychczasową sytuację rodzinną cudzoziemca, tj. czy pozwalała mu ona na dostateczne pielęgnowanie polskości oraz czy miał on od kogo czerpać wzorce w tym zakresie, a także czy szukał kontaktów z polskością poza rodzinnym domem”⁴³.

Aby otrzymać wizę krajową w celu repatriacji należy złożyć wniosek w języku polskim do konsula właściwego ze względu na miejsce zamieszkania. Wzór wniosku o uznanie za repatrianta określa Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji oraz fotografii dołączanych do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 46).

Do wniosku należy również dołączyć następujące dokumenty:

- poświadczoną urzędowo kopię ważnego dokumentu potwierdzającego tożsamość i obywatelstwo,
- akty urodzenia osób objętych wnioskiem;
- akty poświadczające stan cywilny;
- dokumenty potwierdzające zapewnienie odpowiednich warunków lokalitych i źródeł utrzymania po przyjeździe do Rzeczypospolitej Polskiej;
- dokumenty potwierdzające posiadanie kwalifikacji i umiejętności;
- dokumenty potwierdzające miejsce stałego zamieszkania w azjatyckiej części byłego ZSRR.

Do wniosku dołącza się również dokumenty potwierdzające polskie pochodzenie oraz dokumenty potwierdzające związek wnioskodawcy i jego rodziny z polskością, a także inne dokumenty wskazane przez konsula, potwierdzające

⁴² Sygn. V SA/Wa 2263/07.

⁴³ Wyrok WSA z dnia 25 stycznia 2010 r., sygn. V Sa/Wa 1446/09.

okoliczności wymienione we wniosku. Dodatkowo, należy dołączyć własnoręcznie napisany życiorys oraz po dwie fotografie każdej osoby objętej wnioskiem.

Małżonek wnioskodawcy, będący pochodzenia polskiego wypełnia oddzielny formularz, tak jak wnioskodawca. W sytuacji, kiedy małżonek wnioskodawcy nie posiada pochodzenia polskiego, a zamierza osiedlić się w Polsce wspólnie z wnioskodawcą, dołącza własny wniosek o udzielenie zezwolenia na osiedlenie się na terytorium RP (art. 15 ust. 3 URep)⁴⁴.

W drodze repatriacji nabywa obywatelstwo polskie również małoletni pozostający pod władzą rodzicielską repatrianta. Jednakże w przypadku, gdy repatriantem jest tylko jedno z rodziców, małoletni nabywa obywatelstwo polskie jedynie za zgodą drugiego z rodziców, wyrażoną w oświadczeniu złożonym przed konsulem. Tak samo małoletni pozostający pod opieką nabywa obywatelstwo polskie w drodze repatriacji, jeżeli dokona jej za zgodą opiekuna wyrażoną w oświadczeniu złożonym przed konsulem (Art. 7 ust 1 i 2 URep). Oświadczenie to składa się w części V formularza wniosku. Nabycie obywatelstwa polskiego na tej podstawie przez małoletniego, który ukończył 16 rok życia, może nastąpić jedynie za jego zgodą (art. 7 ust. 3 URep).

Należy również rozważyć sytuację, w której jeden z rodziców nie posiada pochodzenia polskiego, a oboje zgodnie nie zamierzają wnioskować o nadanie małoletniemu statusu repatrianta. W takiej sytuacji, zgodnie z art. 15 ust. 2 URep, udziela się małoletniemu zezwolenia na osiedlenie się. Wniosek o udzielenie zezwolenia na osiedlenie się na terytorium RP dla małoletniego składa się wraz z wnioskiem osoby starającej się o wydanie wizy w celu repatriacji (art. 15 ust. 3 URep). W przyszłości taki małoletni mógłby więc wnioskować o nadanie obywatelstwa lub uznanie za obywatela, nie będąc w żaden sposób w danych postępowaniach uprzywilejowanym, ani dyskryminowanym.

Wniosek składany jest przez osobę zainteresowaną do konsula, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o jej wydanie⁴⁵. Jeżeli nie została wcześniej wydana decyzja przez konsula o stwierdzeniu pochodzenia

⁴⁴ Właściwym organem jest Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, który udziela lub odmawia udzielenia zezwolenia na osiedlenie się małżonkom i małoletnim wnioskującego, oraz wydaje kartę pobytu. Do udzielenia zezwolenia na osiedlenie się stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z .2011 r., Nr 264, poz. 1573 ze zm.).

⁴⁵ Zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. 2002 r., Nr 215, poz. 1823 ze zm.) postępowanie przed konsulem regulowane jest podstawie zarządzenia Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 4 listopada 1985 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przed konsulem (M.P. z 1985 r., nr 35, poz. 233).

polskiego, wszczęte postępowanie przebiega dwuetapowo⁴⁶. Od decyzji w sprawie stwierdzenia polskiego pochodzenia przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Wizę krajową w celu repatriacji wydaje albo odmawia jej wydania konsul, po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Jeżeli przemawia za tym uzasadniony interes wnioskodawcy, minister właściwy do spraw zagranicznych może wyznaczyć innego konsula. Przed wyrażeniem zgody minister właściwy do spraw wewnętrznych może wystąpić do Komendanta Głównego Straży Granicznej, Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu oraz Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przekazanie informacji o cudzoziemcu, mających znaczenie dla przeprowadzenia postępowania. Organy te, w terminie 30 dni są obowiązane je udostępnić w zakresie niezbędnym do prowadzonego postępowania⁴⁷.

Wnioskujący zobowiązany jest przedstawić dowód potwierdzający posiadanie lub zapewnienie lokalu mieszkalnego i źródeł utrzymania w Rzeczypospolitej Polskiej, zwanych w ustawie „warunkami do osiedlenia się”⁴⁸. Dowodem potwierdzającym zapewnienie warunków do osiedlenia się jest:

- uchwała rady gminy, zawierająca zobowiązanie zapewnienia warunków do osiedlenia się przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy;
- oświadczenie obywatela polskiego⁴⁹, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej mających siedzibę w Polsce, sporządzone w formie aktu notarialnego, zawierające zobowiązanie zapewnienia warunków do osiedlenia się przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy⁵⁰.

⁴⁶ P. Ura, *Repatriacja jako sposób nabycia obywatelstwa polskiego*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji” 18 (2012), s. 250.

⁴⁷ W szczególnie uzasadnionych przypadkach termin ten może być przedłużony do 3 miesięcy, o czym organ obowiązany do przekazania informacji zawiadamia na piśmie ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

⁴⁸ Dowód potwierdzający źródła utrzymania nie jest wymagany od osób, którym przysługują uprawnienia emerytalne lub rentowe. W dniu 1 stycznia 1999 r. weszła w życie ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) Zgodnie z art. 6 ust. 1 tej ustawy, repatriantom w wieku emerytalnym uwzględnia się wszystkie okresy zatrudnienia za granicą i przyznaje się polską emeryturę.

⁴⁹ Oświadczenie osoby fizycznej, zawierające zobowiązanie do zapewnienia warunków do osiedlenia się może dotyczyć wyłącznie wstępnym, zstępnym lub rodzeństwa tej osoby.

⁵⁰ Zarówno uchwała rady gminy oraz powyższe oświadczenie powinny zawierać w szczególności wskazanie lokalu mieszkalnego, formę udostępnienia tego lokalu oraz wskazanie źródeł utrzymania.

- uchwała rady powiatu, zobowiązująca starostę do zapewnienia miejsca w domu pomocy społecznej na terenie powiatu.

Wnioskującemu, który nie posiada zapewnionego w Polsce lokalu mieszkalnego i utrzymania, a spełnia pozostałe warunki do uzyskania wizy krajowej w celu repatriacji, konsul wydaje decyzję o przyrzeczeniu wydania wizy wjazdowej w celu repatriacji⁵¹. Osobie spełniającej dane warunki konsul wydaje wizę krajową w celu repatriacji, ważną maksymalnie przez rok od jej wydania⁵².

Osoba przybywająca do RP na podstawie wizy krajowej w celu repatriacji nabywa obywatelstwo polskie z mocy prawa z dniem przekroczenia granicy Polski. Analogicznie zatem, jak w przypadku nabycia obywatelstwa na podstawie urodzenia, nie powinna być potrzebna jakakolwiek czynność organu administracji publicznej potwierdzająca fakt nabycia obywatelstwa. Potwierdzeniem tym jest umieszczony przez funkcjonariuszy Straży Granicznej w paszporcie stempel, określający datę przekroczenia granicy, co *de facto* wyznacza moment nabycia obywatelstwa polskiego.

W praktyce urzędy i inne organy państwowe, nakładają na repatrianta obowiązek uzyskania po przybyciu na miejsce osiedlenia od wojewody poświadczenia obywatelstwa polskiego. WSA uznał, że stwierdzenie posiadania obywatelstwa dokonywane jest w formie decyzji zwanej „poświadczeniem posiadania obywatelstwa”. Decyzje mają charakter deklaratoryjny i są w istocie oświadczeniem organu (wojewody), z którego wynika, że według jego oceny stanu prawnego i faktycznego osoba zainteresowana ma obywatelstwo polskie, a do ustalenia podstawy nabycia obywatelstwa polskiego miarodajne są przepisy obowiązujące w chwili zdarzenia lub czynności, na skutek których nastąpiło nabycie obywatelstwa z mocy prawa lub decyzji właściwego organu⁵³. Do wydania poświadczenia posiadania obywatelstwa stosowane są przez wojewodów przepisy rozdziału VII UObyw, określającego unormowania dotyczące potwierdzenia posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego. Celem wydania decyzji jest potrzeba usunięcia wątpliwości czy stanu niepewności. Analizując powyższą praktykę należałoby zastanowić się nad kwestią, czy niewystąpienie

⁵¹ Dane osób, które uzyskały przyrzeczenie wydania wizy, rejestrowane są w bazie danych „RODAK”, prowadzonej przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Celem rejestracji jest ułatwienie gminom złożenia propozycji osiedlenia się na ich terenie konkretnym rodzinom.

⁵² Decyzja konsula o wydaniu wizy w celu repatriacji, jak i jej przyrzeczenie, zaliczane są do aktów administracyjnych o charakterze związanym, co sprawia, że w sytuacji, gdy spełnione są wszystkie przesłanki i nie zachodzi żadna z przesłanek negatywnych, konsul zobowiązany jest wydać decyzję pozytywną. Por. A. Rytel, *op. cit.*, s. 225.

⁵³ Wyrok WSA z dnia 27 maja 2004 r., Sygn. II SA/Wa 270/04.

przez repatrianta o „poświadczenia posiadania obywatelstwa” rodzi negatywne konsekwencje prawne w postaci braku możliwości skorzystania z uprawnień nadanych mu na mocy art. 17 i n. URep, skoro nabył obywatelstwo spełniając krok po kroku wszelkie przesłanki z danej ustawy.

Po przybyciu na miejsce osiedlenia repatrianci powinni zarejestrować w miejscowym Urzędzie Stanu Cywilnego swoje akty stanu cywilnego (urodzenia, ślubu itp.) wraz z ich tłumaczeniem dokonany przez tłumacza przysięgłego na język polski, a następnie, po złożeniu wniosku o stwierdzenie posiadania obywatelstwa i po uzyskaniu pozytywnej decyzji, złożyć w Urzędzie Miasta lub Gminy wniosek o wydanie dowodu osobistego, zameldować się na pobyt stały oraz wystąpić o nadanie numeru PESEL.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania należy stwierdzić, że repatriacja jest szczególnym sposobem nabycia obywatelstwa z mocy prawa, z którym łączą się nałożone na państwo i jednostki samorządu terytorialnego obowiązki udzielenia wsparcia osobom korzystającym z danej instytucji⁵⁴. Niestety, z uwagi na nieadekwatność środków przeznaczanych w budżecie państwa wobec ilości osób, jakie deklarują chęć skorzystania z instytucji repatriacji, faktyczny okres oczekiwania na wydanie wizy w celu repatriacji trwa zazwyczaj ponad kilka lat⁵⁵. Zgodnie z danymi zawartymi w biuletynie z dnia 13 lipca 2011 r. z posiedzenia Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych, Komisji Łączności z Polakami za Granicą oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, w latach 2001-2010 gminy wystosowały łącznie zaledwie 190 zaproszeń, natomiast w bazie „RODAK” zarejestrowanych było 1771 rodzin (2723 osoby oczekują na przyjazd do Polski)⁵⁶. Ostatnie dane statystyczne, opublikowane przez Główny Urząd Statystyczny wskazują, że w latach 2001-2011 do Polski przybyło 4480 osób (1775 rodzin), w tym 578 członków rodzin innej niż polska narodowości. W tej liczbie 859 osób stanowiły osoby małoletnie. W 2011 r. było to 229 osób (97 rodzin), w tym 36 członków rodzin innej niż polska narodowości, a 51 osób stanowiły osoby małoletnie⁵⁷. Taki stan rzeczy, jak również brak umów bilateralnych z państwami byłego ZSRR, gwarantujących transfer praw emerytalnych nabytych przez repatriantów świadczy, niestety, o niskim zainteresowaniu władzy

⁵⁴ P. Ura, *op. cit.*, s. 256.

⁵⁵ W projekcie ustawy budżetowej na rok 2013 w rezerwie celowej na „pomoc dla repatriantów” przeznaczono 9.066.000 zł.

⁵⁶ Biuletyn nr 5315/VI.

⁵⁷ Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Demograficzny 2012*, s. 463, tabl. 46 (210).

ustawodawczej i wykonawczej sprowadzaniem naszych Rodaków do Ojczyzny. Słusznie więc mogą czuć się oni za granicą opuszczeni i zapomniani, a w kraju sfrustrowani niską skalą otrzymywanego wsparcia.

IZABELA LERACZYK

ROZDZIAŁ 2.

SZCZEGÓLNA POZYCJA MAŁOLETNIEGO

Ustawa o obywatelstwie polskim z 2009 r reguluje uzyskanie obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca zarówno w przepisach ogólnych, jak i w szczególnych rozdziałach poświęconych nabyciu obywatelstwa polskiego z mocy prawa⁵⁸, nadaniu obywatelstwa polskiego oraz uznaniu za obywatela polskiego. W pierwszej części niniejszego rozdziału zostaną poddane analizie przesłanki, których spełnienie warunkuje możliwość uzyskania obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca, w oparciu o poszczególne przepisy UObyw. W drugiej natomiast zostaną poruszone zagadnienia proceduralne wyróżniające postępowanie z udziałem małoletniego od postępowania z wniosku pełnoletniego cudzoziemca.

2.1. PRZESŁANKI NABYCIA OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Kwestię nabycia obywatelstwa przez małoletniego cudzoziemca normuje art. 7 UObyw stanowiąc, iż nadanie obywatelstwa polskiego rodzicom oraz uznanie ich za obywateli polskich obejmuje małoletniego pozostającego pod ich władzą rodzicielską. Nadanie zaś obywatelstwa polskiego jednemu z rodziców, bądź

⁵⁸ Z zakresu niniejszego rozdziału została wyłączona problematyka nabycia obywatelstwa z mocy prawa przez małoletniego cudzoziemca, gdyż była ona przedmiotem analizy w rozdziale poprzednim.

uznanie go za obywatela polskiego obejmuje również małoletniego pozostającego pod jego władzą rodzicielską w przypadku, gdy:

- drugiemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska,
- drugie z rodziców złożyło oświadczenie o wyrażeniu zgody na nabycie przez małoletniego obywatelstwa.

W przepisie tym została wyrażona norma ogólna, która znajduje swoje rozwinięcie w rozdziałach poświęconych nadaniu oraz nabyciu obywatelstwa polskiego.

Przepis art. 30 UObyw (zawierający przesłanki uzyskania obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca) stanowi, iż za obywatela polskiego uznaje się:

- a) małoletniego cudzoziemca, którego jedno z rodziców jest obywatelem polskim, przebywającego na terytorium RP na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub prawa stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie (art. 30 ust. 1 pkt 4 UObyw),
- b) małoletniego cudzoziemca, którego co najmniej jednemu z rodziców zostało przywrócone obywatelstwo polskie, jeżeli małoletni przebywa na terytorium RP na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub prawa stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie (art. 30 ust 1 pkt 5 UObyw).

Ostatnim wymienionym w niniejszym rozdziale trybem uzyskania obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca jest nadanie obywatelstwa przez Prezydenta RP (art. 18 UObyw). W związku z uznaniowym charakterem rozstrzygnięcia głowy państwa w kwestii włączenia cudzoziemca do społeczności obywateli polskich, ustawa nie wskazuje przesłanek dotyczących chociażby tytułu pobytowego małoletniego cudzoziemca na terytorium Polski ani innych jego związków z polskością.

Nadanie obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP, a także uznanie za obywatela polskiego zostało w sposób wyczerpujący przedstawione w poprzednim rozdziale. Obydwa tryby znajdują niemalże w pełni zastosowanie do sytuacji małoletniego cudzoziemca ubiegającego się o obywatelstwo polskie. Z tego względu w niniejszym rozdziale, poza powyżej przedstawionymi możliwymi drogami do uzyskania obywatelstwa przez małoletniego, zostaną omówione ta-

kie kwestie jak legitymacja do złożenia wniosku o nadanie obywatelstwa, uznanie za obywatela polskiego małoletniego cudzoziemca oraz problemy z tym związane.

2.2. WYBRANE ZAGADNIENIA PROCEDURALNE

Ustawa wyraźnie wskazuje, iż zarówno postępowanie o nadanie, jak i uznanie za obywatela polskiego jest wszczynane na wniosek cudzoziemca (art. 19 i 32 UObyw). W przypadku małoletniego wnioskodawcy, powołane przepisy przyznają legitymację do złożenia wniosku jego przedstawicielom ustawowym. Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁵⁹ przedstawicielami ustawowymi dziecka ustanawia jego rodziców posiadających władzę rodzicielską, która co do zasady przysługuje obydwójgu rodzicom i trwa aż do uzyskania przez dziecko pełnoletniości (art. 92 i 93 § 1 KRO). Możliwe są jednak sytuacje, w których władza rodzicielska przysługuje wyłącznie jednemu z rodziców. Dzieje się tak, gdy jedno z rodziców nie żyje bądź nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, a także wtedy, gdy rodzic został pozbawiony władzy rodzicielskiej na mocy orzeczenia sądu, bądź uległa ona zawieszeniu. Ponadto, jeżeli ojcostwo nie zostało ustalone, albo jeżeli zostało ustalone sądownie bez przyznania ojcu władzy rodzicielskiej, władza rodzicielska przysługuje wyłącznie matce (art. 94 § 1 i 2 KRO). Nie zawsze jednak przedstawicielami ustawowymi małoletniego, a więc uprawnionymi do złożenia przedmiotowego wniosku, będą rodzice. Możliwe są bowiem sytuacje, gdy żadnemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska albo rodzice są nieznanymi. W takich przypadkach nad dzieckiem ustanawia się opiekę, a jego przedstawicielem ustawowym zostaje opiekun, który pełni swoją funkcję na mocy orzeczenia sądu (art. 94 § 3 KRO).

Zgodnie postanowieniami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wykonywanie władzy rodzicielskiej stanowi zarówno obowiązek jak i uprawnienie każdego z rodziców. Oznacza to zatem, iż każdy z rodziców może samodzielnie podejmować czynności dotyczące osoby dziecka, w tym także występować w jego imieniu na zewnątrz. Nie należy jednak wynosić z tego, iż w rodzinie istnieją dwa ośrodki dyspozycyjne, zgodnie bowiem z art. 97 § 2 KRO o istotnych spr-

⁵⁹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 ze zm.).

wach dziecka rodzice mogą rozstrzygają wyłącznie wspólnie⁶⁰. Brzmienie art. 19 i 32 UObyw nie pozostawia wątpliwości, iż wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego oraz uznanie za obywatela polskiego małoletniego cudzoziemca wymaga zgody obydwójga rodziców, o ile obydwójce posiadają władzę rodzicielską. Taka redakcja przepisu statuuje tym samym nabycie obywatelstwa jako istotną sprawę dziecka, o której rodzice rozstrzygają wspólnie. Analiza przepisów UObyw w tym zakresie wskazuje, iż wniosek o nadanie obywatelstwa oraz o uznanie za obywatela polskiego, składa jeden z przedstawicieli ustawowych (jeżeli są nimi rodzice lub opiekunowie będący małżeństwem), natomiast drugi wyraża swoją zgodę na nabycie obywatelstwa przez małoletniego (art. 20 ust. 3 i 33 ust. 3 UObyw). Formę oświadczenia o wyrażeniu zgody na nabycie obywatelstwa polskiego, która ma zastosowanie do wszystkich przypadków uzyskania obywatelstwa przez małoletniego, regulują przepisy ogólne niniejszej ustawy. Dotyczy to zatem nadania obywatelstwa jak i uznania za obywatela polskiego, zarówno w sytuacji, gdy nabycie obywatelstwa przez małoletniego ma charakter samodzielny, jak też, gdy jest związane z nabyciem go przez rodzica. Zgodnie z art. 9 UObyw oświadczenie składa się do protokołu przed właściwym organem administracji publicznej. Wyłączona zostaje zatem możliwość złożenia oświadczenia przed notariuszem i dołączenia do wniosku aktu notarialnego. Organem właściwym do przyjęcia oświadczenia od obywatela polskiego zamieszkałego na terytorium Polski oraz od cudzoziemca przebywającego legalnie na terytorium Polski będzie wojewoda właściwy ze względu na jego miejsce zamieszkania. Może to być zatem inny wojewoda, niż właściwy dla wnioskodawcy. W takiej sytuacji przedstawiciel ustawowy jest zobowiązany dostarczyć urzędowe potwierdzenie faktu złożenia przedmiotowego oświadczenia woli. Z grupy cudzoziemców zamieszkujących legalnie w Polsce, dla których właściwy w tej sprawie jest wojewoda, zostali wyłączeni cudzoziemcy przebywający w Polsce na podstawie wizy lub w ruchu bezwizowym. Dla tej grupy podmiotów, podobnie jak dla cudzoziemców zamieszkałych za granicą, organem właściwym jest konsul. W przypadku nadania oraz uznania za obywatela polskiego małoletniego cudzoziemca, który ukończył lat 16 ustawa o obywatelstwie nakłada obowiązek złożenia przez niego oświadczenia o wyrażeniu zgody. Ustawodawca podkreśla w ten sposób, iż mimo braku pełnej zdolności do czynności prawnych, osoba, która ukończyła 16 rok życia posiada

⁶⁰ J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, wyd. 3, Warszawa 2012, s. 884.

wystarczające rozeznanie i powinna mieć możliwość wypowiedzenia się w tak istotnej sprawie, jaką jest zmiana obywatelstwa⁶¹. Do złożenia oświadczenia przez małoletniego stosuje się przepis art. 9 UObyw zarówno w zakresie jego formy jak i właściwości organu.

Zgoda przedstawicieli ustawowych jest warunkiem *sine qua non* uzyskania obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca pozostającego pod władzą rodzicielską. Nie wykluczone są jednak sytuacje, w których uzyskanie zgody drugiego rodzica jest niemożliwe bądź w znacznym stopniu utrudnione. Ustawa o obywatelstwie wskazuje w sposób bezpośredni, iż w przypadku braku porozumienia pomiędzy przedstawicielami ustawowymi, każdy z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu (art. 19 ust. 3 i art. 32 ust. 2 UObyw). Przepis ten został skonstruowany na kształt art. 97 ust. 2 KRO, zgodnie z którym w sytuacji braku porozumienia pomiędzy rodzicami co do istotnych spraw dziecka rozstrzyga sąd opiekuńczy. Zatem, również w przypadku nieuregulowania tej kwestii w UObyw, zgoda przedstawiciela ustawowego na zmianę obywatelstwa mogłaby być zastąpiona orzeczeniem sądu na mocy art. 97 ust. 2 KRO

Jak wcześniej wspomniano sądem właściwym do rozstrzygnięcia o istotnej sprawie dziecka jest sąd opiekuńczy. Przez sąd opiekuńczy rozumie się wydział rodzinny i nieletnich sądu rejonowego. Wszystkich bowiem czynności zastrzeżonych dla sądu opiekuńczego dokonuje sąd rodzinny, który działa jako sąd opiekuńczy⁶². Zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego⁶³ właściwy miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania małoletniego, a w razie braku miejsca zamieszkania sąd miejsca jego pobytu. Jeżeli natomiast brak i tej podstawy właściwy jest sąd dla miasta stołecznego Warszawy (art. 569 KPC). Legitymacja do złożenia wniosku do sądu o rozstrzygnięcie istotnej sprawy dziecka przysługuje obydwójgu rodzicom, a także prokuratorowi (art. 7 KPC). Rodzic dążący do

⁶¹ Jest to zgodne z art. 12 Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526), zgodnie z którym Państwa-Strony zapewniają dziecku, które jest zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując je z należyłą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałość dziecka. W tym celu dziecko powinno mieć w szczególności zapewnioną możliwość wypowiadania się w każdym postępowaniu sądowym i administracyjnym, dotyczącym dziecka, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela bądź odpowiedniego organu, zgodnie z zasadami proceduralnymi prawa wewnętrznego.

⁶² A. Zieliński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, pod red. A. Zielińskiego, wyd. 6, Warszawa 2012, s. 984.

⁶³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 269 ze zm.).

uzyskania zgody na uznanie dziecka za obywatela polskiego będzie występował w charakterze wnioskodawcy, natomiast drugi rodzic w charakterze uczestnika postępowania⁶⁴. Wniosek powinien czynić zadość przepisom o pozwie (art. 187 KPC), z tą różnicą, że zamiast powoda i pozwanego wymienia się wnioskodawcę i uczestnika.

Wyznaczenie rozprawy nie jest konieczne i zależy wyłącznie od uznania sądu, jednakże rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, co do których brak porozumienia między rodzicami, może nastąpić dopiero po umożliwieniu rodzicom złożenia oświadczeń, chyba, że wysłuchanie ich byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami (art. 582 KPC). Pojęcie „nadmiernych trudności należy” jednak interpretować ściśle, a nie rozszerzająco⁶⁵. Z tego powodu uzasadnione jest wyznaczenie posiedzenia, lecz sąd może również zażądać złożenia oświadczenia na piśmie (art. 514 § 1 KPC).

W doktrynie podkreśla się, iż trakcie postępowania powinny być stosowane mediacyjne metody działania, aby stworzyć warunki do osiągnięcia zgody pomiędzy rodzicami⁶⁶. W każdej sprawie dotyczącej dziecka sąd opiekuńczy powinien je wysłuchać, jeżeli tylko pozwala na to stan jego rozwoju psychofizycznego. Obowiązek ten nie musi być jednak realizowany w formie bezpośredniego kontaktu na sali sądowej. Ze względu na potwierdzony w praktyce fakt szkodliwego nierzadko wpływu na psychikę dziecka, jaki ma bezpośredni jego kontakt z sądem, sąd orzekający ma możliwość zapoznania się ze stanowiskiem dziecka za pomocą swoich organów pomocniczych, takich jak kurator lub opinia ośrodka diagnostyczno-konsultacyjnego, czy wreszcie opinia biegłego psychologa. Ewentualne naruszenie przez sąd tego obowiązku powinno być traktowane jako istotne uchybienie proceduralne mające wpływ na wynik postępowania⁶⁷. Chodzi bowiem o stworzenie przyjaznej atmosfery, która umożliwi dziecku swobodne wypowiedzenie się.

⁶⁴ Pogląd odmienny wyraził A. Zieliński, *Postępowanie cywilne*, t. 2c, red. A. Zieliński, Warszawa 2009, s. 118. Autor wskazuje, aby zgodnie z postulatem traktowania dziecka jako podmiotu, a nie przedmiotu postępowania, wskazać je, jako uczestnika. Wiązałoby się to jednak z potrzebą wyznaczenia małoletniemu kuratora, gdyż pomimo nieprocesowego charakteru postępowania, zachodzi sprzeczność interesów pomiędzy przedstawicielami ustawowymi dziecka. Włącznie małoletniego do postępowania w charakterze uczestnika nie wydaje się jednak zasadne z uwagi na fakt, iż w sprawach opiekuńczych, sąd ma obowiązek wysłuchania małoletniego, co zapewnia dziecku wypowiedzenie się w swojej sprawie bez potrzeby wyznaczenia kuratora.

⁶⁵ A. Zieliński, *Kodeks postępowania...*, s. 998.

⁶⁶ J. Ignatowicz, *op. cit.*, s. 884.

⁶⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r., sygn. III CZP 63/97.

Postanowienie sądu opiekuńczego w danym przypadku jest skuteczne i wykonalne z chwilą jego ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą wydania (art. 578 KPC). Można zatem złożyć je w postępowaniu przed wojewodą bez odczekania na jego uprawomocnienie się. Zgodnie z art. 519¹ § 1 i 2 KPC w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli, z wyjątkiem spraw o przysposobienie i podział majątku wspólnego, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia osiągnęła sto pięćdziesiąt tysięcy złotych, skarga kasacyjna nie przysługuje, nie przysługuje zatem również w sprawach o rozstrzygnięcie o istotnej sprawie dziecka, jaką jest zmiana obywatelstwa. W związku z powyższym nie ma również możliwości wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienia sądu II instancji, o których mowa w art. 394¹ § 2 KPC. Wniosek o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka nie jest wolny od opłaty sądowej, choć pogląd taki może sugerować brzmienie art. 95 ust. 1 pkt 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁶⁸, zgodnie z którym nie pobiera się opłat od wniosku będącego podstawą wszczęcia przez sąd postępowania z urzędu. Pomimo tego, iż zgodnie z art. 570 KPC sąd opiekuńczy może wszcząć postępowanie z urzędu, przepis ten nie znajduje zastosowania w przypadku wniosku o rozstrzygnięcie co do nabycia obywatelstwa polskiego w braku porozumienia między rodzicami⁶⁹. Zastosowanie znajdzie tu zatem przepis art. 23 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w prawach cywilnych, zgodnie z którym od wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego pobiera się opłatę stałą w wysokości 40 zł.

Droga postępowania sądowego będzie właściwa również, w sytuacji braku jakiegokolwiek kontaktu z drugim rodzicem, któremu jednak przysługuje władza rodzicielska. W myśl art. 184 KRO dla ochrony osoby, która z powodu nieobecności nie może prowadzić swoich spraw, a nie ma pełnomocnika, ustanawia się kuratora (*curator absentis*). Jako osobę nieobecną traktuje się zaginionego w rozumieniu art. 29 kodeksu cywilnego⁷⁰. Przez nieobecność należy jednak rozumieć również sytuację, w której nie wiadomo, gdzie dana osoba przebywa, a także gdy jej miejsce pobytu jest znane, jednakże na skutek różnych zdarzeń, np. klęski żywiołowej, działań wojennych, odcięcia od świata,

⁶⁸ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.).

⁶⁹ J. Gudowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3, pod red. T. Erecińskiego, wyd. 3, Warszawa 2009, s. 184, 185, zob. też A. Zieliński, *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2006, s. 275, 276.

⁷⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

nie może ona prowadzić swoich spraw⁷¹. Sam jednak fakt nieobecności, bez wykazania przez zainteresowanego, że osoba nieobecna rzeczywiście nie może prowadzić swoich spraw, nie daje podstaw do ustanowienia kuratora w trybie art. 184 KRO⁷². Obowiązki kuratora osoby nieobecnej nie zostały szczegółowo określone. Wskazano jedynie w art. 184 § 2 KRO, że podstawowym obowiązkiem jest podjęcie starań o ustalenie miejsca pobytu osoby nieobecnej i zawiadomienie jej o stanie spraw. Wszczęcie postępowania w sprawie ustanowienia kuratora dla osoby nieobecnej możliwe jest jedynie na wniosek osoby zainteresowanej⁷³, w omawianym przypadku będzie to rodzic występujący do sądu o rozstrzygnięcie w sprawie nadania obywatelstwa. Właściwym miejscowo jest sąd opiekuńczy ostatniego miejsca zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej (art. 601 KPC). Ustanowienie kuratora następuje w formie postanowienia, w którym określa się zakres uprawnień (art. 603 § 3 KPC). Znajduje ono swoje odzwierciedlenie również w treści zaświadczenia wydanego kuratorowi (art. 604 KPC). Kuratela dla osoby nieobecnej nie ustaje z mocy prawa, nawet pomimo pojawienia się osoby, dla której została ustanowiona, lecz sąd opiekuńczy musi wydać postanowienie o jej uchyleniu (art. 180 KRO).

W ramach szczególnej sytuacji małoletniego, należy wskazać również art. 6 UObyw, zgodnie z którym zmiany w ustaleniu osoby albo obywatelstwa jednego lub obojga rodziców podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa małoletniego, jeżeli nastąpiły przed upływem roku od dnia urodzenia się małoletniego. Natomiast zmiany w ustaleniu osoby ojca, wydanego na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa albo o unieważnienie uznania, podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa małoletniego, chyba, że małoletni osiągnął już pełnoletniość lub za jego zgodą, jeżeli ukończył 16 lat.

AGATA ZAPRZALUK

⁷¹ J. Ignatowicz, *op. cit.*, s. 1229.

⁷² Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 1969 r., sygn. III CRN 427/68.

⁷³ A. Zieliński, [w:] *Kodeks postępowania...*, s. 1026, odmiennie J. Ignatowicz, *op. cit.*, s. 1230. Zgodnie z zapatrywaniem wyrażonym przez tego autora kuratelę ustanawia sąd opiekuńczy z urzędu, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 570 k.p.c.

ROZDZIAŁ 3.

NADANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

3.1. INSTYTUCJA NADANIA OBYWATELSTWA POLSKIEGO I JEJ CHARAKTER

Pojęcie prawa o obywatelstwie w ścisłym ujęciu odnosi się do nabywania, posiadania, utraty obywatelstwa, oraz określa kompetencje organów zajmujących się problemami obywatelstwa, a także procedury stosowane przez te organy⁷⁴. Każde suwerenne państwo jest uprawnione do ustanowienia zasad nabywania obywatelstwa⁷⁵. W literaturze przedmiotu podkreśla się, iż kategoria posiadania obywatelstwa postrzegana jest coraz częściej w kontekście problematyki praw człowieka, a związku z tym można mówić o swego rodzaju ograniczeniu swobody państw w kształtowaniu prawa o obywatelstwie⁷⁶. Refleksem postrzegania prawa do obywatelstwa w kategorii prawa podstawowego jest niewątpliwie uchwała Senatu RP z dnia 20 lipca 2000 r. w sprawie ustawy o obywatelstwie, w której postulowane było dodanie do tekstu obowiązującej wówczas ustawy z 1962 r. o obywa-

⁷⁴ J. Szreniawski, *Podstawowe problemy obywatelstwa*, [w:] *Konstytucyjny urząd państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydły*, pod red. T. Bojarskiego, E. Gdulewicz, J. Szreniawskiego, Lublin 2000, s. 299.

⁷⁵ B. Mielnik, [w:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Tom I. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, pod red. M. Jabłońskiego, Warszawa 2010, s. 471-472.

⁷⁶ Zob. J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009, s. 221-223.

telstwie polskim preambuły opartej na przyjęciu, że prawo do obywatelstwa jest prawem podstawowym⁷⁷. Postulowana zmiana nie została wprowadzona.

Do prawa o obywatelstwie odnoszącego się do nabycia obywatelstwa w trybie jego nadania przez Prezydenta RP, należeć będą przepisy art. 137 i 144 ust. 3 pkt 19 Konstytucji oraz przepisy rozdziału 3 UObyw. Nadanie obywatelstwa należy do prerogatyw Prezydenta, definiowanych jako możliwość podejmowania aktów urzędowych bez obowiązku ich kontrasygnaty, które wskazują na osobistą i samodzielną władzę Prezydenta, samodzielne atrybuty władzy, a jednocześnie kształtują charakter ustrojowy prezydentury⁷⁸. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny nadanie obywatelstwa stanowi władcze i jednostronne rozstrzygnięcie o włączeniu do wspólnoty politycznej, dokonane na wniosek osoby fizycznej, niebędącej obywatelem danego państwa i wyrażającej wolę nabycia obywatelstwa. Dotyczy zatem tych obywateli innych państw, czy też osób nieposiadających żadnego obywatelstwa lub o obywatelstwie nieokreślonym, których nie łączą z Polską szczególne więzi wynikające przede wszystkim z pochodzenia, czy też utraconego uprzednio obywatelstwa polskiego⁷⁹. W opinii przedstawicieli doktryny prawa instytucja nadania obywatelstwa należy do tradycyjnych form uzyskiwania przez cudzoziemców obywatelstwa polskiego, która pod kątem regulacji o charakterze prawa materialnego nie budzi wątpliwości, a z punktu widzenia przepisów procesowych przysparza wielu problemów⁸⁰. Przywołane stanowisko odnosi się co prawda do nadania obywatelstwa w formie jaką instytucji tej przyznawała ustawa o obywatelstwie z 1962 r., jednakże nie straciło ono na aktualności. Określenie charakteru prawnego rozstrzygnięcia Prezydenta RP w przedmiocie nadania obywatelstwa było kluczowe dla stanowiska Naczelnego Sądu Administracyjnego wyrażonego w uchwale siedmiu sędziów, w której stwierdzono, że nie jest dopuszczalna skarga do sądu administracyjnego na zarządzenie Prezydenta odmawiające nadania obywatelstwa polskiego⁸¹. Kwestia ta wymaga głębszej analizy. W uzasadnieniu wskazanej uchwały skład orzekający nie miał wątpliwości, że problematyka obywatelstwa należy do prawa administracyjnego, a nadanie obywatelstwa polskiego ma charakter sprawy administracyjnej. Takiego charakteru tej sprawy nie zmienia fakt, że organem kompetentnym do

⁷⁷ Zob. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2000 r. w sprawie ustawy o obywatelstwie polskim, druk sejmowy nr 2120.

⁷⁸ Zob. R. Mojak, *Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w świetle nowej Konstytucji*, „Państwo i Prawo” z 1997 r., nr 11-12, s. 62-63.

⁷⁹ Uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. Kp 5/09, „Monitor Polski” z 2012 r., poz. 39.

⁸⁰ Zob. J. Jagielski, *Status obywatela i cudzoziemca w orzecznictwie*, Warszawa 2001, s. 26.

⁸¹ Uchwała 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 listopada 1998 r. sygn. OPS 4/98.

nadania obywatelstwa polskiego jest Prezydent RP. Z zasady trójpodziału władzy, wynikającej z art. 1 tzw. Małej Konstytucji⁸² i z ustrojowej zasady demokratycznego państwa prawnego, wynika prawo obywatela do sądu. Przytoczony fragment wydaje się stanowić zaprzeczenie tezie przyjętej w uchwale. Wrażenie to jest jednak tylko pozorne, bowiem w dalszej części uzasadnienia wskazano, akt prawny Prezydenta w przedmiocie nadania obywatelstwa polskiego, jako nie wymagający dla swojej ważności kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów albo właściwego ministra, należał do całkowicie autonomicznych, osobistych, w pełni uznaniowych uprawnień Prezydenta RP, czyli do tzw. prerogatyw. Należy przy tym zaznaczyć, że według art. 45 ust. 2 Małej Konstytucji ten rodzaj aktów prawnych Prezydenta RP miał konstytucyjną formę zarządzenia. Przepisy Małej Konstytucji nie zawierały żadnych przesłanek, jakimi powinien kierować się Prezydent RP przy rozpatrywaniu wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego. Postępowanie w tych sprawach było i jest postępowaniem odrębnym, określanym przez samego Prezydenta RP, szczególnie w stosunku do kodeksu postępowania administracyjnego. Stąd Prezydent RP, wydając akt prawny w sprawie nadania obywatelstwa polskiego, działał jako głowa Państwa Polskiego, symbolizując majestat Państwa, jego suwerenność, w pełni uznaniową władzę Państwa w zakresie włączenia cudzoziemca do wspólnoty obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Wykraczało to poza sferę działalności administracyjnej i nie było wykonywaniem administracji publicznej w rozumieniu art. 1 ustawy o NSA. Pomimo zmian związanych z wejściem w życie Konstytucji z 1997 r., konstrukcja nadania obywatelstwa zachowała ówczesny charakter. Co więcej powoływana powyżej uchwała NSA jest doskonałym przykładem oddziaływania wykładni sądowej na działalność prawodawczą, z uwagi na wprowadzenie w art. 10 UObyw wyłączenia postępowania w sprawie nadania obywatelstwa polskiego spod regulacji KPA i ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi⁸³. Zagadnienie wpływu orzecznictwa na działalność legislacyjną podjęto już wcześniej w doktrynie, której przedstawiciele wskazywali, że sądownictwo nie pełni roli prawotwórczej, jednakże wykładnia dokonywana przez sądy w procesie stosowania prawa powinna wywierać wpływ na proces tworzenia prawa i ten wpływ wywiera⁸⁴.

⁸² Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r., o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U., Nr 84, poz. 426).

⁸³ Dz. U., Nr 153, poz. 1270 ze zm.

⁸⁴ Zob. J. Tarno, *Naczelny Sąd Administracyjny a wykładnia prawa administracyjnego*, Warszawa 1999, s. 190.

Do stanowiska zajętego we wskazanej powyżej uchwale oraz art. 10 UObyw w przedmiocie wyłączenia aktów Prezydenta RP spod kontroli sądów administracyjnych, odniósł się w toku prac legislacyjnych nad projektem ustawy o obywatelstwie Sąd Najwyższy. W swych uwagach⁸⁵ zwrócił on uwagę, że Konstytucja RP nie daje podstaw do różnicowania pod względem proceduralnym i dopuszczalności kontroli sądowej z jednej strony aktów Prezydenta w przedmiocie nadania obywatelstwa, z drugiej zaś aktów wydawanych przez inne organy PR w sprawach dotyczących obywatelstwa polskiego. Ponadto wskazał, że w konsekwencji przyjęcia regulacji art. 10 UObyw należy się zastanowić nad tym, czy akty Prezydenta w przedmiocie nadania obywatelstwa nie będą mogły być kontrolowane przez sądy powszechne. Problem ten należy postrzegać w relacjach pomiędzy prawem do sądu (art. 45 Konstytucji), powierzenia na mocy art. 177 Konstytucji sprawowania wymiaru sprawiedliwości sądom powszechnym ze wskazaniem, że są one właściwe we wszystkich sprawach, z wyjątkiem zastrzeżonych na mocy ustawy dla innych sądów, oraz przepisu art. 199¹ kodeksu postępowania cywilnego⁸⁶. Zgodnie z tym ostatnim sąd nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny uznały się w tej sprawie za niewłaściwe. Nie bez znaczenia dla kwestii pozostaje okoliczność, że, jak podnoszono w uzasadnieniu projektu ustawy o obywatelstwie polskim, jednym z zasadniczych celów wprowadzenia tej regulacji było umożliwienie ratyfikacji podpisanej przez Polskę w 1999 r. Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie bez konieczności zgłaszania licznych zastrzeżeń⁸⁷. Konwencja wymaga bowiem, by decyzje odnoszące się do nabycia obywatelstwa zawierały uzasadnienie na piśmie oraz, aby od tych rozstrzygnięć przysługiwała możliwość wniesienia odwołania w trybie administracyjnym lub sądowym⁸⁸. Wobec powyższego trudno jednoznacznie przesądzać o dopuszczalności sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy powszechne nad aktami Prezydenta w przedmiocie nadania obywatelstwa. Sytuacja ta ulegnie zmianie po zapowiadanej ratyfikacji Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie, w związku

⁸⁵ *Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

⁸⁶ Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.

⁸⁷ Zob. uzasadnienie projektu ustawy o obywatelstwie polskim, druk sejmowy z dnia 21 listopada 2008 r., nr 1481, s. 26-27.

⁸⁸ Zob. Z. Gromek, *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie w wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (sygn. akt Kp 5/09), dotyczącego ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim*, „Zeszyty Prawnicze”, Biuro Analiz Sejmowych, 2009 r., nr 3-4, s. 229.

z możliwością bezpośredniego stosowania postanowień umów międzynarodowych i to na zasadzie pierwszeństwa przed ustawą, w razie niemożliwości ich pogodzenia (art. 91 ust. 1 i 2. Konstytucji). Należy wskazać, że w doktrynie pojawiają się głosy co do zasadności włączenia do postępowania o nadanie obywatelstwa instrumentów prawnych służących weryfikacji zapadłych orzeczeń, np. wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy⁸⁹.

3.2. WNIOSEK O NADANIE I AKT NADANIA OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Z uwagi na wyłączenie zastosowania przepisów KPA oraz ustawy o postępowaniu przed sądami administracyjnymi w odniesieniu do postępowania w sprawie nadania obywatelstwa polskiego, nie sposób przedstawić aspektu proceduralnego tego trybu nabycia obywatelstwa polskiego. W oparciu o regulacje rozdziału 3 UObyw możliwe jest jedynie omówienie konstrukcji wniosku, z którym powinien wystąpić cudzoziemiec, by zainicjować postępowanie w tym przedmiocie. Z kolei przedstawiona powyżej istota instytucji nadania obywatelstwa i szczególnie charakter rozstrzygnięcia podejmowanego przez Prezydenta, uniemożliwia budowę generalnych odniesień do przepisów innych procedur w oparciu o wykładnię systemową.

Ustawa o obywatelstwie nakazuje złożenie wniosku w przedmiocie nadania obywatelstwa w języku polskim, na urzędowym formularzu, którego wzór określa rozporządzenie Prezydenta RP⁹⁰, do Prezydenta RP za pośrednictwem wojewody albo konsula, osobiście, lub korespondencyjnie z zachowaniem formy szczególnej z poświadczeniem podpisu⁹¹ (art. 21 ust. 1 UObyw). We wniosku o nadanie obywatelstwa cudzoziemiec zobowiązany jest do wskazania informacji indywidualizujących go jako osobę fizyczną, przede wszystkim szczegółowych danych osobowych i adresu zamieszkania. Ponadto we wniosku powinna zostać

⁸⁹ Zob. J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa ...*, s. 230.

⁹⁰ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogów dotyczących fotografii dołączanej do wniosku oraz wzorów aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego (Dz. U. poz. 927).

⁹¹ Forma pisemna z urzędowym poświadczeniem podpisu polega na tym, że notariusz lub powołany do tego organ zamieszcza na dokumencie klauzulę stwierdzającą własnoręczność podpisu złożonego przez wskazaną w tej klauzuli osobę, zob. Z. Radwański, *Prawo cywilne - część ogólna*, Warszawa 2005, s. 238.

zamieszczone dane o posiadaniu przez wstępnych cudzoziemca obywatelstwa polskiego, deklaracja co do posiadania obywatelstwa polskiego w przeszłości, oraz informacja o jego utracie oraz dacie nabycia obywatelstwa innego państwa. W następnej części wniosku swój wyraz powinny znaleźć informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej. Kolejnym elementem wniosku jest zadeklarowanie przez cudzoziemca znajomości języka polskiego i jej poziomu. Następnie należy przedstawić dane osobowe małżonka cudzoziemca i zamieścić informację w przedmiocie uprzedniego ubiegania się o obywatelstwo polskie. Wniosek wymaga sporządzenia uzasadnienia (art. 20 ust. 1 UObyw). Dodatkowe elementy będzie zawierał wniosek w sytuacji, gdy objęte nim zostanie małoletnie dziecko. Do wniosku należy dołączyć dokumenty potwierdzające dane w nim zamieszczone i fotografie osób, na rzecz których jest składany. W razie stwierdzenia przez organ przyjmujący wniosek, iż nie zawiera on wymaganych elementów, przepis art. 21 ust. 2 UObyw nakłada na niego obowiązek wezwania wnoszącego do usunięcia braków, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków skutkować będzie pozostawieniem wniosku bez rozpoznania.

Obowiązkiem organu, za pośrednictwem którego złożono kompletny wniosek, jest sporządzenie własnej opinii co do wniosku i przekazanie jej wraz z aktami sprawy ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (art. 21 ust. 3 UObyw). Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po uzyskaniu wniosku od wojewody bądź konsula i przed przekazaniem go Prezydentowi RP, przeprowadza procedurę współdziałania występując do Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, które mogą mieć istotne znaczenie w sprawie o nadanie obywatelstwa polskiego, po czym sporządza własną opinię dotyczącą wniosku (art. 21 ust. 4 UObyw). Ustawa o obywatelstwie dopuszcza również sytuację, w której rezygnuje się z opiniowania wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego przez organy pośredniczące w jego przekazywaniu i pozyskiwaniu od innych organów informacji co do wnioskodawcy, tryb ten zastosowany być może zawsze i w każdym stadium postępowania, gdy Prezydent tak zadecyduje (art. 24 UObyw). W przepisach UObuw określone zostały również reguły obowiązujące w razie zbiegu postępowania w sprawie nadania obywatelstwa z innymi trybami jego nabycia, które przyznają priorytet postępowaniu w przedmiocie nadania obywatelstwa, nakazując umorzenie postępowania o uznanie za obywatela bądź o przywrócenie obywatelstwa (art. 23 UObyw). Swego rodzaju dyrektywę kolizyjną wyraża również przepis art. 22 UObyw, który zobowiązuje wojewodę do

wszczęcia z urzędu postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego, lub przekazanie do wojewody przez pozostałe organy uczestniczące w postępowaniu wniosku w tym zakresie, w razie powzięcia wątpliwości czy cudzoziemiec nie posiada obywatelstwa polskiego.

Przepis art. 25 UObyw określając formę w jakiej następuje nadanie obywatelstwa przez Prezydenta wymienia postanowienie. Jako punkt czasowy, w którym następuje nabycie przez cudzoziemca obywatelstwa polskiego w tym trybie, przepis art. 26 UObyw określa dzień wydania przez Prezydenta postanowienia. Ustawa o obywatelstwie polskim nie odnosi się w kolejnych regulacjach do postanowienia Prezydenta nadaniu obywatelstwa lub jego odmowie, powierzając dalsze czynności Szefowi Kancelarii Prezydenta⁹². Postanowienie Prezydenta stanowi podstawę do sporządzenia przez Szefa Kancelarii Prezydenta odrębnego dokumentu urzędowego, w którym prezentowane jest orzeczenie Prezydenta. W zależności od sposobu rozstrzygnięcia wyrażonego w postanowieniu Prezydenta dokument ten przybiera nazwę aktu nadania obywatelstwa polskiego, bądź zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego, których wzór określa załącznik do rozporządzenia Prezydenta⁹³. Wnioskujący o nadanie obywatelstwa zawiadamiany jest o podjętym w sprawie rozstrzygnięciu w trybie określonym w art. 28 UObyw, w ten sposób, że dokument sporządzony przez Szefa Kancelarii Prezydenta przekazywany jest, w zależności od podmiotu za pośrednictwem którego wniosek złożono, albo do wojewody, albo do ministra właściwego do spraw zagranicznych, który za pośrednictwem konsula przyjmującego wniosek informuje cudzoziemca o wyniku sprawy. Wojewoda oraz minister spraw zagranicznych występujący za pośrednictwem konsula zobowiązani są do doręczenia aktu nadania bądź zawiadomienia o odmowie. Wojewoda dokonuje tej czynności w trybie przepisów KPA w przedmiocie doręczeń. Natomiast minister właściwy do spraw zagranicznych działa dwuetapowo. Najpierw informuje o sposobie rozstrzygnięcia, co może odbywać przy pomocy urządzeń umożliwiających odczyt i zapis znaków pisma na nośniku papierowym lub za pośrednictwem sieci teleko-

⁹² Zgodnie z § 2 Statutu Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącym załącznik do zarządzenia Prezydenta RP z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie nadania statutu Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 59, poz. 526 ze zm), Szef Kancelarii Prezydenta RP stoi na czele Kancelarii i kieruje jej pracami, wydaje zarządzenia decyzje i polecenia.

⁹³ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogów dotyczących fotografii dołączanej do wniosku oraz wzorów aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego (Dz. U. poz. 927).

munikacyjnych, a następnie doręcza dokument dotyczący nadania obywatelstwa za pośrednictwem konsula (art. 28 UObyw).

Przedstawione powyżej postanowienia rozdziału 3 UObyw wyczerpują regulację proceduralną nabycia obywatelstwa polskiego przez jego nadanie. Pojawiające się wątpliwości, przykładowo, co do możliwości wystąpienia z wnioskiem o nadanie obywatelstwa przez przedstawiciela ustawowego osoby pełnoletniej posiadającą niepełną zdolność do czynności prawnych małoletni, możliwości cofnięcia złożonego wniosku i jego konsekwencji, oraz dopuszczalności późniejszej weryfikacji wydanych aktów⁹⁴, nie dają się rozstrzygnąć w oparciu o brzmienie przepisów UObyw. *Analogia iuris*, czyli odwołanie się do wyrażonych w formie zasad ogólnych podstawowych idei, na których opiera się dany system prawa⁹⁵, wydaje się być niedopuszczalna względem najbardziej adekwatnej regulacji proceduralnej - postępowania administracyjnego, w związku z wyraźnym jej wyłączeniem. Z tego względu, rozstrzygnięcie wszelkich wątpliwości wydaje się pozostawać w zakresie swobodnej kompetencji Prezydenta RP.

BARBARA WÓJCIK

⁹⁴ Problem wskazany przez Sąd Najwyższy w *Uwagach Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

⁹⁵ Zob. Z. Pulka, *Analogia iuris*, [w:] *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, A. Bator, W. Gromski, A. Kozak, S. Kaźmierzyk, Z. Pulka, Warszawa 2006, s. 207.

ROZDZIAŁ 4.

UZNANIE ZA OBYWATELA POLSKIEGO

Kolejnym sposobem nabycia obywatelstwa polskiego wymienionym w art. 4 ust. 3 UObyw jest uznanie za obywatela polskiego. Mimo tego, iż ustawa z 1962 r. przewidywała instytucję uznania za obywatela polskiego w drodze decyzji administracyjnej wydawanej przez wojewodę, obecne uregulowanie znacznie odbiega od dotychczasowego, rozszerzając kompetencje wojewody oraz przesłanki do korzystania z tej formy uzyskania obywatelstwa. Taka regulacja została zakwestionowana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, który zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności art. 30 niniejszej ustawy z art. 137 Konstytucji w zakresie w jakim rozszerza zakres przesłanek uznania za obywatela polskiego. Zgodnie bowiem z art. 137 ustawy zasadniczej Prezydent RP nadaje obywatelstwo polskie i wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego. Prezydent uzasadniając swój wniosek wskazał, że zasadą konstytucyjną jest nadawanie obywatelstwa przez Prezydenta, uznawane w doktrynie prawniczej za tradycyjne uprawnienie głowy państwa. Jest to jedna z prerogatyw Prezydenta, czyli aktów urzędowych podejmowanych osobiście bez obowiązku kontrasygnaty (art. 137 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 19 Konstytucji). Dopuszczalność określenia innych przypadków nabycia obywatelstwa polskiego, na którą wskazuje art. 34 ust. 1 Konstytucji, należy w rezultacie postrzegać jako jedynie wyjątek od podstawowej formy nabywania obywatelstwa polskiego, realizowanej w drodze nadania przez Prezydenta. Zdaniem wnioskodawcy rozszerzenie w stosunku do ustawy z 1962 r. katalogu przesłanek, na podstawie których następuje uznanie za obywatela polskiego, przewidziane w art. 30 UObyw należy postrzegać jako odstępianie przez ustawodawcę od traktowania

uznania jako wyjątku. Tym samym uznanie staje się równoległą w stosunku do nadania przez Prezydenta drogą do uzyskania obywatelstwa polskiego. W rezultacie obok jednoznacznie określonej w Konstytucji prerogatywy Prezydenta RP, realizującej się w drodze doniosłego aktu oznaczającego przyjęcie nowych obywateli do wspólnoty państwowej, faktycznie równoprawną w tym zakresie czyni się decyzję organu administracji rządowej. W wyroku z dnia 18 stycznia 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż art. 30 UObyw jest zgodny z art. 137 Konstytucji. W uzasadnieniu stwierdzono m.in., że nadanie obywatelstwa oraz uznanie za obywatela są dwoma istotnie różniącymi się między sobą sposobami uzyskania obywatelstwa. Uznanie mogłoby okazać się konkurencyjne, gdyby – podobnie jak nadanie obywatelstwa – zostało ukształtowane jako akt uznaniowy, lub gdyby warunki, od spełnienia których zależało uznanie, miały charakter pozorny. Sposób uregulowania instytucji uznania w ustawie z 1962 r., który spowodował, że instytucja uznania stała się podstawową formą uzyskania obywatelstwa w drodze indywidualnego aktu organu władzy publicznej, nie przesądza jednak, że inne wypadki jego uzyskania mają w świetle Konstytucji charakter wyjątkowy w stosunku do nadania. Przepis art. 34 ust. 1 Konstytucji, stanowiący, iż inne przypadki nabycia obywatelstwa polskiego określa ustawa pozostawia ustawodawcy swobodę w zakresie uregulowania dodatkowych sposobów nabywania obywatelstwa. W ramach pozostawionej swobody ustawodawca może czerpać ze zbioru historycznie ukształtowanych reguł przyznawania obywatelstwa (zasada prawa ziemi, uznanie za obywatela) lub wprowadzić nowe prawne formy jego uzyskania. Ponadto, ustawa o obywatelstwie z 2009 r. stanowi realizację Europejskiej konwencji o obywatelstwie. Zgodnie z wymaganiami konwencji ustawa wprowadza ułatwienia w nabywaniu obywatelstwa polskiego przez cudzoziemców, którzy legalnie i stale zamieszkują na terytorium Polski oraz ustanawia za skarżalność decyzji w sprawie uznania za obywatela⁹⁶.

4.1. PRZESŁANKI UZNANIA ZA OBYWATELA POLSKIEGO

1. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 3 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydent długotermino-

⁹⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. Kp 5/09.

wego Wspólnot Europejskich lub na podstawie prawa stałego pobytu, który posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego (art. 30 ust. 1 pkt. 1 UObyw).

Większość przesłanek uprawniających do ubiegania się o uznanie za obywatela polskiego uzależnia to uprawnienie od posiadania w Polsce tytułu pobytowego przyznanego bezterminowo. Niezbędne jest zatem odwołanie się w tym miejscu do innych aktów normatywnych w celu doprecyzowania jakie osoby, na gruncie polskiego prawa, mogą uzyskać zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich oraz prawo stałego pobytu.

Zezwolenie na osiedlenie się zostało unormowane w art. 64 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach (dalej jako UoC)⁹⁷. Zezwolenia na osiedlenie się udziela się cudzoziemcowi, który:

1) jest małoletnim dzieckiem cudzoziemca, posiadającego zezwolenie na osiedlenie się, urodzonym na terytorium RP;

2) pozostaje w związku małżeńskim zawartym z obywatelem polskim co najmniej 3 lata przed złożeniem wniosku i bezpośrednio przed złożeniem wniosku przebywał nieprzerwanie na terytorium RP co najmniej przez 2 lata na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony;

3) bezpośrednio przed złożeniem wniosku przebywał nieprzerwanie na terytorium RP przez okres nie krótszy niż 10 lat na podstawie zgody na pobyt tolerowany udzielonej na podstawie art. 97 ust. 1 pkt 1 lub 1a albo ust. 2 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (dalej jako UoUCO)⁹⁸ lub przez okres 5 lat w związku z uzyskaniem statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;

4) jest dzieckiem obywatela polskiego i pozostaje pod jego władzą rodzicielską. Zezwolenie na osiedlenie się udzielane jest także cudzoziemcom deklarującym narodowość polską, o czym będzie mowa w punkcie 7.

Zezwolenie na pobyt rezydent długoterminowego Wspólnot Europejskich reguluje art. 65 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach. Udziela się go cudzoziemcowi przebywającemu w RP, bezpośrednio przed złożeniem wniosku,

⁹⁷ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 ze zm.).

⁹⁸ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. Nr 680 ze zm.).

legalnie i nieprzerwanie, co najmniej przez 5 lat, jeżeli posiada: 1) stabilne i regularne źródło dochodu wystarczającego do pokrycia kosztów utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu; 2) ubezpieczenie zdrowotne lub potwierdzenie pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium RP. Pewne wyjątki określa art. 65 ust. 2 tej ustawy.

Wyżej wymienione podstawy bytowe dotyczą wyłącznie cudzoziemców niebędących obywatelami Unii Europejskiej.

Prawo stałego pobytu zostało uregulowane w ustawie o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej, pobytku oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin.⁹⁹ Zgodnie z tą ustawą prawo stałego pobytu co do zasady nabywają obywatele UE po upływie 5 lat nieprzerwanego pobytu na terytorium RP (art. 43 i 44). Prawo stałego pobytu przed upływem 5-letniego okresu pobytu na terytorium RP nabywa: 1) pracownik lub osoba pracująca na własny rachunek, która w chwili zakończenia wykonywania pracy lub innej działalności zarobkowej we własnym imieniu i na własny rachunek osiągnęła wiek emerytalny określony przez polskie przepisy dotyczące ubezpieczenia emerytalnego lub która zakończyła wykonywanie pracy w celu przejścia na wcześniejszą emeryturę, jeżeli przedtem przez okres 12 miesięcy wykonywała pracę lub inną działalność zarobkową we własnym imieniu i na własny rachunek na terytorium RP i przebywała na tym terytorium nieprzerwanie przez okres dłuższy niż 3 lata; 2) pracownik lub osoba pracująca na własny rachunek, która zaprzestała wykonywania pracy lub innej działalności we własnym imieniu i na własny rachunek na tym terytorium z powodu trwałej niezdolności do pracy, jeżeli przebywała na tym terytorium nieprzerwanie przez okres dłuższy niż 2 lata; 3) pracownik lub osoba pracująca na własny rachunek, która po 3 latach nieprzerwanego pobytu lub wykonywania pracy lub innej działalności zarobkowej we własnym imieniu i na własny rachunek na tym terytorium wykonuje pracę lub inną działalność zarobkową we własnym imieniu i na własny rachunek w innym państwie członkowskim, przebywając nadal na terytorium RP, dokąd powraca co najmniej raz w tygodniu (art. 45, ust. 1). Dotyczy to również członków rodzin tych podmiotów (art. 46).

⁹⁹ Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej, pobytku oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 144, poz. 1043 ze zm.).

Poszczególne przypadki uznania za obywatela polskiego, w tym obecnie omawiany, uzależnione zostały od spełniania wymogu **nieprzerwanego pobytu**. Jest to przesłanka, której nie przywydywała dotychczasowa regulacja prawna. Zgodnie z art. 30 ust. 3 UObyw do ustalenia czy cudzoziemiec przebywa nieprzerwanie na terytorium RP stosuje się odpowiednio art. 64 ust. 4 UoC. Zgodnie z przywołanym przepisem pobyt cudzoziemca na terytorium Polski uważa się za nieprzerwany, w przypadku, gdy żadna z przerw w nim nie była dłuższa niż 6 miesięcy i nie przekroczyła łącznie 10 miesięcy, chyba że przerwa była spowodowana: 1) wykonywaniem obowiązków zawodowych lub świadczeniem pracy poza terytorium RP, na podstawie umowy zawartej z pracodawcą, którego siedziba znajduje się na terytorium RP; 2) towarzyszeniem małżonkowi wykonywującemu obowiązki zawodowe lub świadczącemu pracę; 3) leczeniem cudzoziemca. Ciężar wykazania powyższych okoliczności spoczywa na cudzoziemcu.

Kolejnym *novum* wprowadzonym przepisami UObyw jest wymóg udowodnienia przez cudzoziemca w toku postępowania posiadania **stałego i regularnego źródła dochodu**. Przesłanka ta występuje również jako warunek przyznania prawa pobytu rezydenta długoterminowego WE, zatem choć ustawa nie wyraża tego wprost, należało by odwołać się w tym miejscu do art. 65 ust. 3 i 3a UoC. Przepis ten stanowi, iż dochód po odliczeniu kosztów zamieszkania, przypadający na każdego członka rodziny pozostającego na utrzymaniu cudzoziemca lub na cudzoziemca, gdy jest osobą samotną, musi być wyższy niż wysokość dochodu, od której przyznaje się świadczenia pieniężne z pomocy społecznej na podstawie ustawy o pomocy społecznej¹⁰⁰. Natomiast koszty zamieszkania obejmują co najmniej wysokość stałych opłat związanych z eksploatacją zajmowanego lokalu w rozliczeniu na liczbę osób zamieszkujących w tym lokalu, a ponadto opłaty za dostawy do lokalu energii, gazu, wody oraz odbiór ścieków, odpadów i nieczystości ciekłych. Na temat stabilnego i regularnego źródła dochodu cudzoziemca wypowiedziały się wielokrotnie sądy administracyjne. Jest to bowiem przesłanka, która implikuje możliwość uznaniowości w decyzjach administracyjnych. Zgodnie z orzecznictwem dochód należy rozumieć jako sumę wpływów finansowych jednostki w określonym czasie, uzyskiwanych z różnych tytułów, wystarczających - w określonej perspektywie czasowej - do pokrycia kosztów

¹⁰⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.).

utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na utrzymaniu, zgodnie z wymogami określonymi w ustawie. Źródło dochodu musi być przede wszystkim legalne oraz stabilne, a więc niezmiennające się przez dłuższy okres czasu; powracające do równowagi po ewentualnym okresie zakłócenia, i regularne, czyli powtarzające się w ściśle określonych lub jednakowych odstępach czasu. Ustalenie czy w konkretnej, indywidualnej sytuacji cudzoziemiec posiada dochody spełniające cechy stabilności i regularności, implikuje ustalenie prognoz co do możliwości ich uzyskiwania w przyszłym okresie. Ocena taka jest możliwa m.in. na podstawie rzetelnej analizy dochodów uzyskiwanych przez cudzoziemca w przeszłości¹⁰¹. Potrzeba ustalenia przez organ stabilności i regularności źródła dochodu nie uzasadnia jednak badania pod tym kątem okresu tak długiego, jaki odnosi się do wymogu nieprzerwanego pobytu. Taka interpretacja przepisu materialno prawnego powinna zostać uznana za zawężającą, nie ma bowiem regulacji pozwalającej na przyjęcie jakiegokolwiek kryterium czasowego, w którym to przez cały dłuższy okres musi być osiągnięte minimum dochodowe określone a art. 65 ust. 3 UoC. O stabilności i regularności powinna decydować charakterystyka źródła dochodów, ich powtarzalność, regularność, dynamika. Podobnie też należy uwzględniać dynamikę sytuacji życiowej i rodzinnej.¹⁰² Nie jest wystarczające wykazanie, że strona będzie posiadała stabilne i regularne źródło dochodu w krótszej perspektywie czasowej, co wystarczałoby, gdyby ubiegano się o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony. W przypadku zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego trzeba wziąć pod uwagę bezterminowość udzielanego zezwolenia¹⁰³.

Zgodnie z orzecznictwem przy ocenie regularności i stabilności źródła dochodu nie będą miały znaczenia posiadane na rachunku bankowym oszczędności. Środki te nie stanowią źródła dochodu w rozumieniu art. 65 ust.1 pkt. 1 UoC¹⁰⁴.

Ustawa wprowadza ponadto obowiązek przedstawienia tytułu prawnego do zajmowanego lokalu. Taka regulacja uzależnia zatem możliwość uzyskania

¹⁰¹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 29 listopada 2006 r., sygn. V SA/Wa 1374/06.

¹⁰² Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 lipca 2010 r., sygn. V SA/Wa 590/10.

¹⁰³ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 stycznia 2012 r., sygn. V SA/Wa 1284/11.

¹⁰⁴ *Ibidem*.

obywatelstwa polskiego w drodze uznania od faktycznego zamieszkiwania na terytorium Polski. Wymóg posiadania tytułu prawnego do zajmowanego lokalu został wskazany jednak tylko w dwóch przypadkach. Odnosi się on do cudzoziemców wnioskujących o uznanie za obywatela polskiego na podstawie art. 30 ust. 1 pkt 1 i 6 UObyw. W związku z tym bezzasadne jest rozszerzanie tego wymogu na wszystkie przesłanki z art. 30 UObyw. Tytułem prawnym do zajmowanego lokalu mieszkalnego może być np. akt notarialny poświadczający własność mieszkania lub domu, umowa najmu mieszkania lub domu. Za tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego nie uznaje się jednak umowy użyczenia lokalu, chyba że użyczającym jest jego zstępny, wstępny lub małżonek lub rodzice małżonka lub rodzeństwo cudzoziemca¹⁰⁵.

2. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałego pobytu, który pozostaje co najmniej od 3 lat w związku małżeńskim zawartym z obywatelem polskim lub nie posiada żadnego obywatelstwa (art. 30 ust. 1 pkt 2 UObyw)¹⁰⁶.

Osobą nie posiadającą żadnego obywatelstwa (bezzaśnawcem) w rozumieniu Konwencji dotyczącej statusu bezpaństwowców, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 28 września 1954 r.¹⁰⁷, jest osoba nie uznawana za obywatela żadnego państwa w zakresie obowiązywania jego prawa (art. 1)¹⁰⁸. Polskie regulacje prawne nie określają procedury, która regulowałaby sposób uznania danej osoby za bezpaństwowca, w związku z czym uzyskanie odpowiednich dowodów poświadczających nieposiadanie żadnego obywatelstwa, spoczywa wyłącznie na cudzoziemcu¹⁰⁹. Na ogół dokument

¹⁰⁵ Takie zastrzeżenie jest zamieszczane w Biuletynie Informacji Publicznej urzędów wojewódzkich, zob. np. informacje na stronie <http://bip.lublin.uw.gov.pl>.

¹⁰⁶ Odnosnie zezwolenia na osiedlenie, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich i prawa stałego pobytu, a także nieprzerwanego pobytu - patrz uwagi do pkt 1.

¹⁰⁷ <http://www.unhcr-centraleurope.org/pl/pdf/materialy/konwencje/konwencje-dotyczace-bezpaństwowosci/konwencja-z-1954-r.html>

¹⁰⁸ Podanej definicji nie można jednak uznać za wiążącą, gdyż Konwencja dotycząca statusu bezpaństwowców nie została ratyfikowana przez Polskę. Definicja ta jest jednak powszechnie akceptowana, z uwagi na międzynarodowy charakter aktu prawnego, w którym została sformułowana.

¹⁰⁹ We Francji procedura uznawania osób za bezpaństwowców jest realizowana przez Francuskie Biuro Ochrony Uchodźców i Bezzaśnawców (OFPRA), w Hiszpanii oraz we Włoszech uznawa-

wydany przez władze odpowiedniego państwa (z którym dotychczas związany był cudzoziemiec) poświadczający, iż dana osoba nie jest obywatelem tego państwa, stanowi wystarczający dowód jego bezpaństwowości. Taki dowód nie zawsze jednak jest dostępny. Zdarza się, że odpowiednie władze kraju pochodzenia, czy też poprzedniego zamieszkiwania cudzoziemca, odmawiają wydania mu dokumentu o żądanej treści, nie wydając również dokumentu potwierdzającego posiadanie obywatelstwa. Bądź też zwyczajnie nie odpowiadają na złożone podanie. Władze niektórych państw stoją na stanowisku, iż nie ponoszą odpowiedzialności za wskazywanie osób, z którymi nie łączy ich żadna więź prawna. W takich sytuacjach zasadne wydaje się uznanie, iż skoro państwo odmawia potwierdzenia przynależności danej jednostki do jego społeczności państwowej, odmowa ta stanowi dowód bezpaństwowości, ponieważ państwa zazwyczaj udzielają swoim obywatelom ochrony dyplomatycznej¹¹⁰.

3. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, które uzyskał w związku z posiadaniem statusu uchodźcy nadanego w RP (art. 30 ust. 1 pkt. 3 UObyw)¹¹¹.

Status uchodźcy reguluje ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP. Zgodnie z art. 13 ust. 1 UoUCO, status uchodźcy nadaje się cudzoziemcowi, jeżeli na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem w kraju pochodzenia z powodu rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do określonej grupy społecznej nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego kraju. Status uchodźcy nadaje się także dziecku takiego cudzoziemca, urodzonemu na terytorium Polski (art. 13 ust. 2 UoUCO).

4. Za obywatela polskiego uznaje się małoletniego cudzoziemca, którego jedno z rodziców jest obywatelem polskim, przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałe-

nie cudzoziemców za bezpaństwowców należy do kompetencji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, M. Achiron, *Narodowość i bezpaństwowość. Przewodnik dla parlamentarzystów*, s. 19. Dokument dostępny na stronie: www.ipu.org/PDF/publications/nationality_po.pdf.

¹¹⁰ *Ibidem*, s. 17.

¹¹¹ Odnośnie zezwolenia na osiedlenie się oraz nieprzerwanego pobytu – patrz uwagi do pkt. 1.

go pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie (art. 30 ust. 1 pkt. 4 UObyw)¹¹².

5. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca, którego co najmniej jednemu z rodziców zostało przywrócone obywatelstwo polskie, jeżeli małoletni przebywa na terytorium Rzeczypospolitej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub praw stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie (art. 30 ust. 1 pkt 5 UObyw).

Instytucję przywrócenia obywatelstwa polskiego regulują art. 38 - 45 UObyw. Zgodnie z art. 38 ust. 1 obywatelstwo polskie przywraca się na wniosek cudzoziemca, który utracił je przed dniem 1 stycznia 1999 r. na podstawie:

- art. 11 lub 13 ustawy z 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego¹¹³. Mowa tu o sytuacjach, w których utrata obywatelstwa polskiego nastąpiła poprzez nabycie obcego obywatelstwa lub przez przyjęcie urzędu publicznego albo wstąpienie do służby wojskowej w państwie obcym bez zgody właściwego wojewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy), wyrażonej, w przypadkach zamiaru wstąpienia do służby wojskowej w państwie obcym, w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu korpusu. Zgodnie z art. 13 powołanej ustawy utrata obywatelstwa rozciągała się również na żonę oraz dzieci do lat 18.
- art. 11 lub 12 ustawy z 1951 r. o obywatelstwie polskim¹¹⁴. Zgodnie z powołaną ustawą nabycie obywatelstwa obcego pociągało za sobą utratę obywatelstwa polskiego. Ponadto obywatel polski, który przebywał za granicą mógł być pozbawiony obywatelstwa polskiego, jeżeli naruszył obowiązek wierności wobec Państwa Polskiego, działał na szkodę żywotnych interesów Polski Ludowej, nielegalnie opuścił obszar Państwa Polskiego po dniu 9 maja 1945 r., odmówił powrotu do kraju na wezwanie właściwej władzy, uchylał się od wykonania obowiązku wojskowego, skazany został za granicą za zbrodnię pospolitą lub był recydywistą. Pozbawienie obywatelstwa polskiego można było rozciągnąć na

¹¹² Odnośnie zezwolenia na osiedlenie, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich i prawa stałego pobytu – patrz uwagi do pkt. 1, odnośnie zgody rodzica – rozdział 4.

¹¹³ Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 7, poz. 44 ze zm.).

¹¹⁴ Ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. Nr 4, poz. 25).

zamieszkałe za granicą dzieci pozbawionego, które nie ukończyły lat trzynastu.

- Art. 13, 14, 15 ustawy z 1962 r. o obywatelstwie polskim. Powołana ustawa powtarzała przypadki utraty obywatelstwa polskiego uregulowane w poprzednim akcie normatywnym z 1951 r. Dodała jednak dwie dodatkowe przesłanki, a mianowicie obywatelka polska traciła obywatelstwo jeżeli w myśl prawa obcego nabyła obywatelstwo obce wskutek zawarcia małżeństwa z cudzoziemcem lub w związku z zawarciem takiego małżeństwa. Ponadto również w sytuacji, gdy posiadając obywatelstwo obce nabyła wskutek zawarcia małżeństwa z obywatelem polskim lub w związku z zawarciem takiego małżeństwa obywatelstwo polskie, po czym małżeństwo to ustało lub zostało unieważnione i osoba ta w myśl prawa obcego posiadała obywatelstwo obce. Warunkiem utraty obywatelstwa było jednak złożenie odpowiedniego oświadczenia przed właściwym organem polskim i wydanie przez ten organ decyzji o przyjęciu oświadczenia.

Obywatelstwo polskie przywraca na wniosek cudzoziemca minister właściwy do spraw wewnętrznych w drodze decyzji. Nabycie go następuje w dniu, w którym decyzja o przywróceniu obywatelstwa polskiego staje się ostateczna (art. 39 UObyw).

6. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie i legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 10 lat, który spełnia łącznie następujące warunki: a) posiada zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawo stałego pobytu, b) posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego (art. 30 ust. 1 pkt 6 UObyw).
7. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, które uzyskał w związku z polskim pochodzeniem (art. 30 ust. 1 pkt 7 UObyw).

Konstytucja Rzeczypospolitej w rozdziale „*Wolności i prawa osobiste*” stanowi, iż osoba, której pochodzenie polskie zostało stwierdzone zgodnie z ustawą może osiedlić się na terytorium Rzeczypospolitej na stałe (art. 52

ust. 5). Ogólnie należy zauważyć, iż chodzi tu o osoby posiadające przodków narodowości polskiej, a nie koniecznie legitymujących się polskim obywatelstwem, gdyż nie musi być ono dowodem polskości w używanym tu znaczeniu¹¹⁵. Przepis ten odsyła do ustawy, jednakże do tej pory nie została wprowadzona żadna regulacja ustawowa normująca odrębnie zezwolenie na osiedlenie się ze względu na polskie pochodzenie. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wojewódzkich sądów administracyjnych w stosowaniu art. 52 ust. 5 Konstytucji RP należy posiłkować się trybem wydawania zezwoleń na osiedlenie się przewidzianym w ustawie o cudzoziemcach oraz w ustawie o repatriacji, która jako jedyna zawiera definicję „osoby polskiego pochodzenia”, tj. określa, jaką osobę uznaje się za osobę polskiego pochodzenia¹¹⁶. Problemem tym zajął się Trybunał Konstytucyjny¹¹⁷, stwierdzając niezgodność ustawy o cudzoziemcach z Konstytucją w zakresie, w jakim dopuszczała odstępnie od uzasadnienia decyzji o odmowie udzielenia zezwolenia na osiedlenie się na podstawie art. 52 ust. 5 Konstytucji w części dotyczącej polskiego pochodzenia cudzoziemca. Trybunał ustalił, że przyczyną naruszenia jest brak jednoznacznej ustawowej regulacji trybu stwierdzania pochodzenia osób, do których stosuje się art. 52 ust. 5 Konstytucji. Następnie TK zasygnalizował Sejmowi potrzebę podjęcia inicjatywy ustawodawczej¹¹⁸ w przedmiocie unormowania trybu stwierdzania pochodzenia polskiego dla celów wskazanych w art. 52 ust. 5 Konstytucji.¹¹⁹ W praktyce urzędów wojewódzkich za dowody potwierdzające polskie pochodzenie uznaje się m.in. dokumenty wydawane przez polskie władze państwowe lub kościelne, także przez władze byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, dotyczące wnioskodawcy, jego rodziców, dziadków, lub pradiadków. Wartość dowodową przypisuje się np. polskim dokumentom tożsamości, aktom stanu cywilnego lub ich odpisom, metrykom chrztu poświadczającym związek z polskością, dokumentom potwierdzającym odbycie służby wojskowej

¹¹⁵ P. Sarnecki [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, pod red. L. Garlickiego, P. Sarneckiego, K. Działochy i in., t. 3, Warszawa 2002, s. 4.

¹¹⁶ Wyrok WSA z dnia 29 stycznia 2010 r., sygn. V SA/Wa 1618/09. Zobacz też: wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 lipca 2010 r., sygn. V SA/Wa 354/10, wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 stycznia 2010 r., sygn. V SA/Wa 1446/09, wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., sygn. V SA/Wa 2263/07, wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 lutego 2006 r., sygn. V SA/Wa 2859/05.

¹¹⁷ Wyrok TK z dnia 13 maja 2003 r., sygn. SK 21/03.

¹¹⁸ Na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 634 ze zm.).

¹¹⁹ Postanowienie TK z dnia 27 maja 2003 r., sygn. S 2/03.

w Wojsku Polskim, zawierającym wpis informujący o narodowości polskiej, dokumentom potwierdzającym fakt deportacji lub uwięzienia, zawierającym wpis informujący o narodowości polskiej, dokumentom tożsamości lub innym dokumentom urzędowym zawierającym wpis informujący o narodowości polskiej, dokumentem o rehabilitacji osoby deportowanej, zawierającym wpis informujący o narodowości polskiej, dokumentem potwierdzającym prześladowanie osoby ze względu na jej pochodzenie¹²⁰.

Ustawa o obywatelstwie polskim z 2009 r. wprowadziła kolejny wymóg nieznanym poprzedniej regulacji jakim jest **znajomość języka polskiego** potwierdzona urzędowym poświadczeniem, o którym mowa w ustawie o języku polskim¹²¹. Za innym dokument poświadczający znajomość języka polskiego ustawa uznaje świadectwo ukończenia szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej lub świadectwo ukończenia szkoły za granicą z wykładowym językiem polskim. Zgodnie z art. 11a ustawy o języku polskim cudzoziemiec lub obywatel polski na stałe zamieszkały za granicą otrzymuje urzędowe poświadczenie znajomości języka polskiego po zdaniu egzaminu przed państwową komisją egzaminacyjną. Rozporządzenie wykonawcze¹²² do niniejszej ustawy powołuje Państwową Komisję Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, której jednym z zadań jest przeprowadzanie państwowych egzaminów z języka polskiego jako obcego i wydawanie certyfikatów. Jednostką organizacyjną, odpowiedzialną za obsługę administracyjną i finansową Państwowej Komisji Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego oraz komisji przeprowadzających egzaminy jest Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej. Wszelkich informacji na temat egzaminów z języka polskiego jako obcego udziela utworzony w tym Biurze Sekretariat Komisji. Egzamin certyfikatowy ma za zadanie określenie kompetencji w języku polskim niezależnie od tego, gdzie, z pomocą jakich materiałów i metod cudzoziemiec opanował język polski. Egzamin składa się z pięciu części: rozumienie ze słuchu, poprawność gramatyczna, rozumienie tekstu pisanego, pisanie, mówienie. Cudzoziemiec starający się o uzyskanie polskiego obywatelstwa obowiązany jest zdać egzamin na poziomie B1 (poziom podstawo-

¹²⁰ Dane zaczerpnięte ze stron Biura Informacji Publicznej Urzędów Wojewódzkich w Lublinie i Bydgoszczy.

¹²¹ Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999 ze zm.).

¹²² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 października 2003 r. w sprawie Państwowej Komisji Poświadczania Języka Polskiego jako Obcego i państwowych komisji egzaminacyjnych (Dz. U. nr 191, poz. 1870 ze zm.).

wy)¹²³. Standardy wymagań egzaminacyjnych oraz zasady przeprowadzania egzaminów zostały oparte na najnowszych zaleceniach Rady Europy zmierzających do standaryzacji testowania znajomości języków obcych w Europie. Egzaminy przeprowadzane są w krajowych i zagranicznych ośrodkach egzaminacyjnych, wśród których największą popularnością cieszą się ośrodki krajowe, z Warszawą na czele¹²⁴.

Wprowadzony przepisem art. 30 ust. 2 UObyw wymóg urzędowego poświadczenia znajomości języka polskiego odnosi się wyłącznie do cudzoziemców ubiegających się o uznanie za obywatela polskiego. Oczywistym jest wyłączenie tej kwestii w stosunku do małoletnich cudzoziemców, o których mowa w art. 30 ust. 1 pkt 4 i 5 UObyw.

Uznanie za obywatela polskiego jest aktem związanym. Wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca wydaje decyzje administracyjną orzekającą o uznaniu za obywatela polskiego tylko wtedy, gdy zostają spełnione przesłanki enumeratywnie wymienione w ustawie. Decyzja ta nie ma zatem charakteru uznaniowego, gdyż Wojewoda jest obowiązany uznać za obywatela polskiego cudzoziemca, który wykaże faktyczne związki z Polską, o których mowa w art. 30 UObyw. Zgodnie z art. 31 ustawy o obywatelstwie odmowa może mieć miejsce wyłącznie w przypadkach, gdy:

- a) cudzoziemiec nie spełnia przesłanek uznania za obywatela lub
- b) nabycie przez niego obywatelstwa powodowałoby zagrożenie dla obronności i bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Ustawodawca posługuje się w tym przepisie zwrotem „cudzoziemcowi odmawia się”. Nie pozostawia on zatem wątpliwości co do obowiązku wydania przez organ decyzji odmownej w przypadku zaistnienia jednej z przesłanek negatywnych. Tym samym nie można przyjąć, iż organ dysponuje swobodą w kwalifikacji skutków zdarzenia, nazywaną uznaniem administracyjnym.¹²⁵ O ile wymieniona jako pierwsza przesłanka odmowy uznania za obywatela nie nasuwa wątpliwości interpretacyjnych, o tyle druga wymaga szerszego komentarza oraz przywołania orzecznictwa sądów administracyjnych.

Odwoływanie się do względów zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, albo

¹²³ Na dzień 5 stycznia 2013 r. opłata za egzamin wynosi 60 euro, w wypadku uzyskania pozytywnego wyniku, należy opłacić również wydanie certyfikatu (20 euro), źródło: <http://certyfikatpolski.pl/>.

¹²⁴ Dane dostępne na stronie www.nauka.gov.pl

¹²⁵ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 lipca 2009 r., sygn. V SA/Wa 1276/08.

możliwości naruszenia interesu Rzeczypospolitej Polskiej znane jest również ustawom regulującym zasady wjazdu i pobytu cudzoziemców do Polski, a więc ustawie o cudzoziemcach oraz ustawie o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państwa członkowskich Unii Europejskiej oraz członków ich rodzin. Wymienione regulacje nie zawsze używają identycznych sformułowań, jednakże różnice językowe mają charakter redakcyjny i nie powinny wpływać na zakres desygnatów przepisów. Za takim stwierdzeniem przemawia również wykładnia celowościowa, gdyż omawiana instytucja służy odmowie wjazdu bądź udzielenia zezwolenia na pobyt w Polsce. Zagrożenie samo w sobie wiąże się ze stanem przyszłym, jednak o istnieniu „obawy zagrożenia”, o której mowa w art. 31 ust. 2 UObyw wnioskuje się na podstawie zdarzeń z przeszłości. Ze zwrotu tego wynika brak pewności co do wystąpienia zdarzenia. Za wystarczające należy zatem uznać ustalenie obiektywnej możliwości zagrożenia wskutek uznania cudzoziemca za obywatela polskiego¹²⁶. Odnosząc się natomiast do kwestii proceduralnych, zauważenia wymaga fakt, iż to na organach administracji publicznej spoczywa wykazanie obiektywnie istniejących przesłanek wskazujących zagrożenie jakie wiąże się z nadaniem obywatelstwa konkretnemu cudzoziemcowi. Wynika to z zasady oficjalności (art. 7 i 77 KPA). Prawidłowość ich ustalenia podlega regułom postępowania administracyjnego, w szczególności zasadzie swobodnej oceny dowodów. Normatywny charakter pojęć obronność państwa, bezpieczeństwo państwa, ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego wymaga podjęcia próby ich zdefiniowania. Bezpieczeństwo państwa należy wiązać przede wszystkim z ochroną ustroju konstytucyjnego, bezpieczeństwo publiczne z ochroną życia i zdrowia oraz mienia przed bezprawnym zamachem, zaś porządek publiczny z zadaniami administracji, które wiążą się z utrzymaniem porządku umożliwiającego normalne życie w państwie¹²⁷. Pewną wskazówką interpretacyjną pojęcia obronność państwa może stanowić rozdział XVIII kodeksu karnego¹²⁸, którego tytuł brzmi „Przestępstwa przeciwko obronności”. Zwrot ten należy rozumieć jednak szerzej, gdyż ustawa o obywatelstwie powinna

¹²⁶ J. Chlebny, *Ochrona interesu publicznego, a prawo cudzoziemca do pobytu w Polsce*, EPS nr 10/2007, s. 16, 17.

¹²⁷ E. Ura, *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988, s. 123 – 125.

¹²⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.).

chronić obronności państwa nawet jeżeli nie wiązałyby się to z naruszeniem przepisów przywołanego rozdziału kodeksu karnego¹²⁹.

Przesłanka zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego była wiele razy przedmiotem analizy sądów administracyjnych. W zdecydowanej większości orzeczeń odrzuca się wykładnię tych pojęć, która umożliwia wydanie decyzji odmawiającej cudzoziemcowi wjazdu lub pobytu na terytorium RP poprzez zaklasyfikowanie naruszenia jakiegokolwiek przepisu prawa, jako naruszenia porządku publicznego¹³⁰. Przyjmuje się również, że nie można stawiać znaku równości pomiędzy pojęciem „naruszenia porządku prawnego” i „naruszeniem porządku publicznego” oraz, iż nie każde naruszenie porządku prawnego będzie stanowiło zarazem naruszenie porządku publicznego. Nie są to bowiem pojęcia tożsame¹³¹. Przy ocenie zagrożenia dla dóbr chronionych przez art. 30 ust. 2 UObyw, powinno się uwzględnić prognozę zachowania cudzoziemca w przyszłości. Nie można odmowy uznania za obywatela polskiego na podstawie przesłanki stwarzania zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego traktować jako kary za zachowania, jakich cudzoziemiec dopuścił się w przeszłości¹³².

Przedstawiona analiza art. 31 ust. 1 pkt. 2 UObyw pokazuje, iż obligatoryjność wydania decyzji odmawiającej uznania za obywatela polskiego w związku z zagrożeniem dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, mimo wszystko nie wyłącza luzu decyzyjnego, a zatem pewnej uznaniowości, z uwagi na posłużenie się przez ustawodawcę zwrotami niedookreślonymi. Organ jest zatem w obowiązku dokonania interpretacji tych pojęć w oparciu o konkretny stan faktyczny, aktywnie kształtując sytuację prawną jednostki¹³³. Wydaje się jednak zasadne stwierdzenie, iż mimo istnienia kryterium ocennego, wyrażonego w art. 31 UObyw, stanowiącego podstawę do odmowy uznania za obywatela polskiego, decyzja ta wciąż pozostaje decyzją związaną. Nie każdy bowiem przypadek organ będzie mógł rozpatrywać pod kątem istnienia zagrożenie dla obronności i bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i po-

¹²⁹ J. Chlebny, *op. cit.*, s. 17.

¹³⁰ Wyrok NSA z dnia 6 listopada 2000 r., sygn. V SA 720/00, zobacz też: wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 czerwca 2005 r., sygn. V SA/Wa 886/05, wyrok NSA z dnia 11 czerwca 2001 r., sygn. V SA 3675/00, wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 lutego 2006 r., sygn. V SA/Wa 1498/05.

¹³¹ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 października 2005 r., sygn. V SA/Wa 1423/05.

¹³² Wyrok NSA z dnia 8 lutego 2002 r., sygn. V SA 1885/01.

¹³³ J. Chlebny, *op. cit.*, s. 18.

rządu publicznego. Nie będzie to miało racji bytu chociażby w przypadku małoletnich cudzoziemców oraz tych, którzy nie naruszyli nigdy porządku prawnego bądź publicznego Rzeczypospolitej Polskiej.

Uregulowanie uznania za obywatela polskiego w obecnie obowiązującym stanie prawnym znacznie odbiega od rozwiązania przyjętego w ustawie z 1962 r. Nie tylko rozszerzone zostały przesłanki pozytywne uznania za obywatela, ale też wskazano przesłanki negatywne, przez co decyzja ta, inaczej niż dotychczas, stała się aktem związanym, a nie uznaniowym. Ustalenie zatem czy spełnione zostały wymogi konieczne do uzyskania obywatelstwa w tym trybie, nabiera charakteru obiektywnego. Ponadto uznanie zostało poddane kontroli sądowej, co również stanowi pewne *novum*. *Ratio legis* omawianego w niniejszym rozdziale trybu uzyskania obywatelstwa jest stworzenie przewidywalnej drogi do jego nabycia. Przejawem tego jest wyznaczenie przez ustawodawcę cudzoziemcowi ubiegającemu się o obywatelstwo polskie, jasno określonych wymagań. Tym samym stwarza mu się klarowną perspektywę uzyskania statusu obywatela w przypadku spełnienia przesłanek ustawowych. Zatem cudzoziemiec, który wiąże swoje życie z Polską może aktywnie działać, by wyznaczonym warunkom sprostać¹³⁴.

AGATA ZAPRZALUK

¹³⁴ Wyrok TK z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. Kp 5/09.

ROZDZIAŁ 5.

PROCEDURA UZNANIA ZA OBYWATELA POLSKIEGO

Zasady, warunki i tryb nabycia obywatelstwa polskiego przez uznanie za obywatela polskiego określone zostały w przepisach rozdziału 4 UObyw. Przepis art. 10 ust. 3 UObyw stanowi, że sprawach innych niż w sprawie nadania obywatelstwa polskiego i wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego, stosuje się przepisy KPA, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

5.1 ZAKRES PODMIOTOWY I PRZEDMIOTOWY POSTĘPOWANIA

5.1.1. ORGAN ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ PROWADZĄCY POSTĘPOWANIE

Organem właściwym do wydania decyzji o uznaniu cudzoziemca za obywatela polskiego, zgodnie z przepisem art. 36 ust. 1 UObyw jest wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której postępowanie dotyczy. Przepis art. 36 UObyw jest wyrazem przyznania wojewodzie właściwości do rozstrzygnięcia sprawy indywidualnej w drodze decyzji administracyjnej.

W postępowaniu administracyjnym pojęcie właściwości organu stanowi procesowy aspekt pojęcia kompetencji¹³⁵. Kompetencja prawna definiowana jest jako przyznana przez normy prawa stanowionego zdolność do podejmowania przez podmioty prawne czynności konwencjonalnych doniosłych prawnie¹³⁶. Kompetencja jest niezbędna w przypadkach takich działań prawnych, które powodują określone zmiany w sferze praw i obowiązków uczestników życia prawnego, a jej wykonanie musi być poprzedzone istnieniem reguł określających: kto jest podmiotem upoważnionym do dokonywania czynności danego rodzaju, w jaki sposób czynności te mają być dokonywane, jakiego rodzaju konsekwencje w określonej dziedzinie regulacji prawnej należy łączyć z dokonaniem tej czynności¹³⁷. W ujęciu administracyjnoprawnym kompetencja jest pojęciem, które służy opisaniu sytuacji prawnej organu administracji publicznej oraz innych podmiotów wykonujących funkcje zlecone administracji. Natomiast podstawowym przedmiotem kompetencji jest stosowanie prawa, rozumiane jako konkretyzowanie praw i obowiązków podmiotów administrowanych, oraz jego tworzenie, przez które rozumie się wprowadzanie do systemu prawnego norm generalno-abstrakcyjnych¹³⁸. Aspekt kompetencji organu sprowadzający się do władczego konkretyzowania generalnych norm prawnych wobec określonych adresatów w toku uregulowanego prawem, sformalizowanego postępowania określany jest mianem kompetencji procesowej¹³⁹. Kompetencja procesowa organu administracji publicznej postrzegana jest w płaszczyźnie ogólnej, jako zdolność prawna organów administracji publicznej do załatwiania spraw administracyjnych w danym układzie postępowania. Natomiast w płaszczyźnie szczególnej, jako zdolność prawna organów administrujących do załatwienia konkretnej sprawy administracyjnej w określonym układzie postępowania¹⁴⁰. Kompetencję ogólną organów administracji publicznej ustanawia art. 1 pkt 1 i 2 KPA, a kompetencję szczególną

¹³⁵ Por. R. Kędziora, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 7.

¹³⁶ A. Bator, *Kompetencja prawna*, [w:] A. Bator, W. Gromski, A. Kozak, S. Kaźmierczyk, Z. Pulka, *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2006, s. 93.

¹³⁷ *Ibidem*.

¹³⁸ M. Matczak, *Kompetencja w prawie administracyjnym*, [w:] *System prawa administracyjnego. Instytucje prawa administracyjnego. Tom 1*, pod red. R. Hausnera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla, Warszawa 2010, s. 382.

¹³⁹ Zob. szerzej R. Kędziora, *Kodeks postępowania*, s. 8.

¹⁴⁰ Por. K. Jandy- Jendrońska, J. Jendrońska, *System jurysdykcyjnego postępowania administracyjnego*, [w:] *System prawa administracyjnego. Tom III*, red. T. Rabska, J. Łętowski, Wrocław 1978, s. 179.

wyznacza instytucja właściwości i wyłączenia ze sprawy¹⁴¹. Kompetencji organu administracji publicznej do załatwienia sprawy indywidualnej w drodze decyzji nie można domniemywać, musi ona wynikać z konkretnego i jednoznacznego przepisu prawa materialnego¹⁴².

Ustalenie kompetencji organu administracji publicznej do załatwienia sprawy w przedmiocie uznania za obywatela polskiego wymaga posłużenia się, przyjętym powszechnie w doktrynie, podziałem przepisów prawa administracyjnego na przepisy prawa materialnego, prawa ustrojowego i prawa procesowego. Norma o charakterze materialno-prawnym w sprawie uznania za obywatela polskiego wyrażona została przez przepisy art. 35 i art. 36 UObuw. Przepisem o charakterze ustrojowym w tym układzie postępowania jest art. 22 pkt 6 ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie¹⁴³, zgodnie z którym wojewoda odpowiada za wykonywanie polityki Rady Ministrów w województwie i wykonuje zadania określone w odrębnych ustawach. Kompetencja ogólna procesowa wojewody wynika z przepisów art. 1 pkt 1 oraz art. 5 § 2 pkt 3 KPA. Kompetencję procesową szczególną należy ustalić w oparciu o art. 36 ust. 1 UObyw, który przyznaje ją wojewodzie właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której wniosek dotyczy, po stwierdzeniu, że nie zachodzą okoliczności wyłączenia organu. Tym samym podstawy ustalenia właściwości rzeczowej, miejscowej i instancyjnej organu należy upatrywać w art. 36 ust. 1 UObyw, w związku z art. 20 i 21 KPA i postanowieniami wskazanej powyżej ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie.

Pojęcie miejsca zamieszkania zdefiniowane zostało w przepisie art. 25 KC¹⁴⁴, który stanowi, że miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. W orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1955 r. wskazano, że miejscowością, w której człowiek przebywa z zamiarem „stałego” pobytu, jest miejscowość, która tym się różni od wszystkich innych miejscowości, że aktualnie stanowi centrum życiowej działalności danego człowieka¹⁴⁵. Zamieszkanie jest prawną kwalifikacją określonego stosunku danej osoby do miejsca, na którą składają się dwa elementy: przebywanie w sensie fi-

¹⁴¹ Zob. B. Adamiak, w: B. Adamiak, J. Borkowski, *Postępowanie administracyjne i sądowo administracyjne*, Warszawa 2011, s.109, 113.

¹⁴² Zob. uzasadnienie wyroku NSA w Gdańsku z dnia 4 grudnia 2002 r., sygn. II SA/Gd 335/00.

¹⁴³ Ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.).

¹⁴⁴ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

¹⁴⁵ *Orzecznictwo Sądu Najwyższego z 1956 r.*, nr 4, poz. 101.

zycznym w określonej miejscowości (*corpus*) oraz wola, zamiar stałego pobytu (*animus*)¹⁴⁶. Przepisy kodeksu cywilnego określają miejsce zamieszkania niektórych podmiotów według miejsca zamieszkania innych osób, posługując się wówczas konstrukcją nazywaną pochodnym miejscem zamieszkania¹⁴⁷. Przyjęcie w UObyw sposobu wyznaczenia właściwości miejscowej organu względem „miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie dotyczy”, powoduje konieczność wyznaczenia miejsca zamieszkania osoby, która ma być uznana za obywatela polskiego zgodnie z zasadami określonymi w kodeksie cywilnym¹⁴⁸. Warto dodać, że w razie braku możliwości ustalenia miejsca zamieszkania osoby, której wniosek dotyczy, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uzasadnione będzie posłużenie się kryteriami ustalenia właściwości miejscowej organu administracji publicznej przewidzianymi w art. 21 KPA¹⁴⁹. Przepis ten w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania, nakazuje ustalenie właściwości organu według miejsca stałego pobytu lub miejsca ostatniego pobytu w kraju osoby fizycznej, a w dalszej kolejności gdy i tych nie da się ustalić organem właściwym miejscowo określa organ właściwy dla obszaru dzielnicy Śródmieście w m. st. Warszawie (tzn. Wojewoda Mazowiecki).

Zgodnie z regulacją przepisu art. 10 ust. 4 UObyw w sprawach należących do właściwości wojewody, organem wyższego stopnia w rozumieniu KPA jest minister właściwy do spraw wewnętrznych. Przywołana regulacja stanowi wyznacznik określenia właściwości instancyjnej organu administracji publicznej w sprawie o uznanie za obywatela polskiego. Przyznaje one ministrowi właściwemu

¹⁴⁶ Zob. wyrok NSA w Warszawie z dnia 15 stycznia 2009 r. sygn. II FSK 896/08.

¹⁴⁷ Zob. A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, s. 192, zgodnie z art. 27 KC miejscem zamieszkania osoby pozostającej pod opieką jest miejsce zamieszkania opiekuna, zaś w myśl art. 26 KC § 1. Miejscem zamieszkania dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską jest miejsce zamieszkania rodziców albo tego z rodziców, któremu wyłącznie przysługuje władza rodzicielska lub któremu zostało powierzony wykonywanie władzy rodzicielskiej. § 2. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mającym osobne miejsce zamieszkania, miejsce zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, jego miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy.

¹⁴⁸ Trudności interpretacyjne względem przyjętego sposobu regulacji pojawiają się w sytuacji, gdy wniosek o uznanie za obywatela polskiego dotyczy będzie więcej niż jednej osoby przykładowo, gdy zostanie złożony na rzecz cudzoziemca i jego małoletniego dziecka, gdy władza rodzicielska przysługiwać będzie obojgu rodzicom, a różne miejsca zamieszkania rodziców położone będą na obszarze innych województw i dziecko nie przebywa stale u żadnego z nich. W tej sytuacji o miejscu zamieszkania będzie musiał rozstrzygnąć sąd opiekuńczy.

¹⁴⁹ Wyłączenie stosowania regulacji art. 21 KPA, z uwagi na treść przepisu art. 10 ust. 3 UObyw byłoby skuteczne jedynie w skutek jego wyraźnego wyartykułowania, z uwagi jednak na brak takiego, regulacja art. 21 KPA pozostaje w mocy.

do spraw wewnętrznych uprawnienie do ponownego rozpoznania i rozpatrzenia sprawy w toku instancji oraz weryfikacji zapadłych rozstrzygnięć w nadzwyczajnych postępowaniach administracyjnych¹⁵⁰. Kompetencja organu wyższego stopnia w zakresie orzecznictwa administracyjnego ogranicza się do weryfikacji decyzji administracyjnych i postanowień¹⁵¹.

5.1.2. STRONA POSTĘPOWANIA

Kluczowe znaczenie dla określenia strony postępowania prowadzonego w sprawie uznania za obywatela polskiego nabiera przepis art. 37 Konstytucji, który w ust. 1 stanowi, że „kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej korzysta z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji”. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego treść pojęcia „znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej” należy postrzegać przede wszystkim w aspekcie terytorialnym. Trybunał uznał, że każda osoba niezależnie od posiadanego obywatelstwa, czy też jego braku w chwili przekroczenia granicy RP, z odstępstwami wynikającymi z umów międzynarodowych, znajduje się pod jej władzą, a przez to należy rozumieć, iż jest obowiązana do przestrzegania obowiązującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prawa i wynikających z niego powinności, a jednocześnie może korzystać w określonym zakresie z zagwarantowanych prawem przywilejów, praw i wolności. Odwołując się do stanowiska TK można stwierdzić, że unormowanie art. 37 Konstytucji stanowi podstawę dla ustanowienia regulacji prawnej, której adresatami są podmioty, których nie łączy z państwem węzeł prawny obywatelstwa.

Stroną postępowania administracyjnego według sformułowanej w przepisie art. 28 KPA definicji jest „każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie, albo kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek”. Przyjęty w kodeksie postępowania administracyjnego sposób określenia strony postępowania jest jedynie wyrażeniem procesowego aspektu instytucji strony. Pojęcie strony, jakim posługuje się art. 28 KPA, może być wprowadzone tylko z przepisów prawa materialnego, czyli z normy prawnej, która stanowi podstawę do ustalenia uprawnienia lub obowiązku¹⁵². Z tego względu dla określenia podmiotu, który jest stroną postępowania w sprawie uznania za oby-

¹⁵⁰ Regulacja w tym zakresie zawarta jest w przepisach art. 127 § 2 KPA, art. 150 § 2 KPA, art. 157 § 1 KPA.

¹⁵¹ Zob. B. Adamiak, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 87.

¹⁵² Zob. wyrok NSA z dnia 19 stycznia 1995 r., sygn. I SA 1326/93.

watela polskiego konieczne jest sięgnięcie do przepisów UObyw, która określając podmiot, na rzecz którego prowadzone jest postępowanie, posługuje się pojęciem „cudzoziemca” i „małoletniego cudzoziemca”. Terminy te nie są jednak w niej zdefiniowane. Założenie niesprzeczności i zupełności systemu prawa, na którym opiera się wykładnia systemowa, sprawia, że pojęcie cudzoziemca w UObyw należy rozumieć zgodnie z przepisem art. 2 UoC, zajmującej fundamentalne miejsce wśród aktów prawnych dotyczących cudzoziemców w Polsce, który stanowi, że „cudzoziemcem jest każdy, kto nie posiada obywatelstwa polskiego”. Definicja sformułowana w przytoczonym przepisie ma charakter negatywny, jedynym kryterium, jakim się posługuje, jest brak obywatelstwa polskiego, przy tym nie ma znaczenia czy dana osoba posiada inne obywatelstw, kilka obywatelstw, czy też jest bezpaństwowcem¹⁵³. Przyjęciu w takiej formie regulacji w zakresie strony postępowania nie stoi na przeszkodzie art. 29 KPA, przyznający zdolność administracyjnoprawną osobie fizycznej niezależnie od statusu w rodzinie i w społeczeństwie, obywatelstwa i innych czynników znaczących przy określaniu pozycji jednostki ludzkiej. Stroną może być osoba fizyczna pełnoletnia, małoletnia, także cudzoziemiec lub apatryda osiadły lub przebywający w Polsce¹⁵⁴. Z istoty obywatelstwa definiowanego jako węzeł łączący osobę fizyczną z jakimś państwem¹⁵⁵ wynika, że interes prawny kwalifikujący do przyznania statusu strony postępowania w sprawie uznania za obywatela polskiego może nastąpić jedynie względem dwóch kategorii osób. Po pierwsze wobec cudzoziemca występującego z wnioskiem. Po drugie, wobec małoletniego dziecka, pozostającego pod władzą rodzicielską tego cudzoziemca, w związku z okolicznością, że w razie pozytywnego rozstrzygnięcia małoletni z mocy prawa uznany zostanie za obywatela polskiego¹⁵⁶. To właśnie ściśle osobisty charakter uprawnienia, którego zasadność przyznania badana jest w toku postępowania, przesądza o ustaleniu tak wąsko kręgu podmiotów będącego stronami postępowania¹⁵⁷.

¹⁵³ Zob. P. Stachańczyk [w:] *Prawo o cudzoziemcach. Komentarz*, pod red. J. Chlebnego, Warszawa 2006, s. 8.

¹⁵⁴ Zob. J. Borkowski, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks...*, s. 189-190.

¹⁵⁵ Por. R. Bierzanek, J. Symonides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2005, s. 256.

¹⁵⁶ Ustawa o obywatelstwie polskim w art. 7 przewiduje m.in., że uznanie za obywateli polskich rodziców obejmuje także pozostające pod ich władzą rodzicielską małoletnie dzieci.

¹⁵⁷ W wyroku WSA w Warszawie z dnia 21 września 2005 r. sygn. IV SA/Wa 582/05wskazano, co prawda w oparciu o regulację uchylonej ustawy z 1962 r. o obywatelstwie polskim (, że obywatelstwo jest prawem osobistym, ściśle związanym z osobą której dotyczy, i w związku z tym wyłączone jest inicjowanie postępowania przez inne osoby, nawet jeżeli są one krewnymi osoby, w stosunku do której ma nastąpić potwierdzenie obywatelstwa.

5.1.3. PRZEDMIOT POSTĘPOWANIA

Przedmiotem postępowania administracyjnego jest sprawa, nazywana administracyjną z tego względu, że właściwym do jej rozpatrzenia jest organ administracji publicznej, o której można mówić jedynie wtedy, gdy istnieje osoba legitymująca się zdolnością administracyjnoprawną, która może nabyć prawa lub zostać obarczona obowiązkiem¹⁵⁸. Przesłanki kwalifikujące do uznania danej sprawy za sprawę administracyjną wyznaczone zostały w przepisie art. 1 pkt 1 KPA, który stanowi, że regulacja kodeksu normuje postępowania przed organami administracji publicznej w należących do właściwości tych organów sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnych. Organ administracyjny jest obowiązany do ustalenia czy łącznie zachodzą warunki przynależności sprawy do właściwości organów administracji publicznej, czy jest ona rozstrzygana w drodze decyzji i czy ma cechy sprawy indywidualnej¹⁵⁹. Przenosząc te rozważania na grunt ustawy o obywatelstwie należy wskazać, że sprawa uznania za obywatela polskiego należy do właściwości organu administracji publicznej, którym jest wojewoda. Ponadto sprawa ta rozstrzygana jest w formie decyzji administracyjnej¹⁶⁰, ma charakter indywidualny, gdyż jest „przewidzianą w przepisach materialnego prawa administracyjnego możliwością konkretyzacji wzajemnych uprawnień i obowiązków stron stosunku administracyjnoprawnego, którymi są organ administracyjny i indywidualny podmiot niepodporządkowany temu organowi”¹⁶¹.

5.2. WSZCZĘCIE POSTĘPOWANIA

W postępowaniu administracyjnym w sprawie indywidualnej, stanowiącym uporządkowany ciąg czynności procesowych, wyróżnić można trzy stadia: stadium wszczęcia postępowania, stadium rozpoznawcze i stadium orzekania¹⁶². Na etapie wszczęcia postępowania następuje wniesienie żądania przez stronę lub podjęcie przez organ czynności powodującej wszczęcie postępowania z urzę-

¹⁵⁸ J. Borkowski, *Aspekt przedmiotowy regulacji prawa ...*, s. 131.

¹⁵⁹ A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.61(a) Kodeksu postępowania administracyjnego*, [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do kodeksu postępowania administracyjnego*, LEX/el., 2012.

¹⁶⁰ Por. przepis art. 36 ustawy o obywatelstwie polskim.

¹⁶¹ Zob. T. Woś, *Pojęcie „sprawy” w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego*, Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1022, Prawo CLXVIII, Wrocław 1990, s. 334.

¹⁶² Zob. R. Kędziora, *Kodeks....*, s. 337

du. Następnie organ przystępuje do oceny formalnej i procesowej wniesionego przez stronę podania, oraz legitymacji procesowej osoby wnoszącej podanie, po czym w razie ich pozytywnego wyniku organ zawiadamia osoby będących stronami o wszczęciu postępowania z urzędu lub na wniosek jednej ze stron. Ze względu na ściśle osobisty charakter uprawnienia do wystąpienia o uznanie za obywatela polskiego zasadniczo należy wykluczyć możliwość wszczęcia z urzędu postępowania w tym przedmiocie. Zgodnie z regulacją art. 33 ust. 5 UObyw wniosek o uznanie za obywatela polskiego należy złożyć na urzędowym formularzu, którego wzór określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych¹⁶³. Formularz wniosku winien zawierać informacje określone w art. 33 ust. 1-3 UObyw¹⁶⁴, być wypełniony w języku polskim i opatrzony własnoręcznym podpisem wnoszącego lub jego przedstawiciela ustawowego. Dodatkowo do wniosku należy zgodnie z art. 33 ust. 4 UObyw dołączyć dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, dokument pozwalający wykazać znajomość języka polskiego i fotografie osób objętych wnioskiem. Wszystkie elementy wymienione w przepisach art. 33 UObyw należy kwalifikować jako inne wymagania ustanowione w przepisach prawa, o których mowa w art. 64 § 2 KPA. Ocena dopełnienia tak określonym wymaganiom wniosku stanowić będzie przedmiot kontroli formalnej podania, a w razie stwierdzenia uchybień zobliguje organ do podjęcia czynności procesowych określonych w kodeksie postępowania administracyjnego, np. wezwanie strony do usunięcia braków podania, pozostawienie podania bez rozpoznania, przekazanie sprawy do organu właściwego, zwrot podania z odpowiednim pouczeniem lub postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania¹⁶⁵. Następnie organ zobowiązany będzie do dokonania oceny procesowej, czyli stwierdzenia istnienia przesłanek koniecznych do wszczęcia postępowania w tym zdolności organu do prowadzenia postępowania w sprawie

¹⁶³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego oraz fotografii dołączanej do wniosku (Dz. U. z 2012 r. poz. 916).

¹⁶⁴ W ust. 1 jako elementy wniosku wymieniono: dane cudzoziemca, adres zamieszkania, informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca w Rzeczypospolitej Polskiej, zajmowanym przez niego lokalu, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej, dane małżonka cudzoziemca, informację, czy cudzoziemiec ubiegał się o nabycie obywatelstwa polskiego w przeszłości oraz czy posiadał obywatelstwo polskie, uzasadnienie. W razie gdy wnioskodawca sprawuje władzę rodzicielską nad małoletnim cudzoziemcem we wniosku powinien zamieścić dane dotyczące małoletniego oraz informację co do oświadczeń o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 lub art. 8 ustawy. W przypadku, gdy wniosek składany jest wyłącznie na rzecz małoletniego cudzoziemca, wniosek powinien zawierać dane z ust. 1 i 2, z wyłączeniem informacji o adresie zamieszkania i małżonku, i dodatkowo dane przedstawiciela ustawowego.

¹⁶⁵ Zob. A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.61(a) Kodeksu postępowania administracyjnego* [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany...*

i wydania decyzji¹⁶⁶. Wystąpienie z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego podlega opłacie skarbowej w wysokości 219 zł¹⁶⁷. Obowiązek uiszczenia opłaty skarbowej powstaje z chwilą złożenia wniosku¹⁶⁸, a w razie jej niewniesienia zgodnie z art. 261 § 1 KPA nastąpi wezwanie do jej dokonania w wyznaczonym terminie, pod rygorem zwrotu podania¹⁶⁹.

Postępowanie administracyjne zostaje wszczęte wskutek żądania strony z chwilą doręczenia tego żądania organowi administracji publicznej, o ile nie zawiera ono braków formalnych. Określenie daty wszczęcia postępowania ma istotne znaczenie głównie w związku z okolicznością, iż z tą chwilą organ administracji publicznej ma obowiązek zapewnienia stronie czynnego udziału w postępowaniu. Od tego momentu biegnie również kodeksowy termin na załatwienie sprawy¹⁷⁰.

5.3. POSTĘPOWANIE WYJAŚNIAJĄCE

Stadium postępowania wyjaśniającego obejmuje całokształt czynności podejmowanych w postępowaniu administracyjnym w celu wyjaśnienia sprawy¹⁷¹. Poznanie faktów w procesie stosowania prawa ma dostarczyć podstaw do rozstrzygnięcia danej sprawy, stąd przedmiotem poznania w procesie stosowania prawa uczynione zostały fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Przepisy prawne regulujące proces ustalenia faktów wskazują również, kto ma obowiązek wykazywać inicjatywę w ustalaniu faktów, dostarczać informacji istotnych do rozstrzygnięcia sprawy i kto ponosi ujemne następstwa tego,

¹⁶⁶ *Ibidem*. Ocęgę procesową determinować będą przede wszystkim przepisy art. 1 pkt 1, art. 28, art. 19- 27, art. 61a KPA

¹⁶⁷ Załącznik (część I, poz. 26) do ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. Nr 225, poz.1635 ze zm.).

¹⁶⁸ Por. art. 6 ust 1 pkt 1 ustawy o opłacie skarbowej.

¹⁶⁹ Przepis art. 261 § 4 KPA przyznaje możliwość załatwienia sprawy pomimo braku opłaty w sytuacjach, gdy za niezwłocznym załatwieniem przemawiają względy społeczne lub wzgląd na ważny interes strony, jeżeli wniesienie podania stanowi czynność, dla której jest ustanowiony termin zawity, lub jeżeli podanie wniosła osoba zamieszkała za granicą. Warto dodać, że strona jest uprawniona do wystąpienia z wnioskiem w tym zakresie.

¹⁷⁰ Zob. A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.61 Kodeksu postępowania administracyjnego*, [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany ... Obowiązek zapewnienia czynnego udziału strony w postępowaniu wynika z art. 10 KPA, terminy załatwienia sprawy i środki przeciwdziałania bezczynności lub przewlekłości postępowania określają przepisy art. 35-37 KPA*

¹⁷¹ Zob. R. Kędziora, *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa 2012, s. 218.

że pewnych faktów nie wykazano, czyli rozkład ciężaru dowodu¹⁷². Pojęciem ciężaru dowodu nie posługuje się kodeks postępowania administracyjnego, a zagadnienie to wyjaśniane jest różnie w orzecznictwie i doktrynie. Przepis art. 7 KPA nakłada na organ administracji publicznej obowiązek podjęcia z urzędu lub na żądanie strony wszelkich czynności niezbędnych do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy. Z kolei art. 77 § 1 KPA obliguje organ do wyczerpującego zebrania i rozpatrzenia całego materiału dowodowego. Wskazane powyżej regulacje nie powinny być utożsamiane z przeniesieniem na organ prowadzący postępowanie ciężaru udowodnienia, rozumianego w ten sposób jak kwestie tę reguluje art. 6 KC. W teorii prawa ciężar dowodu pojmowany jest w dwóch płaszczyznach- formalnoprawnej i materialnoprawnej. Mówiąc o ciężarze dowodu w znaczeniu formalnym wskazuje się podmioty, które powinny przejawiać inicjatywę w zebraniu informacji oraz wykazywać prawdziwość pewnych twierdzeń, zaś określenie materialnoprawne wskazuje, kto ponosi ujemne konsekwencje tego, że nie wykazano istnienia okoliczności istotnych dla sprawy¹⁷³. W wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 17 maja 1994 r. wskazano, że z przepisów art. 7 i 77 § 1 KPA wynika, iż postępowanie dowodowe jest oparte na zasadzie oficjalności, co oznacza, że organ administracyjny jest obowiązany z urzędu przeprowadzić dowody służące ustaleniu stanu faktycznego sprawy¹⁷⁴. Przywołane stanowisko odpowiada formalnoprawnemu ujęciu ciężaru dowodu. W wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Katowicach z dnia 15 stycznia 1997 r. przyjęto, że prawem organów administracji jest oczekiwanie i żądanie, aby strona ubiegająca się o jakąś ulgę podatkową udowodniła okoliczności faktyczne, na które powołuje się w swym wniosku¹⁷⁵. Drugi z przytoczonych wyroków wydaje się nawiązywać do materialno prawnego ujęcia rozkładu ciężaru dowodu, wskazując, że skoro strona postępowania nie wykazała istnienia okoliczności, w związku z którymi należałoby przyznać jej określone uprawnienie, poniesie ona ujemne skutki polegające na nieprzyznaniu tego uprawnienia. W tak zarysowanym kontekście należy spojrzeć na regulację ustawy o obywatelstwie. Przyjęta w kodeksie postępowania administracyjnego zasada otwartego katalogu środków

¹⁷² Zob. S. Wronkowska, *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005, s. 150- 151.

¹⁷³ *Ibidem.*, s. 151.

¹⁷⁴ Zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 17 maja 1994 r. sygn. SA/Lu 1921/93.

¹⁷⁵ Zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Katowicach z dnia 15 stycznia 1997 r., sygn. SA/Ka 2730/95.

dowodowych i równej ich mocy doznaje swego rodzaju ograniczenia w ustawie o obywatelstwie, która nakłada na osobę występującą z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego obowiązek przedstawienia określonych dokumentów, które pozwolą na wykazanie w postępowaniu, że zachodzą okoliczności kwalifikujące do wydania wnioskowanego rozstrzygnięcia. Z jednej więc strony wymienienie w przepisie art. 33 ust. 4 UObyw rodzaje dokumentów kwalifikowane będą jako elementy formalne wniosku, z drugiej zaś stanowić one będą materiał dowodowy w sprawie.

Dokument definiowany jest jako uzewnętrznienie jakiejś myśli czy wiadomości, które dokonywane jest w drodze pisma na papierze lub innych materiałach¹⁷⁶. Ze względu na kryterium wystawcy dokument mogą być podzielone na prywatne i urzędowe. Kodeks postępowania administracyjnego nie zawiera legalnej definicji dokumentu, nie odnosi się do mocy dowodowej dokumentów prywatnych¹⁷⁷. Kluczowego znaczenia w toku postępowania wyjaśniającego nabiera art. 76 KPA, który przyznaje dokumentom urzędowym zwiększoną moc w zakresie tego, co zostało w nich urzędowo stwierdzone, jeżeli sporządzone one zostały w przepisanej formie przez powołane do tego organy państwowe. Tak sporządzone dokumenty urzędowe korzystają z domniemania prawdziwości oraz domniemania zgodności z prawdą oświadczenia organu, od którego dokument pochodzi¹⁷⁸. Z domniemań wyinterpretowanych z art. 76 KPA korzystają oryginały dokumentów, a także ich odpisy poświadczony za zgodność z oryginałem przez notariusza albo występującego w sprawie pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, oraz poświadczony odpis dokumentu przez organ lub podmiot, w aktach którego dokument ten się znajduje. Rozszerzenie kręgu podmiotów, którym przyznano możliwość uwierzytelniania dokumentów w postępowaniu administracyjnym nastąpiło na mocy regulacji ustawy z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów¹⁷⁹, której celu upatrywano w umniejszeniu uciążliwości polegającej na konieczności wyzbycia się przez strony postępowania, często na długi czas dokumentów oryginalnych albo poniesienia kosztów ich notarialnego uwierzytelniania bądź uzyskania ich urzę-

¹⁷⁶ Zob. T. Misiuk-Jodłowska, [w:] J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapiere, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009, s. 433.

¹⁷⁷ Zob. R. Kędziora, *Ogólne postępowanie...*, s. 235.

¹⁷⁸ Por. B. Adamiak, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks...*, s. 321.

¹⁷⁹ Ustawa z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów (Dz. U. Nr 216, 1676 ze zm.).

dowych odpisów¹⁸⁰. Z kolei przepis art. 12 UObyw zobowiązuje osobę występującą z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego w razie złożenia dokumentów sporządzonych w języku obcym do przedstawienia ich tłumaczenia dokonanego przez tłumacza przysięgłego. Obowiązek dokonywania czynności urzędowych oraz składania oświadczeń woli w języku polskim, niezależnie od przytoczonej regulacji, nakłada na podmioty wykonujące zadania publiczne ustawa z o języku polskim¹⁸¹. W razie złożenia przez osobę wraz z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego dokumentu sporządzonego w języku obcym, organ prowadzący postępowanie zobowiązany jest wezwać wnoszącego do przedłożenia tłumaczenia przysięgłego dokumentu, na który się powołuje. Nie zmienia to faktu, że dowodem będzie nadal treść dokumentu obcojęzycznego, a nie jego tłumaczenie. Tłumaczenie nie zastępuje bowiem dokumentu sporządzonego w języku obcym, lecz służy jedynie ustaleniu, jaka jest treść tego dokumentu¹⁸².

Zwrócenia uwagi wymaga jeszcze nałożenie na mocy przepisu art. 36 ust. 2 UObyw na organ prowadzący postępowanie w sprawie uznania za obywatela polskiego obowiązku przeprowadzenia procedury współdziałania, tj. wystąpienia do komendanta wojewódzkiego policji, dyrektora delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a razie potrzeby do innych organów o udzielenie informacji, czy nabycie obywatelstwa polskiego nie stanowi zagrożenia dla obronności, bezpieczeństwa państwa, albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Kwestie proceduralne współdziałania organów reguluje przepis art. 106 KPA oraz przepisy UObyw odnoszące się do terminu na zajęcie stanowiska, które z uwagi na zasadę pierwszeństwa przepisów szczególnych będą stosowane przed regulacją kodeksową. Należy podkreślić, że przepis art. 106 § 2 KPA nakładający na organ prowadzący procedurę współdziałania obowiązek zawiadomienia stron postępowania o wystąpieniu o zajęcie stanowiska do innego organu, znajdzie pełne zastosowanie w postępowaniu w sprawie uznania za obywatela polskiego. Do zajęcia stanowiska nie dochodzi w samodzielny postępowaniu, lecz w stadium postępowania w sprawie, która ma być załatwiona decyzją. W związku z tym, zajęcie stanowiska następuje z istotnymi odmiennościami w stosunku do postępowania prowadzonego przez organ załatwiający sprawę¹⁸³. Zajęcie stanowiska przez organ współdziałający następuje w drodze postanowienia, na które stronie

¹⁸⁰ Druk sejmowy z dnia 19 maja 2009 r., nr 2064 (<http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/2064.htm>)

¹⁸¹ Por. art. 5 ustawy z dnia 7 października 2009 r. o języku polskim (Tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 224 ze zm.).

¹⁸² Zob. wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 27 stycznia 2009 r., sygn. I SA/Go 914/08.

¹⁸³ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 maja 2012 r., sygn. VI SA/Wa 1860/11.

przysługuje zażalenie¹⁸⁴, a w razie skorzystanie przez stronę z tego środka, do czasu zakończenia postępowania zażaleniowego, organ nie może rozstrzygnąć postępowania głównego¹⁸⁵. Ocena przyjęta przez organ współdziałający nie jest wiążąca dla organu prowadzącego postępowanie i ma charakter pomocniczy¹⁸⁶.

5.4. ROZSTRZYGNIĘCIE

Zgodnie z art. 104 KPA organ administracyjny załatwia sprawę przez wydanie decyzji, która rozstrzyga sprawę co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończy postępowanie w danej instancji. Postępowanie prowadzone w omawianym trybie przez organ pierwszej instancji, może zostać zakończone decyzją pozytywną - uznającą wnoszącego żądanie, lub osobę w imieniu której występuje za obywatela polskiego, decyzją negatywną - odmawiającą uznania za obywatela polskiego, albo decyzją niemerytoryczną - umarzającą postępowanie w sprawie.

Decyzja o uznaniu za obywatela polskiego będzie mieć charakter konstytutywny, a nabycie na jej podstawie obywatelstwa przez osobę występującą z wnioskiem nastąpi z dniem jej wprowadzenia do obrotu prawnego.

Przesłanki odmowy uznania za obywatela polskiego i wydania decyzji w tym przedmiocie reguluje art. 31 UObyw. Z kolei umorzenie postępowania należy oceniać zgodnie z unormowaniem tej instytucji w przepisie art. 105 KPA, a także uwzględniając przesłankę szczególną umorzenia postępowania z art. 35 ust. 1 UObyw, który stanowi, że postępowanie o uznanie za obywatela polskiego podlega umorzeniu w razie stwierdzenia, że wniosek na skutek którego zostało ono wszczęte, złożony został w czasie, gdy wobec cudzoziemca prowadzone jest postępowanie o nadanie obywatelstwa polskiego. Przywołany przepis ma szczególnie istotne znaczenie w związku z wyłączeniem spod zakresu obowiązywania KPA procedury nadawania obywatelstwa polskiego, którego jedną z konsekwencji jest brak regulacji w przedmiocie terminów na załatwienie sprawy i środków przeciwdziałających beczynności i przewlekłości postępowania. Cudzoziemiec, który występuje z wnioskiem o nadanie obywatelstwa, na czas postępowania w tej

¹⁸⁴ Art. 106 § 5 KPA

¹⁸⁵ Zob. uchwała 7 sędziów NSA w z dnia 9 listopada 1998 r., sygn. OPS 8/98.

¹⁸⁶ Zob. wyrok NSA w z dnia 6 października 2006 r., sygn. II OSK 1203/05.

sprawie, zamyka sobie drogę o otrzymania pożądanego rozstrzygnięcia w trybie uznania za obywatela polskiego.

Każda z decyzji wydawanych przez wojewodę w sprawie uznania za obywatela polskiego powinna zawierać elementy konstrukcyjne wymienione w art. 107 KPA i podlegać doręczeniu na zasadach przyjętych w kodeksie. Przepis art. 110 KPA ustanawia zasadę związania organu administracji publicznej wydaną przez niego decyzją administracyjną, która pełni funkcję gwarancyjną w odniesieniu do zasady trwałości decyzji administracyjnej¹⁸⁷. Związanie organu administracji publicznej wydaną przez siebie decyzją powstaje z chwilą doręczenia lub ogłoszenia decyzji stronie i trwa do czasu uchylecia lub zmiany takiej decyzji w sposób przewidziany w kodeksie¹⁸⁸. Wydanie decyzji administracyjnej nie jest jednoznaczne z wprowadzeniem jej do obrotu prawnego. Oświadczenie woli organu administracji publicznej wymaga dla wywołania skutku uzewnętrznienia przez jego zakomunikowania adresatowi¹⁸⁹.

Decyzje administracyjne wydawane w postępowaniu o uznanie za obywatela polskiego podlegają zaskarżeniu na zasadach określonych w kodeksie postępowania administracyjnego. Wzruszenie decyzji organu I instancji będzie możliwe w trybie postępowania odwoławczego oraz w nadzwyczajnych trybach postępowania administracyjnego uregulowanych w rozdziałach 12 i 13 działu II KPA. Decyzje wydawane w tym przedmiocie podlegają również na zasadach ogólnych kontroli sądów administracyjnych. Przyjęcie takiego rozwiązania oznacza przyznanie cudzoziemcowi występującemu z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego, wszystkich gwarancji i standardów ochrony związanych z zaskarżaniem rozstrzygnięć organów administracji publicznej.

BARBARA WÓJCIK

¹⁸⁷ Zob. R. Kędziora, *Kodeks...*, s. 586.

¹⁸⁸ Zob. A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.110 Kodeksu postępowania administracyjnego* [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany...*

¹⁸⁹ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 16 grudnia 2010 r., sygn. IV SA/Po 844/10.

WYKAZ ŹRÓDEŁ

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483).

Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r., o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1992 r., Nr 84, poz. 426).

Konwencja haska z dnia 12 kwietnia 1930 r. w sprawie pewnych zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie (Dz. U. z 1937 r., nr 44, poz. 361) wraz z protokołem dotyczącym przypadków bezpieczeństwa (Dz. U. z 1937 r., nr 77, poz. 568).

Konwencja o Statusie Bezpaństwowców z dnia 28 września 1954 r. (<http://www.unhcr-centraleurope.org>)

Konwencja o obywatelstwie kobiet zamężnych otwartą do podpisu w Nowym Jorku w dniu 20 lutego 1957 r. (Dz. U. z 1959 r., nr 56, poz. 334.).

Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526). (Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167).

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych. (Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167).

Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. z 1920 r., Nr 7, poz. 44 ze zm.).

Ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 1951 r., Nr 4, poz. 25).

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 ze zm.).

Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 353 ze zm.).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 788).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 269 ze zm.).

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jedn. Dz. U. 2006 r., Nr 139, poz. 993 ze zm.).

Ustawa z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. 2002 r., Nr 215, poz. 1823 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 212, poz. 1264 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553 ze zm.).

Ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1997 r., Nr 102, poz. 634 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 1998 r., Nr 162, poz. 1118 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 1999 r., Nr 90, poz. 999 ze zm.).

Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 53, poz. 532 ze zm.).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 270 ze zm.).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 ze zm.).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 680 ze zm.).

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.).

Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2006 r., Nr 144, poz. 1043 ze zm.).

Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2006 r., Nr 225, poz. 1635 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka (Dz. U. z 2007 r., Nr 180, poz. 1280 ze zm.).

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012 r., poz. 161).

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2011 r., nr 21, poz. 112 ze zm.).

Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r., Nr 31, poz. 206 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 października 2009 r. o języku polskim (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 224 ze zm.).

Ustawa z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów (Dz. U. z 2009 r., Nr 216, poz. 1676 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 marca 2001 r. w sprawie postępowania w sprawach o uznanie za repatrianta (Dz. U. z 2001 r., Nr 22, poz. 260.)

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 czerwca 2001 r. w sprawie wzorów ewidencji i rejestrów stosowanych w postępowaniu w sprawie repatriacji oraz sposobu przetwarzania danych zawartych w tych ewidencjach i rejestrach (Dz. U. z 2001 r., Nr 73, poz. 778)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 maja 2002 r. w sprawie rodzajów kursów języka polskiego i adaptacyjnych oraz sposobu ich organizacji dla repatrianta i członków jego najbliższej rodziny przybyłych do Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r., nr 67, poz. 613.)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 października 2003 r. w sprawie Państwowej Komisji Poświadczania Języka Polskiego jako Obcego i państwowych komisji egzaminacyjnych (Dz. U. z 2003 r., Nr 191, poz. 1870 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji oraz fotografii dołączanych do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 46)

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego oraz fotografii dołączonej do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 916)

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogów dotyczących fotografii dołączonej do wniosku oraz wzorów aktu

nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego (Dz. U. z 2012 r. poz. 927).

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie nadania statutu Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2006 r., Nr 59, poz. 526 ze zm.)

Zarządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 4 listopada 1985 r. w sprawie szczególnego trybu postępowania przed konsulem (M.P. z 1985 r., nr 35, poz. 233).

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2000 r. w sprawie ustawy o obywatelstwie polskim, druk sejmowy nr 2120.

Orzecnictwo

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2003 r., sygn. SK 21/03.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 czerwca 2003 r., sygn. K 52/02.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. Kp 5/09.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 maja 2003 r., sygn. S 2/03.

Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1955 r., sygn. III CZ 88/55.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 1969 r., sygn. III CRN 427/68.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r., sygn. III CZP 63/97.

Uchwała 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 listopada 1998 r. sygn. OPS 4/98.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 17 maja 1994 r. sygn. SA/Lu 1921/93.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 19 stycznia 1995 r., sygn. I SA 1326/93.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Katowicach z dnia 15 stycznia 1997 r., sygn. SA/Ka 2730/95.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 listopada 2000 r., sygn. V SA 720/00.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 11 czerwca 2001 r., sygn. V SA 3675/00.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 lutego 2002 r., sygn. V SA 1885/01.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 4 grudnia 2002 r., sygn. II SA/Gd 335/00.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 maja 2007 r., sygn. I OSK 947/06.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 15 stycznia 2009 r. sygn. II FSK 896/08.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 27 maja 2004 r. , sygn. II SA/Wa 270/04.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 czerwca 2005 r., sygn. V SA/Wa 886/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 września 2005 r. sygn. IV SA/Wa 582/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 października 2005 r., sygn. V SA/Wa 1423/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 lutego 2006 r., sygn. V SA/Wa 1498/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 lutego 2006 r. sygn. V SA/Wa 2859/05.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie w z dnia 6 października 2006 r., sygn. II OSK 1203/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 29 listopada 2006 r., sygn. V SA/Wa 1374/06.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 grudnia 2007 r., sygn. V Sa/Wa 1896/07.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., sygn. V SA/Wa 2263/07.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 27 stycznia 2009 r., sygn. I SA/Go 914/08.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 1 lipca 2009 r., sygn. V SA/Wa 1276/08.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 25 stycznia 2010 r., Sygn. V SA/Wa 1446/09.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 29 stycznia 2010 r., sygn. V SA/Wa 1618/09.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 lipca 2010 r., sygn. V SA/Wa 354/10.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 lipca 2010 r., sygn. V SA/Wa 590/10.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 16 grudnia 2010 r., sygn. IV SA/Po 844/10.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 stycznia 2012 r., sygn. V SA/Wa 1284/11.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 8 maja 2012 r., sygn. VI SA/Wa 1860/11.

Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim, Sąd Najwyższy, Biuro Studiów i Analiz, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

Literatura

Achiron M., *Narodowość i bezpieczeństwa. Przewodnik dla parlamentarzystów*, (aut.), dostępny na stronie www.ipu.org/PDF/publications/nationality_po.pdf

Adamiak B., Borkowski J., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2009.

Adamiak B., Borkowski J., *Postępowanie administracyjne i sądowniczo-administracyjne*, Warszawa 2011.

Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009.

Bator A., Gromski W., Kozak A., Kaźmierzyk S., Pulka Z., *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2006.

Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2005.

Chlebny J., *Ochrona interesu publicznego, a prawo cudzoziemca do pobytu w Polsce*, EPS 2007.10.15, s. 16, 17.



THE ACQUISITION OF POLISH CITIZENSHIP

INTRODUCTION

Acquisition of state citizenship by foreigners is defined as naturalization. It results in the obliteration of differences between the status of migrants who come to a new homeland and people who hold citizenship of that particular state for generations. Naturalization procedures are a manner for eliminating the undesirable situation in which residents permanently residing in the hosting state cannot fully benefit from their civil rights. These rights relates primarily to the complete participation in the social and political life of the state.

On May 1st, 2004 Poland became a member of European Union. This fact has a fundamental meaning for the treatment of citizens of other European Union member states in Poland (as well as citizens of member states of the European Economic Area and Swiss Confederacy) by putting them on a status equal with Polish citizens. The treaty on the Functioning of the European Union, that entitles all the citizens of the European Union with the right of untrammelled entry and stay on the territory of the whole European Union, precludes discriminatory treatment of European Union member citizens, guaranteeing them the right to select their place of stay as long as they are not considered to be a ballast for the system of social security of the hosting state and are covered by medical insurance. Additionally, directive 2004/38 requires equal treatment of citizens of third states who are family members of European Union citizens. Both of the abovementioned legal acts have limited sovereign rights of member states to discretionairly decide about accepting or expelling from its territory a significant percentage of all migrants staying on the territory of the EU outside the state of its citizenship¹. Indeed, the Treaty

¹ In literature there can be found arguments that towards to 25-30% of migrants, European Union member states have waived their sovereign rights to decide about the admissibility of their stay on the territory of those states. Taking into account that in case of some states the percentage of migrants from European Union is significantly greater (e.g. in case of Belgium, Ireland and Cyprus above 65% while in case of Luxemburg even 85%), this phenomenon is considerable. Remarks K. Groenendijk, Introduction: *Migration Law in Europe*, [w:] *The First Decade of EU Migration and Asylum Law*, ed. E. Guild & P. Minderhoud, Leiden-Boston 2012, p. 6-8.

does not provide EU citizens with the right of participating in state parliamentary elections, however the rule of equal treatment despite of nationality included in the Treaty and the rule of prohibition of using measures that may violate the freedom of movement in the EU, became a basis for many judgments of the Court of Justice of the European Union, in which it was stated that holding EU citizenship guaranteed access to many benefits designed by member states for its own citizens². Citizens of other EU member states and their family members use those benefits more frequently. It seems that due to existing differences in the level of economical development as well as in the scope of benefits guaranteed by the “Western European protective states”, the phenomenon of migration within the Union will rather increase. What is more, the right to join families, that protects family relations of migrant foreigners residing legally on the territory of EU, will influence on the permanent increase of the number of European Union residents born outside its borders. European states, recently are carrying out a more consistent policy of expelling foreigners³, will shortly face (if they do not already face) the dilemma, whether to agree on the lack of generation replacement or to loosen migration policy and in further perspective to facilitate access to citizenship to foreigners.

This dilemma is quite current in the majority of European states. It becomes subject to public debate in our state as well, where the greater openness regarding immigration from the East is stipulated. The element, that may have an impact on perceiving our state as an attractive targeted place for arriving foreigners, may be the easiness (relatively difficulty) of acquiring Polish citizenship.

The act on Polish citizenship of April 2, 2009 (hereinafter the act on citizenship) entered into force on August 18, 2012, within six months from the day on which the Constitutional Tribunal acknowledged that its art. 30 is compatible with the Constitution⁴. The legislator accepted, that recognition as a Polish citizen is made in the form of an administrative decision, issued by a competent *vovio* on the motion of the foreigner. The decision of *vovio* does not have a discretionary character. The *vovio* is obliged to issue the decision if the conditions exhaustively enumerated in the act are met, affirming foreigner’s actual

² E.g. Judgment of the Court of Justice C-184/99 of September 18, 2001 in case *Rudy Grzelczyk v. Centre public d’aide sociale d’Ottignies-Louvain-la-Neuve*.

³ K. Groenendijk, *op. cit.*, p. 13-14.

⁴ The judgment of the Constitutional Tribunal of January 18, 2012, sygn. Kp 5/09.

ties with Poland. Only a threat for defense and safety or protection of public safety and order may be considered as the basis for a refusal for recognition as a citizen. Administrative decisions are subject to judicial control, which along with clear legislative requirements, is supposed to be a guarantee of predictability of the citizenship acquisition procedure.

The extension adopted in art. 30 of the act on citizenship proves a withdrawal by Poland from a centralized and completely discretionary manner of granting citizenship⁵. Obviously, according to art. 137 of the Polish Constitution, the competence to confer Polish citizenship remained in the power of the President. His decision has a completely discretionary character. Moreover, he is not bound by any deadlines. In the years 1990-2010 the President did not use this entitlement very often (about 22 000 people acquired citizenship in this manner). New legislative regulation gives therefore a hope for introducing a greater clarity in access to Polish citizenship.

This publication is a result of the work of lawyers related to The Rule of Law Institute Foundation and the scientific environment of the Faculty of Law, Canon Law and Administration at KUL. The entry into force of the act on Polish citizenship from 2009 is connected with numerous doubts concerning its application. We hope that thanks to our work, the issue of the access to Polish citizenship will be better understood.

Lublin, January 31, 2013

Tomasz Sieniow

⁵ The Constitutional Tribunal in its judgment Kp 5/09 noticed that it is a generally European tendency, and centralized form of granting citizenship is maintained only by Russian Federation. A well-known case of using this type of discretionary entitlement was the case of acquiring Russian citizenship by *Gérard Depardieu*.

CHAPTER 1.

THE ACQUISITION OF POLISH CITIZENSHIP BY LAW

Citizenship plays a crucial role in determining the relation between the individual and the state. First of all, the possession of citizenship influences the status of a particular entity, its rights and obligations towards the state and the forms of its legal position. Citizenship is associated with rights, especially concerning public law, which are not available or are limited to foreigners⁶. From the state's perspective possessing citizenship guarantees individuals certain rights, their proper protection and the order of correct and equal treatment of all citizens by state authorities⁷.

⁶ Art. 11 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2011r., nr 21, poz. 112) states that the right to elect (the right to vote) in the elections to the Parliament, in the elections of the President of Poland, as well as in the district council elections and in the voivodship parliament elections possess only Polish citizens. Municipal council elections and the European Parliament elections are the exception from that rule, since in the first one entitled to vote are citizens of the European Union permanently residing on the territory of particular community, while in the second one the voting right possess EU citizens who permanently reside in the territory of Poland. Right to be elected is regulated in a similar manner. Polish citizenship can also be a requirement to be fulfilled in order to have access to particular professions (i.e. legal professions), to exercise a legislative initiative, to occupy offices and positions (in civil service, police) and in other areas.

⁷ B. Mielnik, *Zasada poszanowania obywatelstwa polskiego i zapewnienia opieki obywatelowi przebywającemu poza granicami kraju*, [w:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP*. Tom I. *Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, pod. red. M. Jabłońskiego, Warszawa 2010, p. 470.

Regulations adopted at different levels of law creating process have an impact on the understanding of the concept of citizenship. In the current legal state there do not exist regulations that comprehensively determine the concept of citizenship. The provision in art. 2 of the European Convention on Nationality states that it is a legal bond between a person and a state and does not indicate the person's ethnic origin⁸. In doctrine exists a wider definition that defines citizenship as "a relation of individual belonging to a state, which results in legal consequences, as defined in the internal law of the particular state, as well as the rights and obligations common to all individuals possessing that citizenship, unless some of them are provided with a special status"⁹. The status of citizen determines the position of an individual in the state and designates the link between an individual and the state in terms of international law¹⁰. Polish citizenship should be understood as based on the provisions of state law of an individual with the state, which includes exclusively appropriate to Polish citizens freedoms, rights and obligations¹¹. In other words, citizenship is a mutual legal bond between an individual and a state (formal aspect of citizenship), whose content consists of mutual rights and obligations (substantive aspect of citizenship)¹².

The right to citizenship is recognized as a human right. In the Universal Declaration of Human Rights it is stated that every human being has a right to citizenship and that no one shall be arbitrarily deprived of his citizenship as well as

⁸ European Convention on Nationality, November 6, 1997 was signed by Poland, however has not been ratified till this day. Definition included in the Convention, despite clear briefness, is not precise as well, since it does not determine whether it refers to legal status of an individual or to legal relation between an individual and a state. General character of this particular provision derives from an attempt to create a universal definition, in accordance with State-Parties internal regulations. Widely: M. Zdanowicz, *Wielokrotne obywatelstwo w prawie międzynarodowym i krajowym*, Warszawa 2001, p. 19-20. Currently, the Convention was ratified by 16 European States (Albania, Austria, Bulgaria, Czech Republic, Denmark, Germany, Belgium, Iceland, Moldavia, Netherlands, Portugal, Romania, Slovakia, Sweden, Macedonia and Ukraine).

⁹ B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009, p. 199.

¹⁰ B. Krzan, *Zasada efektywnego obywatelstwa w prawie międzynarodowym i europejskim*, [w:] *Status prawny obywatela RP po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, pod red. B. Mielnik, Wrocław 2005, p. 165.

¹¹ W. Maciejko, *Osobowe prawo administracyjne*, Warszawa 2008, p. 52.

¹² J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim (kilka refleksji na kanwie nowej ustawy o obywatelstwie polskim)*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009, p. 220.

no one shall be denied the right to change his citizenship¹³. The International Covenant on Civil and Political Rights provides a child with the guarantee to acquire citizenship¹⁴.

Although regulating the issue of citizenship is a prerogative of the state, it does not have complete freedom in forming this matter. The Republic of Poland, as a sovereign state, has the right to constitute autonomously who and on what basis can be its citizen, however being bound by international acts and agreements may determine a particular direction to the legislator¹⁵. The main Polish legal acts regulating citizenship are:

- the Constitution of Poland of April 2, 1997 (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483), hereinafter referred as the *Constitution*,
- act of November 9, 2000 on repatriation (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r., poz. 53 Nr 532 ze zm.), hereinafter referred as the *act on repatriation*,
- act of April 2, 2009 on Polish citizenship (Dz. U. z 2012., poz. 161), hereinafter referred as the *act on citizenship*,
- act of September 7, 2007 on the identity card of the Pole (Dz. U. z 2007 r., Nr 180, poz. 1280).

¹³ Art. 15 of the Universal Declaration of Human Rights. Despite of the lack of binding character, this Declaration is considered to be a determinant of fundamental rights, which every individual is entitled to.

¹⁴ Art. 24.3 of the International Covenant on Civil and Political Rights (Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167).

¹⁵ Poland is bound by the provisions of the Convention on certain questions relating to the conflict of nationality Law from 1930 (Dz. U. z 1937 r., nr 44, poz. 361) and the Protocol relating to a certain cases of statelessness from 1930 (Dz. U. z 1937 r., nr 77, poz. 568) and the Convention on the Nationality of Married Women, opened for signature in New York on February 20, 1957 (Dz. U. z 1959 r., nr 56, poz. 334). National legislation is influenced by the norms of international law and European Union law, which often determine the development direction of the national law. However, these norms are very general in nature and mostly relate to the concurrence of citizenships and the principle of the effective citizenship. The principle of effective citizenship means that a citizen of a particular state has actual relations with the state, involving having his life interests on the territory of that State, for example permanently residing there along with his family or is permanently employed on the territory of that state, is bound with the state by cultural ties, language and sense of national belonging. Article 3 of the act on citizenship provides that a Polish citizen who at the same time holds the citizenship of another state has the same rights and obligations towards the Republic of Poland as the person holding exclusively Polish citizenship. This means that in case of holding a citizenship of another state, Polish courts and state authorities do not investigate effective relations of a citizen with the Republic of Poland. Widely: B. Mielnik, *Zasada poszanowania...*, p. 491.

On the basis of the above mentioned legal authorities, it is possible to extract the rules of the Polish law on citizenship. In this regard the fundamental principle is the one of relative inalienability of citizenship, which prohibits the deprivation of citizenship by a unilateral action of state authorities (art. 34.2 of the Constitution). This means that a Polish citizen cannot be deprived of Polish citizenship by actions of state authorities or by law¹⁶. The only manner to deprive a person of citizenship is by renouncing it personally or by correspondence with an officially certified signature, filing an application to the President, by hand of the voivode or the consul¹⁷. The President gives his consent on the renunciation of Polish citizenship or rejects giving the consent in the form of a decision that is not subject to judicial control¹⁸.

Another constitutional principle, defining the basic manner of acquiring citizenship in Polish law is the principle of the right of blood (*ius sanguinis*). It determines that Polish citizenship is acquired primarily by birth to parents who are Polish citizens (art. 34.1 of the Constitution). The act on citizenship enabled the subsidiary application of the right of soil (*ius soli*), which provides that a child acquires the nationality of the state he was born in, regardless of the parent's citizenship¹⁹. However, this is not in conflict with the constitutional provisions, enabling

¹⁶ J. Jagielski, *Z problematyki...*, p. 227.

¹⁷ Art. 49.1 of the act on citizenship. Legal and constitutional regulations do not cause a conclusion, that renouncing citizenship has a final character. It means that a person who voluntarily renounced his citizenship in future can fill an application for citizenship, however on the same principles as foreigners, without any privileges or discrimination. B. Banaszak, *op. cit.*, p. 205.

¹⁸ Art. 51.1 of the act on citizenship. The Office of Studies and Analyses of the Supreme Court, in its remarks of February 9, 2009 concerning the project of the act on citizenship (druk 1481) indicated that exclusion of judicial control conducted by administrative courts provokes the question, in art. 177 of the Constitution and art. 199¹ of the code of civil proceedings, "whether the acts of the President concerning the conferment of citizenship or giving a consent to renouncement of citizenship will not be subject to judicial control, which currently are not adapted to its exercise". A complete exclusion of the procedures in terms of conferment of Polish citizenship and giving a consent for its renouncement from applying provisions of administrative proceedings, with an exception of provisions concerning deliveries, causes the lack of an obligation to justify President's decisions, what will impede the eventual judicial control, irrespectively from whether it will be competence of common or administrative courts. This question is quite current, since it was suggested, in the justification of the project of the act on citizenship, that Poland plans to ratify the European Convention on Nationality and one of its provisions formulates an obligation to provide judicial control over decisions concerning citizenship and obligation to justify all decisions in these matters.

¹⁹ M. Zdanowicz, *op. cit.*, p. 38.

to avoid situations in which a child born on the territory of Poland does not receive any citizenship.

The act on citizenship also establishes general rules of proceedings, including the most important which are: the principle of continuity of Polish citizenship, the principle of exclusivity of Polish citizenship and the principle of equal treatment of men and women²⁰. The principle of continuity of Polish citizenship, expressed in art. 2 of the act on citizenship, states that Polish citizens are persons who, on the day of the effective date of the act possessed Polish citizenship on the basis of already existing acts and other regulations, which formally lost their legal force. The principle of exclusivity is associated with the issue of dual citizenship, which under art. 3.1 of the act on citizenship was considered permissible, however with a reservation that a Polish citizen holding at the same time the citizenship of another state, has towards Poland the same rights and obligations as the person holding only Polish citizenship. The Highest Administrative Court in its judgment of May 22, 2007 stated that “the principle of citizenship exclusivity excludes the recognition, on the basis of Polish law, Polish citizen as a citizen of another state”²¹. It also means that a Polish citizen cannot make a claim with legal effect towards Polish authorities on holding the citizenship of another state at the same time and on the rights and obligations resulting from it (art. 3.2 of the act on citizenship). This regulation applies in all circumstances, regardless of permanent residence of an individual, or the identification documents on whose basis he crosses state borders²². The purpose of such arrangements is to avoid the negative effects of possessing multiple citizenships. The last principle, concerning the equal treatment of men and women in the law on citizenship, means that issues of citizenship are independent of marriage and the citizenship status of one spouse is independent from changes in the citizenship of the other²³.

²⁰ J. Jagielski, *Z problematyki...*, p. 227.

²¹ Judgment of NSA z dnia 22 maja 2007 r., sygn. I OSK 947/06, niepubl. Cyt. za: B. Mielnik, *Zasady przewodnie...*, p. 480.

²² B. Mielnik, *Zasady przewodnie...*, p. 480.

²³ This rule is contrary to the principle of citizenship unity in marriage, that is established by the act of January 20, 1920 on citizenship of Polish State, according to which after the alteration of husband's citizenship, comes the alteration of wife's citizenship, as well as while contracting marriage woman acquired husband's citizenship. J. Jagielski, *Z problematyki...*, p. 227.

Provisions of art. 4 of the act on citizenship provides that Polish citizenship is acquired:

- by the virtue of law,
- by conferment of Polish citizenship,
- by recognition as a Polish citizen,
- and by restoring Polish citizenship.

The act distinguishes the acquisition of citizenship by the virtue of law as an acquisition by birth, finding and adoption (art. 14-16). Repatriation is listed in art. 17 of the act on citizenship as a manner of acquiring citizenship by the virtue of law, which is regulated by separate provisions. In terms of systematic perception reference included in the second chapter of the act, relating to the acquisition of citizenship by the virtue of law, is only a reference to the acquisition *ipso iure*, though there is no reference to the provisions regulating the acquisition of citizenship by naturalization (conferment) on the basis of a decision of voivode on the recognition as a repatriate²⁴.

1.1. ACQUISITION OF CITIZENSHIP BY BIRTH, FINDING AND ADOPTION

The basic manner of acquiring citizenship is the birth to parents who are Polish citizens, regulated in art. 34 of the Constitution and in the second chapter of the act on citizenship. A minor acquires Polish citizenship by birth and it is irrelevant whether the child was born on the territory of Poland or outside its borders (art. 14.1 of the act on citizenship). In the case when at least one parent is a citizen of another state, there is a requirement to submit a statement before the competent authority on the choice for him of the citizenship of a foreign state whose citizen is one of the parents, if according to the law of that state the child acquires its citizenship. Such an obligation is imposed on parents by the act on citizenship of 1962²⁵, leaving the child the possibility to obtain citizenship

²⁴ Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

²⁵ (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., nr 28, poz. 353 ze zm.).

after completing 16 years of age²⁶. Therefore, the current regulation *de facto* allows for acquisition of dual citizenship for the child, if under the law of a foreign state the child acquires its citizenship. Nevertheless, the principle of exclusivity should be taken into account, since it is the basis for a minor to be considered by Polish authorities exclusively as a Polish citizen.

A minor foreigner, adopted by a person or persons possessing Polish citizenship, acquires Polish citizenship, if the complete adoption occurred before the child completed 16 years of age²⁷. In accordance with art. 16 of the act on citizenship it is assumed that the minor foreigner has acquired Polish citizenship on the day of birth. This regulation is fully consistent with the concept of adoption, which should be understood as “the legal relationship that exists between parent and child resulting from the will of the people interested in it. It is a parental relation within which the adopter (adopters) and the adoptee raise all obligations and rights relevant to the original parental relation, as marital status consisting on a person originating from another, as a parental power or alimonies”²⁸.

In situation when the minor was born on the territory of Poland, and his parents are unknown, possess no citizenship or their citizenship is not specified, the principle of citizenship due to place of birth (art. 14.2 and art. 15 of the act on citizenship) governs. Applying the principle of the right of soil (*ius soli*) is to prevent a situation in which a child that was born or found on the territory of the Republic of Poland will become stateless.

²⁶ Provision of art. 6.1 of the act on citizenship of 1962 concerned situation in which parents of a minor, one of whom is a Polish citizen while the other a citizen of another state, can use so called the right of choice, therefore within three months from the day the child was born parents can choose for the child citizenship of foreign state, whose citizen is one of the parents, if according to the law of that state the child acquires its citizenship. The child, who acquired the foreign citizenship in this manner, acquires Polish citizenship if after completing 16 years of age but before the expiry of six months since the day of completing 18 years of age fills an adequate statement before the competent authority and this authority issues a decision on accepting the statement. This provision is applicable to children that were born before the date of August 16, 2012, applying only to situation where a minor being a foreign citizen fulfills above mentioned criteria and desires to apply for Polish citizenship. Widely: J. Jagielski, *Obywatelstwo polskie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1998, p. 116.

²⁷ Complete adoption, which consists on breaking the ties with original family and establishing these ties with adopting family, is regulated in art. 121 of family and guardianship code, and its special form – complete adoption in art. 124¹.

²⁸ J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2012, p. 981.

Based on the solutions adopted by the Polish legislature, acquisition of Polish citizenship by law does not require any additional legal actions. There is no obligation to file an application for issuing a confirmation of possessing Polish citizenship. Based on the information that at least one parent is a citizen of the Republic of Poland, Polish authorities recognize the minor as a Polish citizen. In accordance with the provisions included in the Law on Civil State Acts²⁹, the information about citizenship is not added to the birth certificate. This information is included in the Common Electronic System of Population Registry (PESEL). A PESEL number is assigned by the competent minister at the request of the municipal office according to the place of residence of child's mother or both parents, and after sending the birth certificate by the Office of Civil State³⁰.

1.2. ACQUISITION OF CITIZENSHIP ON THE BASIS OF REPATRIATION

Ipso iure acquisition of citizenship is also regulated by the provisions of the act on repatriation being in force since January 1, 2001³¹, which establishes rules for the acquisition of Polish citizenship by repatriation, repatriation law and also the principles and procedure for providing aid to repatriates and members of their families. Acquisition by the virtue of law has been *expressis verbis* expressed in art. 4 of the act on repatriation, according to which Polish citizenship is acquired when crossing the state border. The legislator in the preamble of the act recognizes that the Polish State has a duty to enable the repatriation of Poles who remained in the East, especially in the Asian part of the former Soviet Union, and as a result of deportation, exile and other persecutions on national or political grounds could never settle down in Poland.

²⁹ Ustawa z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., nr 212, poz. 1264).

³⁰ This duty is regulated by art. 14 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jedn. Dz. U. 2006 r., Nr 139, poz.993 ze zm.).

³¹ This act is the first in Polish legislation which entirely regulates issues related to repatriation, forming the procedure concerning the acquisition of Polish citizenship by repatriation, formal and substantive premises and the procedure and principles of providing aid to repatriates and members of their families. According to the doctrine, this act together with its executive acts, created a separate "law on repatriation". A. Rytel, *Nabycie obywatelstwa polskiego przez repatriację*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 1 (2004), p. 217.

Because the act is addressed to people residing in the territory on the East from Polish border, particularly Asian areas, in art. 9.1 of the act on repatriation the possibility to obtain repatriate status was considerably limited. This provision contains an exhaustive list of the states where, before this act had entered into force, a person applying for national visa for repatriation could have a permanent residency. On the date when the act entered into force these were: the Republic of Armenia, the Republic of Azerbaijan, the Republic of Georgia, the Republic of Kazakhstan, the Kyrgyz Republic, the Republic of Tajikistan, the Republic of Turkmenistan, the Republic of Uzbekistan and the Asian part of the Russian Federation. In accordance with art. 10 of the act on repatriation, the Council of Ministers may determine the form of regulation, other states or parts of Russian Federation than those listed in the act, whose citizens of Polish origin can apply for a national visa for repatriation, especially where people of Polish origin are discriminated on religious, national or political grounds. However, during the 12 years of the act being in force, the Council of Ministers did not make use of these powers³².

The most important executive acts related to the act on repatriation are:

- Regulation of the Minister of Internal Affairs and Administration of March 8, 2001 on the proceedings for the recognition of the repatriate (Dz. U. z 2001 r., Nr 22, poz. 260);
- Regulation of the Minister of Internal Affairs and Administration of June 28, 2001 on the forms of records and registers applied in the repatriation procedure and manner of processing the data contained in these registers and records (Dz. U. z 2001 r., Nr 73, poz. 778);
- Regulation of Council of Ministers of May 21, 2002 on the types of adaptive and Polish language courses and the manner of their organization for repatriate and members of their family who came to the Republic of Poland (Dz. U. z 2002 r., nr 67, poz. 613);
- Regulation of the Minister of Foreign Affairs of November 15, 2011 on the application form for a national visa for repatriation and photographs attached to the application (Dz. U. z 2012 r., poz. 46).

Article 1.2 of the act provides that a repatriate is a person of Polish origin, who arrived to the Republic of Poland on the basis of national visa for

³² It is not the only reason for which previous policy of Polish state towards its citizens remaining on the East and those who benefit from repatriation deserves criticism.

repatriation with the intent of permanent residence. This definition has been complemented by the doctrine with other elements. Only citizens of other states or stateless persons formally referred as foreigners³³, can benefit from the repatriation, since only they can acquire *ipso iure* citizenship by crossing the Polish state border³⁴. It is a privileged form of acquiring citizenship. In any other situation re-emigration takes place, therefore there is no premises to apply repatriation, which is related to the lack of possibility for a returnee to receive benefits referred in chapter 4 and 6 of the act on repatriation³⁵.

Taking into account what is mentioned above, a repatriate is considered to be a person resident on the territory of any of the above mentioned states, who jointly fulfills three conditions:

- is of Polish origin,
- crossed Polish state border on the basis of adequate national visa,
- and arrived with the intent of permanent residence in Poland.

It is recognized that a person has Polish origin, if they declare Polish nationality and fulfills the following criteria: at least one of their parents or grandparents or two great grandparents of that person were of Polish nationality and shows his relation with Poland, particularly by cultivating Polish language, Polish tradition and customs (art. 5.1 of the act on repatriation). A decision confirming Polish origin is issued by a consul (art. 5.4 of the act on repatriation). Consul's decision is subject of an appeal to the Minister of Internal Affairs, who is considered to be an appellate authority in the meaning of the Administrative proceedings code (art. 5.4a-5 the act on repatriation).

³³ B. Banaszak, *op. cit.*, p. 200, claims that a repatriate is both a Polish citizen as well as a foreigner. This status can be received by a person possessing Polish citizenship (or their parents or grandparents), who regardless of the reasons left its state of origin and foreigner, who does not possess Polish citizenship, however can prove his Polish origins.

³⁴ Person who benefits from receiving *ipso iure* Polish citizenship on the basis of the act on repatriation does not have to renounce current citizenship. Nevertheless, it does not matter whether the person possesses citizenship of one or more states. Widely: A. Rytel, *op. cit.*, p. 215-228.

³⁵ Chapter 4 of the act on repatriation regulates forms and procedure of providing aid for repatriates and their relatives, i.a. refunding travel costs to the place of residence in Poland, partial refund of adaptation and apartment renovation, refunding learning costs of minors, refunding learning costs of Polish language. Provisions of chapter 6 enable repatriate's return to the professional activity and partial refund of costs spent by the employer on creating a workplace, training the repatriate or salary, rewards and social security dues.

Condition of declaring a Polish nationality is satisfied if at least one of the parents or grandparents or both of great grandparents of the applicant confirmed their affiliation to the Polish nation particularly by cultivating Polish traditions and customs (art. 5.2 of the act on repatriation). Both terms “Polish nationality” and “belonging to Polish Nation” used in one provision causes significant confusion and doubt about which of these criteria should be taken into consideration while verifying that particular premise. Comprehending a nation as an ethnic community is too narrow a definition and taking into account ethnic diversity of citizens of the Second Republic, to whom or to whose descendants the act on the repatriation is addressed, impedes many people from receiving repatriate status. Understanding a nation according to its definition in the Constitution as “all citizens of the Republic” once more is not compatible with the provisions of the act on repatriation, since makes part of its regulations concerning ascendants of the applicant incomprehensible³⁶. These terms should be understood as social notions, which indicates that nationality receives the meaning of belonging to a particular group of people that share a common language, culture, history or religion³⁷.

The premise of possessing Polish origin applies also a person who declares Polish nationality and in the past possessed Polish citizenship or at least one of the parents and grandparents or both of great grandparents possessed Polish citizenship, as well as demonstrates his affiliation with Poland, in particular by cultivating Polish language, traditions and customs³⁸. It does not matter what was the basis on which Polish citizenship was lost³⁹.

³⁶ B. Banaszak, *op. cit.*, p. 201.

³⁷ A. Rytel, *op. cit.*, p. 219-220.

³⁸ Art. 5.3 of the act on repatriation.

³⁹ Both, the person who renounced Polish citizenship as well as persons who had lost their citizenship on the basis of previously applicable legal provisions, may apply for repatriation visa. The exceptions, regulated by art. 8 of the act on repatriation, in which the repatriation visa can not be issued to people, who: lost Polish citizenship acquired by the repatriation on the basis of the present act or repatriated from the territory of the Republic of Poland or People's Republic of Poland on the grounds of repatriation agreements concluded in the years 1944-1957 by the Republic of Poland or People's Republic of Poland with the Belarusian Soviet Socialist Republic, the Ukrainian Soviet Socialist Republic, the Lithuanian Soviet Socialist Republic and the Union of Soviet Socialist Republics to one of the states that were a Party to these agreements or while being outside Polish border acted with the harm to fundamental interests of the Republic of Poland, otherwise participated or participate in violation of human rights. The exclusion from point 1 (interdiction of citizenship re-acquisition by the terms of the present act) is supposed to avoid the situation, in which these people will acquire once more repatriate status, and in result a right to benefit from the aid provided to repatriates and their families.

In order to confirm Polish origin, the applicant should attach to the application all documents that may affirm this fact. A provision of art. 6 of the act on repatriation lists the documents that may be considered as evidence in the case. First of all, these are documents issued by Polish state or church authorities, as well as by authorities of the former Soviet Union, concerning the applicant or his parents, grandparents or great-grandparents, and in particular:

- Polish identity documents,
- civil status acts, their duplicates or baptismal certificates confirming affiliation with Poland,
- documents affirming discharge of military service in the Polish Army, containing an entry informing about Polish nationality,
- documents confirming the fact of deportation or imprisonment, containing an entry informing about Polish nationality,
- identity documents or other official documents containing an entry informing about Polish nationality (art. 6.1 of the act on repatriation).

The legislator also lists other documents, including i.e. documents concerning rehabilitation of the deportee, containing an entry informing about Polish nationality and documents confirming persecution on the ground of somebody's Polish origin (art. 6.2 of the act on repatriation). It should be noted that the catalog of evidence affirming somebody's Polish origin is not an exhaustive list, what is indicated by the using twice in art. 6 of the act on repatriation, e.g. in point 1 and 2, the expression "in particular", which means that in addition to those that are literally mentioned, there may exist also other evidence confirming Polish origin⁴⁰. What is important, point 2.2 of the present provision refers to civil status acts, their duplicates or baptismal certificates confirming the affiliation with Poland, which not always include information about Polish nationality. Therefore, in the lack of relevant information included in the documents listed in art. 6 of the act on repatriation, other documents confirming Polish origin should be attached to the application.

Showing the affiliation with Poland of a person applying for repatriate status is supposed to occur particularly by cultivating Polish language, traditions and customs (art. 5.1 of the act on repatriation *in fine*). What is crucial, the jurispru-

⁴⁰ Widely: justification of the judgment of Voivodeship Administrative Court in Warsaw of April 21, 2008, sygn. V SA/Wa 2263/07.

dence of administrative courts is quite clear towards that issue. The Voivodeship Administrative Court in Warsaw underlined that while assessing affiliation with Poland, it should be taken into account whether the applicant communicates in Polish, what is his knowledge about Poland, and whether he was seeking for contacts with Poland, etc.⁴¹. Judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of April 21, 2008, indicates that these are only exemplary circumstances proving an affiliation with Poland. It cannot be assumed that cultivating Polish language, traditions and customs must occur at the applicant's family home. The current family situation of the foreigner should be taken into consideration, e.g. whether it allows him to cultivate Polish character, whether he had a person from whom to draw exemplar in this matter and whether he was seeking contacts with Poland outside his family home⁴². This notion was confirmed in another judgment of this Court, where the Court stated that "demonstrating the affiliation with Poland may occur not only by cultivating Polish language, traditions and customs. It cannot be assumed that cultivating Polish language, traditions and customs must take place only in the applicant's family home. The current family situation of the foreigner should be considered, e.g. whether it allows him to cultivate sufficient Polish origins, whether he had a person from whom to draw exemplar in this matter and whether he was seeking contacts with Poland outside his family home"⁴³.

In order to obtain a national visa for repatriation the application should be submitted in the Polish language to the consul appropriate according to the applicant's place of residence. Application form for repatriate recognition is determined in the Regulation of the Minister of Foreign Affairs of November 15, 2011 on the application form for a national visa for repatriation and photographs attached to the application (Dz. U. z 2012 r., poz. 46).

The application must be accompanied by the following documents:

- officially authenticated copy of a valid identity and citizenship document;
- birth certificates of persons included in the application;
- acts confirming marital status;

⁴¹ Judgment of Voivodeship Administrative Court of December 11, 2007 r. sygn. V Sa/Wa 1896/07.

⁴² Sygn. V SA/Wa 2263/07.

⁴³ Judgment of Voivodeship Administrative Court of January 25, 2010 r., sygn. V Sa/Wa 1446/09.

- documents confirming assurance of appropriate accommodation conditions and sources for living after arriving to the Republic of Poland;
- documents confirming possession of particular qualifications and skills;
- documents proving a place of permanent residence in the Asian part of the former Soviet Union.

The application shall be accompanied by documents confirming Polish origin, documents proving the relation of the applicant and his family with Poland and other documents additionally specified by the consul, confirming the circumstances listed in the application. In addition, a hand-written life history and two photographs of each person included in the application should be attached.

The spouse of the applicant, who is of Polish origin fills a separate application form, as the applicant does. In cases where the spouse of the applicant does not have Polish origin and together with the applicant intends to settle in Poland, they attach their own application for permission to settle on the territory of the Republic of Poland (art. 15.3 of the act on repatriation)⁴⁴.

A minor remaining under parental authority also acquires Polish citizenship by repatriation. However, in cases when only one parent is the repatriate the minor acquires Polish citizenship only with the consent of the other parent, expressed in a statement submitted before a consul. In the same manner, a minor remaining under guardianship acquires Polish citizenship by repatriation if his guardian expresses his consent in the statement submitted before a consul (art. 7.1 and 7.2 of the act on repatriation). This statement is submitted in part 5 of the application form. Acquisition of Polish citizenship on that basis by the minor, who completed 16 years of age, may occur only with his consent (art. 7.3 of the act in repatriation).

There also should be considered a situation where one parent does not have Polish origin and both of them do not intend to apply for granting the repatriate status to the minor. In such a situation, in accordance with art. 15.2 of the act on repatriation, the minor is granted a permission to settle. Application for a permission to settle on the territory of the Republic of Poland for a minor is submitted

⁴⁴ Head of the Office for Foreigners is an appropriate authority who grants or denies to grant a permission to settle for spouses and minors of the applicant and issues a residence card. For granting a permission to settle provisions of chapter 5 of the act of June 13, 2003 on foreigners (Dz. U. z 2011 r., Nr 264, poz. 1573 ze zm) are applicable.

together with the application form of a person applying for a repatriation visa (art. 15.3 of the act on repatriation). In future, a minor will be able to apply for citizenship or recognition as a citizen while not being in any way privileged or discriminated during the proceedings.

The application is submitted to the consul, appropriate according to the place of residence of the applicant⁴⁵. If previously there has not been issued a decision by the consul on ascertainment of Polish origin, the initiated proceedings occur on two stages⁴⁶. From the decision on ascertainment of Polish origin exists an appeal to the appropriate Minister of Internal Affairs.

The Counsel issues or denies issuing the national visa for the repatriation after receiving the consent of the appropriate Minister of Internal Affairs. If it is justified by a legitimate interest of the applicant, the Minister of Foreign Affairs may appoint another consul. Before giving his consent, the Minister of Internal Affairs may apply to the Commander in Chief of the Border Guard, the Commander in Chief of Police, Chief of the Internal Security Agency, Chief of the Intelligence Agency and President of the Institute of National Remembrance - Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish Nation in order to request information about the foreigner, which are crucial in the proceedings. Within 30 days those authorities are obliged to provide this information to the extent it is required for the proceedings⁴⁷.

The applicant must provide evidence that confirms possession or assurance of accommodation and sources of living in Poland, that in the act are called "conditions for settlement"⁴⁸. Evidence that confirms conditions for settlement are:

⁴⁵ According to art. 31 of the act of February 13, 1984 on functions of consuls of the Republic of Poland (tekst jedn. Dz. U. 2002 r., Nr 215, poz.1823 ze zm.) the procedure before the consul is established by the Regulation of the Minister of Foreign Affairs of November 4, 1985 on the special procedure before the consul (M.P. z 1985 r., nr 35, poz. 233).

⁴⁶ P. Ura, *Repatriacja jako sposób nabycia obywatelstwa polskiego*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji” 18 (2012), p. 250.

⁴⁷ In special cases this date May be extended up to 3 months, about what the authority obliged to provide data necessary for the proceedings, in the written form informs the appropriate Minister of Internal Affairs.

⁴⁸ The evidence confirming sources of living is not required from people, who are entitled to pension or annuity. On the day of January 1, 1999 the act of December 17, 1998 on pensions and annuities from the Social Insurance Fund (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) entered into force. According to the art. 6.1 of that act, for the repatriates in the retirement age, all periods of being employed abroad are counted and included, resulting in Polish retirement being granted.

- resolution of the municipal council, including the obligation to ensure conditions to settlement for the period of at least 12 months;
- statement of Polish citizen⁴⁹, legal person or entity without legal personality established in Poland, prepared in the form of a notarial deed, including the obligation to ensure conditions of settlement for the period of at least than 12 months⁵⁰;
- resolution of the district council, which obliges the prefect to ensure a place in a house of social assistance on the territory of the district.

For the applicant who does not have ensured accommodation and maintenance in Poland and who fulfills the rest of the conditions required to obtain a national visa for repatriation, the consul issues a decision on the promise to issue an entry visa for repatriation⁵¹. For a person who meets conditions, the consul issues national visa for repatriation, that is valid for a year since the date of issuing⁵².

A person coming to Poland on the basis of a national visa for repatriation acquires Polish citizenship by law on the date of crossing the Polish state border. Therefore, similarly as in the case of acquisition of citizenship on the basis of birth, there is no need in any action of public authority to confirm the acquisition of citizenship. The confirmation is ensured by the Border Guard officers in the form of a passport stamp, indicating the date of crossing the border, which *de facto* determines the moment of acquisition of Polish citizenship.

In practice, offices and other state authorities, impose on the repatriate a duty to obtain upon the arrival at the place of settlement from the voivode a certification of Polish citizenship. The Voivodeship Administrative Court concluded that confirming the possession of citizenship is issued in the form of a decision called

⁴⁹ The statement of natural person, including the obligation to ensure conditions to settlement may concern only ascendants, descendants and siblings of that person.

⁵⁰ Both the resolution of the municipal council as well as the above mentioned statement should particularly include accommodation terms, the form in which it will be provided to the applicant and presenting sources of living.

⁵¹ The data about people, who received the promise of issuing a visa, is registered in "RODAK" database that is ran by the appropriate Minister of Internal Affairs. The purpose of that registration is to facilitate for municipalities issuing for particular families proposals of settlement on their territory.

⁵² The decision of the consul about the issuing of visa for repatriation or about the promise of its issuing, are considered to be administrative acts of binding character, what means that in situations when all of the premises are fulfilled and there occur none of the negative one, the consul is obliged to issue a positive decision. Por. A. Rytel, *op. cit.*, p. 225.

“certification of possessing citizenship”. These decisions have a declaratory character and in fact they are a declaration of the authority (voivode), which demonstrates that according to its assessment of legal and factual conditions the person concerned has Polish citizenship and in order to determine the basis for the acquisition of Polish citizenship there should be considered relevant provisions being in force at the time of the event or action, that resulted in the acquisition of citizenship by law or by virtue of decision of a competent authority⁵³. For issuing the certification of possessing citizenship voivodes use provisions of chapter 7 of the act on citizenship, which defines norms for confirmation of the possession or loss of Polish citizenship. The aim of issuing the decision is the need to remove doubts or uncertainty. Analyzing the above mentioned practices it is crucial to consider the question whether failure to application of the repatriate for “certification of possessing citizenship” causes negative legal consequences in the form of inability to use entitlements conferred under art. 17 of the act on repatriation, since he acquired citizenship fulfilling all of the premises from the act one after another.

After arriving at the place of settlement repatriates should register at the local Registry Office their acts of civil status (birth certificate, marriage, etc.) together with their translations made by a sworn translator into Polish, and then, after submitting a motion for a certification of possessing citizenship and receiving a favorable decision, it is possible to file an application in the City or Municipal Office for an identity document, register for permanent residence and apply for issuing a Social Security number (PESEL).

Taken into consideration foregoing considerations, it should be stated that repatriation is a special manner of acquiring citizenship by virtue of law, which is combined with obligations imposed on the state and units of territorial self-government to provide support to people who received that status⁵⁴. Unfortunately, because of the inadequacy of funds, allocated in the state budget, the amount of people that declare their willingness to receive repatriation status, the actual

⁵³ Judgment of Voivodeship Administrative Court of May 27, 2004 r. , sygn. II SA/Wa 270/04.

⁵⁴ P. Ura, *op. cit.*, p. 256.

waiting period for a repatriation visa usually takes a few years⁵⁵. According to the data from the bulletin of July 13, 2011, issued on the meeting of the Administration and Internal Affairs Commission, Liaison with Poles from Abroad Commission and Territorial Self-government and Regional Policy Commission, in the years 2001-2010 municipalities issued a total of 190 invitations only, nonetheless in a "RODAK" database there were registered 1771 families (2723 people are waiting for the arrival to Poland)⁵⁶. Recent statistical data published by the Central Statistical Office shows that in the years 2001-2011 4480 people (1775 families) arrived to Poland, including 578 family members of non-Polish nationality. Within this number, 859 persons were minors. In 2011, it was the number of 229 people (97 families), including 36 family members of non-Polish nationality and 51 people were minors⁵⁷. This situation, as well as the lack of bilateral agreements with the states of the former Soviet Union that would ensure the transfer of pension rights acquired by a repatriate unfortunately shows the low interest of the legislative and executive branches over bringing our compatriots back to their homeland. Therefore, rightly, while being abroad, they may feel abandoned and frustrated with the low level of the support they receive.

IZABELA LERACZYK

⁵⁵ The project of the act on state budget for the year 2013 assigns 9.066.000 PLN on the "aid for repatriates".

⁵⁶ Biuletyn nr 5315/VI.

⁵⁷ Główny Urząd Statystyczny, Rocznik Demograficzny 2012, p. 463, tabl. 46 (210).

Chapter 2.

THE SPECIAL POSITION OF MINORS

The act on citizenship of 2009 regulates acquisition of Polish citizenship by a minor foreigner, in the general provisions, as well as particular chapters dedicated to the acquisition of Polish citizenship by law⁵⁸, conferment of Polish citizenship and recognition as a Polish citizen. In the first part of this chapter there will be analyzed premises, fulfillment of which determines the possibility of obtaining Polish citizenship by a minor foreigner, based on particular rules of the act on citizenship. In the second part, there will be discussed procedural issues which distinguish proceedings involving a minor from those that were initiated by the application of an adult foreigner.

2.1. PREMISES OF ACQUIRING POLISH CITIZENSHIP

The issue of acquisition of citizenship by minor foreigners is regulated by art. 7 of the act on citizenship, stating that conferment of the Polish citizenship to the parents and their recognition as Polish citizens includes minor remaining under their parental authority. Conferment of Polish citizenship to one of the

⁵⁸ The issue of citizenship acquisition by the virtue of law by a minor foreigner is excluded from this chapter, since it was discussed in the previous one.

parents, or his recognition as a Polish citizen includes a minor remaining under his parental authority if:

- a) the other parent is not entitled to parental authority,
- b) the other parent submitted a statement on giving consent for the acquisition of citizenship by a minor.

This provision establishes a general rule, which is developed in the chapters concerning conferment and acquisition of Polish citizenship.

Provisions of art. 30 of the act on citizenship (that includes premises for obtaining Polish citizenship by a minor foreigner) provides that as a Polish citizen shall be recognized:

- a) a minor foreigner whose one parent is a Polish citizen, residing on the territory of the Republic of Poland on the basis of a settlement permit, permit for a long-term resident of EU or permanent residence right, and the other parent, not possessing Polish citizenship, has expressed his consent for that recognition (art. 30.1 of the act on citizenship),
- b) a minor foreigner, who at least one parent had his Polish citizenship restored, if a minor resides on the territory of the Republic of Poland on the basis of a settlement permit, permit for a long-term resident of EU or permanent residence right, and the other parent, not possessing Polish citizenship, has expressed his consent for that recognition (art. 30.1 of the act on citizenship).

The last mentioned procedure in this chapter for acquiring Polish citizenship by a minor foreigner is conferment of citizenship by the President (art. 18 of the act on citizenship). In connection with the discretionary character of decision of the head of the state concerning the inclusion of a foreigner to the community of Polish citizens, the act does not indicate premises regarding a residence right for a minor on the territory of Poland or his other ties with Poland.

Conferment of Polish citizenship by the President, as well as recognition as a Polish citizen has been exhaustively presented in other chapters. Both procedures are almost fully applicable in case of a minor foreigner applying for Polish citizenship. For this reason, in this chapter, apart from the above mentioned possible manner of obtaining citizenship by a minor, there will be discussed issues

concerning legal standing for filling the application for citizenship, the recognition of a minor as a Polish citizen and issues associated with it.

2.2. SELECTED PROCEDURAL ISSUES

The act clearly indicates that both the procedure for conferment as well as for recognition as a Polish citizen is initiated on the application of a foreigner (art. 19 and 32 of the act on citizenship). In the case of a minor applicant, provisions grant legal standing for filling an application to his legal representatives. The family and guardianship code⁵⁹ provides that legal representatives of a child are his parents who possess parental authority, which principally both parents are entitled to and lasts until the child reaches the age of majority (art. 92 and 93.1 of the family and guardianship code). However, there are situations when only one parent is entitled to parental authority. It occurs when one parent is dead or does not have full capacity to act, and when one of the parents has been deprived of parental authority by court judgment or the parental authority has been suspended. It is also true if the paternity has not been determined or if it has been judicially determined without giving parental authority to the father, resulting in parental authority belonging exclusively to the mother (art. 94.1 and 94.2 of family and guardianship code). Nevertheless, parents are not always legal representatives of a minor and therefore are not entitled to submit the application. It is possible that none of the parents possess parental authority or parents are simply unknown. In such cases, guardianship is established over the child and the legal representative is the guardian, who performs its functions by the virtue of a court's judgment (art. 94.3 of the family and guardianship code).

In accordance with provisions of the family code, the exercise of parental authority is both a duty and a right of each parent. This means, therefore, that each parent may independently undertake actions regarding the child, including acting on its behalf. Nonetheless, it should not be concluded that family has two centers of disposition, as it is provided by art. 97.2 of the family code that par-

⁵⁹ The act of February 25, 1964 – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 ze zm.).

ents jointly decide about important matters concerning the child⁶⁰. The wording of art. 19 and 32 of the act on citizenship leaves no doubt that an application for Polish citizenship and recognition of a minor foreigner as a Polish citizen requires the consent of both parents, if both of them possess parental authority. This provision identifies the acquisition of citizenship as an important issue of the child, about which parents must decide jointly. Analysis of provisions in the act on citizenship in this area indicates that the application for citizenship and recognition as a Polish citizen is filed by one of the legal representatives (if these are parents or guardians who are married), while the second one expresses his consent for the acquisition of citizenship by a minor (art. 20.3 and 33.3 of the act on citizenship). The form of a statement on expressing consent for the acquisition of Polish citizenship, which applies to all cases of acquisition of citizenship by a minor, is regulated by general provisions of this act. Thus, it concerns citizenship and recognition as a Polish citizen, both in situations where the acquisition of citizenship has an individual character as well as when it is associated with the acquisition of citizenship by the parent. According to art. 9 of the act on citizenship, the statement is submitted to the protocol before the competent authority of public administration. As a result, there is excluded a possibility to submit that statement before a notary and attach the notarial deed to the application. The authority, that is competent to accept a statement from a Polish citizen residing on the territory of Poland and from the foreigner legally staying in the territory of Poland, is a voivode appropriate according to the person's place of residence. It may be therefore a different voivode than appropriate for the applicant. In this situation, the legal representative is required to provide an official confirmation of submitting the declaration of intent. From a group of foreigners living legally in Poland, for whom appropriate in this case is the voivode, foreigners staying in Poland on the basis of a visa or within non-visa movement are excluded. For this group of individuals, as well as for foreigners living abroad, a consul is the appropriate authority. In the case of conferment and recognition of a minor foreigner who has completed 16 years of age, the act on citizenship requires him to submit a statement on expressing consent. Thus, the legislator emphasizes that despite the lack of full legal capac-

⁶⁰ J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, wyd. 3, Warszawa 2012, p. 884.

ity, a person who has completed 16 years of age has a sufficient understanding and should have a possibility to express herself on such a significant issue, which definitely a change of citizenship is⁶¹. In order for a minor to submit a statement, art. 9 of the act on citizenship shall be applied to both form and competence of authority.

The consent of legal representatives is a *sine qua non* condition for receiving a Polish citizenship by a minor foreigner, remaining under parental authority. However, there are not excluded situations in which obtaining the consent of the other parent is impossible or significantly impeded. The act on citizenship directly indicates that in the absence of the agreement between legal representatives, each of them may refer that matter to the court (art. 19.3 and art.32.2 of the act on citizenship). This provision was designed on the ground of art. 97.2 of the family code, according to which in the absence of the agreement between parents over important issues related to the child, it is the court that decides. Therefore, also in the case of failing to regulate this matter in the act on citizenship, the consent of legal representative for changing the citizenship could be replaced by a judgment of the court under art. 97.2 of the family code.

As mentioned before, the guardianship court is competent to decide on a significant issue of the child. By the guardianship court it is understood the family and juvenile division of the district court. All activities reserved to the guardianship court, are undertaken by family court, that acts as a guardianship court⁶². According to the Code of Civil Proceedings⁶³ locally competent is the court of the minor's residence, and in case of absence of residence, the court of the place of his stay. However, if none of the previous conditions are met the court for the city of Warsaw hold jurisdiction (art. 569 of the code of civil proceedings).

⁶¹ It is in accordance with art. 12 of Convention on the rights of the child adopted by the General Assembly of the United Nations on November 20, 1989 (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526), which provides that States Parties shall assure to the child who is capable of forming his or her own views the right to express those views freely in all matters affecting the child, the views of the child being given due weight in accordance with the age and maturity of the child. For this purpose, the child shall in particular be provided the opportunity to be heard in any judicial and administrative proceedings affecting the child, either directly, or through a representative or an appropriate body, in a manner consistent with the procedural rules of national law.

⁶² A. Zieliński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, pod red. A. Zielińskiego, wyd. 6, Warszawa 2012, p. 984.

⁶³ The act of November 17, 1964 – *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz. U. Nr 43, poz. 269 ze zm.).

Legal standing for filing the application to the court to decide over important issues of the child have both parents and the prosecutor (art. 7 of the code of civil proceedings). A parent trying to obtain consent for recognizing a child as a Polish citizen will act as an applicant, and the other parent as a participant of the proceeding⁶⁴. The application shall fulfill the provisions of the suit (art. 187 of the code of civil proceedings), except that instead of the plaintiff and the defendant there is mentioned the applicant and the participant.

A hearing is not necessary and depends solely on the discretion of the court, however the decision on important matters of the child, over which there is no agreement between parents, may occur only after the parents have submitted statements, unless listening to them would be combined with excessive difficulties (art. 582 of the code of civil proceedings). The term „excessive difficulties” should be interpreted in a strict, rather than broad manner⁶⁵. For this reason, appointing a sitting is justified, nevertheless the court may also request a written statement (art. 514.1 of the code of civil proceedings).

The doctrine emphasizes that during the proceedings there should be applied mediation methods in order to create conditions to achieve agreement between the parents⁶⁶. In every matter concerning the child, the guardianship court should listen to the child, if the state of his mental and physical development permits it. This obligation, however, does not have to be realized in the form of direct contact in the courtroom. The practice confirmed that due to the fact of a harmful effect on the child’s psyche, which is caused by a direct contact with the court, the trial court has the opportunity to familiarize itself with the position of the child by its subsidiary bodies, such as curator or the opinion of an consultative diagnostic center, and finally by the opinion of a forensic psychologist. The possible breach of this obligation by the court should be treated as a substantial

⁶⁴ A different notion was presented in A. Zieliński, *Postępowanie cywilne*, t. 2c, red. A. Zieliński, wyd. 3, Warszawa 2009, p. 118. The author suggests, that according to the idea of treating a child as a subject and not an object of the proceedings, it should appear as a participant. However, it would require the establishment of a curator for a minor, since even despite non trial character of proceedings, there occurs the contradiction of interests between legal representatives of the child. The inclusion of the minor as a participant into the proceedings does not seem justified because of the fact that in guardianship cases the court has a duty to listen to the minor, what enables him to speak out in his case without the need to establish a curator.

⁶⁵ A. Zieliński, *Kodeks postępowania...*, p. 998.

⁶⁶ J. Ignatowicz, *op. cit.*, p. 884.

procedural failure, which has an impact on the result of the proceedings⁶⁷. The point is to create a friendly atmosphere that will permit the child to express himself freely.

The decision of the guardianship court in this case is effective and enforceable upon the moment of its announcement, and if the announcement did not occur, upon the moment of its issuing (art. 578 of the code of civil proceedings). Therefore, it may be submitted in the proceedings before the voivode, without waiting for its validation. In accordance with art. 519¹.1 and 519¹.2 of the code of civil proceedings in the matters of family, guardianship and tutelage law, with the exception of cases concerning adoption and division of joint assets, if the value of the dispute reached one hundred and fifty thousand PLN, a cassation charge can not be brought, and as a result cassation charge is also impossible to be brought regarding decision on the child's significant issue, such as the change of citizenship. Consequently, there is also no possibility of bringing a complaint to the Supreme Court on the decision of the second instance, as provided in art. 394¹.2 of the code of civil proceedings. The motion for deciding on important matters of the child is not free from court fees, even though such a notion may be suggested by the wording of art. 95.1 of the act on court fees in civil cases⁶⁸, according to which there is no charge from the motion that serves as a basis for initiating proceedings by the court on its own initiative. Despite the fact that according to art. 570 of the code of civil proceedings the guardianship court may initiate proceedings on its own initiative, this provision does not apply in the case of a motion for deciding over the acquisition of Polish citizenship in the absence of agreement between the parents⁶⁹. Here, the provision of art. 23.1 of the act on court fees in civil cases will apply, according to which a motion for initiation of non-trial proceeding is charged 40 PLN, as a permanent fee.

The way of legal proceedings is appropriate also in the absence of any contact with the other parent, who however possesses parental authority. According to art. 184 of the family and guardianship code in order to protect the person, who

⁶⁷ Decision of the Supreme Court of December 16, 1997 r., sygn. III CZP 63/97.

⁶⁸ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.).

⁶⁹ J. Gudowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3, pod red. T. Erecińskiego, wyd. 3, Warszawa 2009, p. 184, 185, zob. też A. Zieliński, *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2006, p. 275, 276.

because of her absence cannot carry her issues and has no representative, a curator is established (*curator absentis*). An absent person is a lost person within the meaning of the art. 29 of the civil code⁷⁰. By the absence it should be understood also a situation when it is unknown where the person resides, as well as when the place of residence is known, however in result of events, such as natural disaster, armed activities, cutting off from the world, she can not represent her issues⁷¹. The sole fact of the absence, without proving that the person concerned cannot carry out her issues, does not give foundations for establishment of a curator pursuant to art. 184 of the family and guardianship code⁷². Duties of the curator for an absent person are not specifically defined. It was indicated in art. 184.2 of the code that the primary duty is to establish the place of residence of the absent person and inform her about the state of her case. Initiation of proceedings on establishing of a guardian for an absent person is possible only at the motion of the person concerned⁷³, in the discussed case it will be a parent applying to the court for deciding on the issue of conferment of citizenship. In that matter, the guardianship court is competent, appropriate according to the last place of residence or stay of the absent person (art. 601 of the code of civil proceedings). The establishment of the curator occurs in the form of a decision, which defines the scope of his powers (art. 603.3 of the code of civil proceedings). It is also reflected in the content of a certification that is given to the curator (art. 604 of the code of civil proceedings). Tutelage for a person who is absent does not cease by the virtue of law, even though the person for whom it was established appeared, but the guardianship court must issue a decision for its repeal (art. 180 of the code of civil proceedings).

In regard of a special situation of the minor, there should be also noted art. 6 of the act on citizenship, according to which the changes in determining the person or citizenship of one or both parents are taken into account in determining the citizenship of a minor, if these changes occurred within one year from the date of birth of the minor. However, changes in determining the father, issued as

⁷⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

⁷¹ J. Ignatowicz, *op. cit.*, p. 1229.

⁷² Decision of the Supreme Court of February 18, 1969 r., sygn. III CRN 427/68.

⁷³ A. Zieliński, [w:] *Kodeks postępowania...*, s. 1026, odmiennie J. Ignatowicz, *op. cit.*, p. 1230. According to the author curator is established by the guardianship court on his own initiative, as referred in art. 570 of the code of civil proceedings.

a result of a claim for denial of paternity or annulment of recognition, are taken into consideration in determining the citizenship of a minor, unless the minor has completed the age of majority or with his consent, if he completed 16 years of age.

AGATA ZAPRZALUK

Chapter 3.

CONFERMENT OF POLISH CITIZENSHIP

3.1. CONFERMENT OF POLISH CITIZENSHIP AND ITS CHARACTER

The concept of citizenship in its strict terms refers to the acquisition, possession, loss of citizenship and defines the competence of the authorities who deal with the problems of citizenship, as well as the procedures applied by these authorities⁷⁴. Every sovereign state has the right to establish its rules on the acquisition of citizenship⁷⁵. It is emphasized, in the literature on this matter, that the category of possessing citizenship is more often perceived in the context of human rights, and therefore, we can speak about some kind of restriction of the freedom of states in forming the law on citizenship⁷⁶. A consequence of perceiving the right to citizenship as one of the basic rights is considered to be undoubt-

⁷⁴ J. Szreniawski, *Podstawowe problemy obywatelstwa*, [w:] *Konstytucyjny ustrój państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydły*, pod red. T. Bojarskiego, E. Gdulewicz, J. Szreniawskiego, Lublin 2000, p. 299.

⁷⁵ B. Mielnik, [w:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Tom I. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, pod red. M. Jabłońskiego, Warszawa 2010, p. 471-472.

⁷⁶ See J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009, p. 221-223.

edly a resolution of the Polish Senate of July 20, 2000 on the act on citizenship, which proposed to add to the existing text of the act of 1962 on Polish citizenship based the preamble on the notion that the right to citizenship is a fundamental right⁷⁷. However, the proposed change was not implemented.

The law on citizenship regarding the acquisition of citizenship in the mode of conferment by the President, includes the provisions of art. 137 and 144.3 of the Constitution and provisions of Chapter 3 of the act on citizenship. Conferment of citizenship belongs to the prerogative of the President, defined as the ability to issue official acts without the requirement of their countersignature, that indicate a personal and independent authority of the President, individual attributes of power and at the same time form the character of the presidential office⁷⁸. As pointed out by the Constitutional Tribunal conferment of citizenship is an imperious and unilateral decision on inclusion into the political community, made on the application of the individual, who is not a citizen of a particular state and expresses willingness to acquire citizenship. It therefore applies to the citizens of other states, stateless persons or who citizenship is not determined, who are not connected with Poland by special ties that may primarily result from this person's origin or previously lost Polish citizenship⁷⁹. Representatives of the legal doctrine claim that conferment of citizenship belongs to traditional forms of obtaining Polish citizenship by foreigners, which in terms of substantive legal regulations leaves no doubts, however procedural regulations causes a lot of problems⁸⁰. This notion refers to conferment of citizenship in the form as admitted by the act on citizenship of 1962, nonetheless it did not lose its actual meaning. Determination of the legal character of action of the President on the conferment of citizenship was crucial for the Supreme Administrative Court, who in its resolution of seven judges, stated that a complaint to the administrative court on the decision of President refusing

⁷⁷ Resolution of Senat Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2000 r. w sprawie ustawy o obywatelstwie polskim, druk sejmowy nr 2120.

⁷⁸ See R. Mojak, *Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w świetle nowej Konstytucji*, „Państwo i Prawo” z 1997 r., nr 11-12, p. 62-63.

⁷⁹ Justification of the judgment of Constitutional Tribunal January 18, 2012 r., sygn. Kp 5/09.

⁸⁰ J. Jagielski, *Status obywatela i cudzoziemca w orzecznictwie*, Warszawa 2001, p. 26.

to confer Polish citizenship is not permissible⁸¹. This matter requires a deeper analysis. In justification of that resolution the bench had no doubt that the issue of citizenship belongs to administrative law and conferment of Polish citizenship is an administrative matter. The administrative character of that the matter is not changed by the fact that the competent authority to confer Polish citizenship is the President of Poland. From the principle of separation of powers, provided by art. 1 of so called "Small Constitution"⁸² and from the principle of constitutional democratic rule of law, results the citizen's right to trial. The quoted passage seems to be a denial of the thesis adopted by the resolution. However, this is only an apparent impression, because in the further part of the justification it is stated, that the legal act of the President concerning the conferment of citizenship, as the one that does not require for its validity the countersignature of the Prime Minister or other competent minister, belongs to a totally autonomous, personal, fully discretionary power of the President, therefore to the so-called prerogatives. It should be noted that according to art. 45.2 of the Small Constitution this type of legal acts of the President had the constitutional form of an ordinance. The provisions of the Small Constitution did not include any premises, which the President should follow while considering an application for conferment of Polish citizenship. Proceedings in these cases were and are a separate procedure, that are determined by the President of Poland and that have a special character in relation to the code of administrative proceedings. Thus, the President, issuing an act in case of conferment of Polish citizenship, acts as the head of the Polish State, symbolizing the majesty of the State, its sovereignty, a fully discretionary authority of the State regarding the inclusion of a foreigners to the community of Polish citizens. This was beyond the sphere of administrative activity and it was not the exercise of public administration within the meaning of art. 1 of the act on the Supreme Administrative Court. Despite the changes associated with the entry into force of the Constitution of 1997, construction of citizenship conferment preserved its previous character. Moreover, the mentioned above resolution of

⁸¹ Resolution of the seven judges of the Supreme Administrative Court of November 9, 1998, sygn. OPS 4/98.

⁸² Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r., o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U., Nr 84, poz. 426).

the Supreme Administrative Court is a perfect example of judicial interpretation influencing legislative activity, due to the introduction by art. 10 of the act on citizenship excluding proceedings on conferment of Polish citizenship from the scope of the code of administrative proceedings and the act of August 30, 2002 on law of proceedings before the administrative courts⁸³. The issue of the jurisprudence impact on legislative activity was already mentioned in the doctrine, whose representatives pointed out that the judiciary does not act as law-making, but the court interpretation in the course of applying the law should have an impact on the legislative process and the impact does occur⁸⁴.

The Supreme Court referred in the course of legislative works on the draft act on citizenship to the position presented in the abovementioned resolution and art. 10 of the act on citizenship regarding the exclusion of Presidential acts from the control of the administrative courts. In its remarks⁸⁵, the Court noted that the Constitution does not provide a basis for differentiation in terms of procedure and admissibility of judicial control on the one hand of the President acts on citizenship, on the other of acts issued by other Polish authorities in matters concerning Polish citizenship. In addition, the Court indicated that as a consequence of adopting the provision of art. 10 of the act on citizenship it should be considered whether the acts of the President regarding a citizenship matter could not be subject to the control of the common courts. This problem should be considered in the relation between the right to trial (art. 45 of the Constitution) entrusting by art. 177 of the Constitutional exercise of justice to the common courts with a suggestion that they are competent in all matters, except for those that by the virtue of the act are foreseen for other courts, and the provision of art. 199¹ of the code of civil proceedings⁸⁶. According to the latter the court cannot reject the claim on the grounds that the hearing of the case is the competence of an authority of public administration or administrative court, if that authority or administrative court considered themselves as without competence to decide in that matter. It is not without significance that,

⁸³ Dz. U., Nr 153, poz. 1270 ze zm.

⁸⁴ See J. Tarno, *Naczelny Sąd Administracyjny a wykładnia prawa administracyjnego*, Warszawa 1999, p. 190.

⁸⁵ *Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

⁸⁶ Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.

as argued in justification of a draft law on citizenship, one of the main purposes of implementing this regulation was to allow ratification of the European Convention on Nationality, signed by Poland in 1999, without having to submit a number of reservations⁸⁷. The Convention requires that decisions relating to the acquisition of citizenship include a written justification and that from such a decision there should be an opportunity to appeal in administrative or judicial proceedings⁸⁸. Consequently, it is difficult to clearly decide on the admissibility of exercising justice by the common courts over Presidential acts on the conferment of citizenship. The situation will change after the announced ratification of the European Convention on Nationality, in connection with the possibility of direct application of international agreements on the principle of priority before the act, in the situation of inability to reconcile them (art. 91.1 and 91.2 of the Constitution). It should be noted that there exist opinions in the doctrine regarding the validity of including in the procedure for conferring citizenship legal instruments that serve as a verification of decisions, such as the motion for additional reconsideration of the case⁸⁹.

3.2. THE APPLICATION FOR CONFERMENT AND THE DECISION ON CONFERMENT OF POLISH CITIZENSHIP

Due to the exclusion of application of the provisions from the code of administrative proceedings and the act on the law before administrative courts in case of conferment of Polish citizenship, it is not possible to present the procedural aspect of acquiring Polish citizenship in that manner. According to the provisions of Chapter 3 of the act on citizenship it is possible to discuss only the construction of the application, which should be submitted by a foreigner in order to initiate proceedings in this matter. The essence of the foregoing conferment

⁸⁷ See the justification of the draft act on citizenship, druk sejmowy z dnia 21 listopada 2008 r., nr 1481, p. 26-27.

⁸⁸ See Z. Gromek, *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie w wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (sygn. akt Kp 5/09), dotyczącego ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim*, „Zeszyty Prawnicze”, Biuro Analiz Sejmowych, 2009 r., nr 3-4, p. 229.

⁸⁹ See J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa ...*, p. 230.

of citizenship and specificity of decision to be taken by the President, makes it impossible to form general reference to provisions of other procedures based on the systemic interpretation.

The act on citizenship requires the submission of an application regarding conferment of citizenship in the Polish language, on the official application form, which is determined by the President's ordinance⁹⁰, to the President by hand of the voivode or the consul, personally or by correspondence with officially certified signature⁹¹ (art. 21.1 of the act on citizenship). In the citizenship application a foreigner is required to indicate the data that individualizes him as a natural person, especially personal data and address. Furthermore, in the application there should be presented data on the possession of Polish citizenship by applicant's ascendants, a declaration concerning possession of Polish citizenship in the past, as well as information on the date of its loss and the date of acquiring citizenship of another state. In the next section of the application there should be information about the sources of living of the foreigner, his professional achievements, political and social activities. Another element of the application is a declaration on the knowledge of Polish language and its level. Then, the applicant presents personal information of applicant's spouse and information on the previous solicitation of Polish citizenship. The application requires issuing a justification (art. 20.1 of the act on citizenship). Additional elements will be presented in the application in case when a minor child is included in it. The application shall be accompanied by documents confirming the data included in it and photographs of people on whose behalf it is submitted. In the event of an authority, who receives the application, concluding that it does not contain the required elements, provision of art. 21.2 of the act on citizenship imposes on the authority concerned the obligation to call the applicant to remove deficiencies within 30 days from the date of receiving

⁹⁰ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogów dotyczących fotografii dołączanej do wniosku oraz wzorów aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego (Dz. U. poz. 927).

⁹¹ A written form with officially certified signature consists on a notary or other competent authority in placing on the document a clause confirming that the signature of a particular person is manual, see Z. Radwański, *Prawo cywilne - część ogólna*, Warszawa 2005, p. 238.

the citation with the notice that a failure to remove these deficiencies will result in the application not being considered.

The duty of the authority by hands of which the complete application was submitted, is to issue its own opinion as to the application and passing it along with files of the case to the minister competent of internal affairs (art. 21.3 of the act on citizenship). The minister competent for internal affairs, after receiving the application from the voivode or consul, however before passing it to the President, carries out the procedure of co-operation applying to the Chief of Police, Chief of the Internal Security Agency and, if necessary, to other authorities for information that may be relevant on conferment of Polish citizenship and after that draws his own opinion regarding the application (art. 21.4 of the act on citizenship). The act on citizenship also allows to forego from issuing an opinion on the application for Polish citizenship by authorities that intermediate in the transmission and receiving from other authorities information regarding the applicant, this procedure though can always be used on every stage of the proceedings, if the President decides so (art. 24 of the act on citizenship). Provisions of the act on citizenship determines regulations that apply in concurrence of proceedings on conferment of citizenship with other procedures of its acquisition, provide that proceedings on conferment of citizenship have, ordering discontinuation the proceedings on recognition as a citizen or restoration of citizenship (art. 23 of the act on citizenship). Some kind of collision directive is expressed in the provision of art. 22 of the act on citizenship, which requires the voivode to start on his own initiative proceedings on confirmation of possessing Polish citizenship or transfer to the voivode by other authorities involved in the proceedings the application, is case it is doubtful whether the foreigner does not possess Polish citizenship.

Provision of art. 25 of the act on citizenship determining the form in which citizenship is conferred by the President mentions an order. As a moment when the acquisition of Polish citizenship by a foreigner occurs, the provision of art. 26 of the act on citizenship determines this is the date of issuing the order by the President. The act on Polish citizenship in the following provisions does not refer to the order issued by the President on conferment of citizenship or its refusal, entrusting further activities to the Head of the Presidential Chan-

cellery⁹². The President's order is the basis for the preparation by the Head of the Chancellery a separate official document, in which the decision of the President is presented. Depending on the content of the order, this document becomes a decision on conferment of Polish citizenship or a notice on a refusal to confer Polish citizenship, whose outline is regulated by the Annex to the Regulation of the President⁹³. An applicant for citizenship is notified about the decision in the manner provided in art. 28 of the act on citizenship, in such a way that a document issued by the Head of the President Chancellery is transmitted, depending on the authority through which the application was submitted or to the voivode or to the minister competent of foreign affairs, who by the hand the consul, who received the application, informs the foreigner about the result of the case. The voivode and the minister of foreign affairs acting through the consul are required to give notification of a decision on conferment or a notice of refusal. The voivode acts under the provisions of the code of administrative proceedings on the deliveries. However, the minister of foreign affairs acts in two stages. Firstly, informs about the way the case was resolved, what can be done with an application of devices enabling readout and recording of writing characters on paper carrier or via telecommunication networks, and then delivers the document regarding conferment of citizenship by the hand of a consul (art. 28 of the act on citizenship).

The abovementioned provisions of Chapter 3 of the act on citizenship exhaust procedural regulation of acquiring Polish citizenship through its conferment. Emerging concerns, for example, as to the possibility of submitting the application for citizenship by a legal representative of an adult who has incomplete legal capacity, possibility of withdrawing the application and its consequences, and the admissibility of subsequent verification of the issued decisions⁹⁴, cannot be

⁹² According to the paragraph 2 of the Statute of President Chancellery, constituting an annex to the regulation of the President of March 28, 2006 on conferment of the Statute to the President Chancellery (M.P. Nr 59, poz. 526 ze zm), the Head of the Chancellery runs the Chancellery and directs its works, issues regulations, decisions and recommendations.

⁹³ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogów dotyczących fotografii dołączanej do wniosku oraz wzorów aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego (Dz. U. poz. 927).

⁹⁴ The problem was indicated by the Supreme Court in *Uwagach Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów,

resolved on the basis of the wording of the provisions of the act on citizenship. The *analogia iuris*, therefore reference to the fundamental ideas expressed in the form of general rules, on which the particular legal system seems to be based⁹⁵, seems to be inapplicable towards the most appropriate procedural regulation – the administrative proceedings, as a result of its explicit exclusion. For this reason, the resolution of all doubts seems to be in the unrestricted competence of the Polish President.

BARBARA WÓJCIK

BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

⁹⁵ See Z. Pulka, *Analogia iuris*, [w:] *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, A. Bator, W. Gromski, A. Kozak, S. Kaźmierzyk, Z. Pulka, Warszawa 2006, p. 207.

CHAPTER 4.

RECOGNITION AS A POLISH CITIZEN

Another way of acquiring Polish citizenship, as referred in art. 4.3 of the act on citizenship, is recognition as a Polish citizen. Despite the fact that the act of 1962 provided that recognition of a foreigner as a Polish citizen occurs in the form of an administrative decision issued by the voivode, the current regulation is far more distant from the previous one, expanding the competence of the voivode and premises for using this form of obtaining citizenship. This regulation was challenged by the Polish President, who referred the matter to the Constitutional Court to examine the compatibility of art. 30 of this act with art. 137 of the Constitution to the extent in which it expands the number of premises for recognition as a Polish citizen. According to art. 137 of the Constitution the President of the Republic of Poland confers Polish citizenship and gives his consent to renounce Polish citizenship. President in justifying his motion pointed out that the constitutional principle is a conferment of citizenship by the President, recognized in the legal doctrine as a traditional power of the head of state. It is one of the prerogatives of the President, therefore one the official acts personally issued without a requirement of countersignature (art. 137 in conjunction with art. 144.3 of the Constitution). The admissibility of determining other cases of acquiring Polish citizenship, which is shown in art. 34.1 of the Constitution, should be seen only as an exception to the basic form of acquiring Polish citizenship, realized by the form of conferment by

the President. According to the applicant, the extension in relation to the act of 1962 of the catalogue of premises, which are the basis for recognition as a Polish citizen, provided in art. 30 of the act on citizenship should be seen as a withdrawal by the legislator from treating recognition as an exception. Thus, recognition becomes parallel to conferment by the President as a manner of obtaining Polish citizenship. As a result, next to clearly defined in the Constitution the prerogative of the President, realized by the mean of a momentous decision meaning the inclusion of new citizens to the national community, in fact it creates an equal in this respect is the decision of governmental administrative authority. In its judgment of January 18, 2012 the Constitutional Tribunal ruled that art. 30 of the act in citizenship is consistent with art. 137 of the Constitution. Its justification stated i.e. that conferment of citizenship and recognition as a citizen are two significantly different manners of obtaining citizenship. Recognition could be competitive if - like conferment of citizenship - was formed as a discretionary decision or if, the conditions on which the recognition depended, would have apparent character. The regulation of the recognition in the act of 1962, which resulted in the recognition becoming a fundamental form of acquisition of citizenship in the form of an individual decision of a public authority, does not decide that other cases of obtaining citizenship under provisions of the Constitution have exceptional character in relation to conferment. The provision of art. 34.1 of the Constitution, which states that other cases of acquiring Polish citizenship are defined in the act, leaving the legislator freedom to regulate additional manners of acquiring citizenship. Within this freedom the legislator can make use of a set of historically developed rules on granting citizenship (the principle of right of soil, recognition as a citizen) or introduce new legal forms of obtaining it. In addition, the act on citizenship of 2009 constitutes an implementation of the European Convention on Nationality. In accordance with the requirements of the Convention, the act introduces facilities in the acquisition of Polish citizenship by foreigners who are legally and permanently residing on the territory of Poland and establishes a possibility of appeal against the decision on recognition as a citizen⁹⁶.

⁹⁶ Judgment of Constitutional Tribunal of January 18, 2012, sygn. Kp 5/09.

4.1. REASONS FOR RECOGNITION AS A POLISH CITIZEN

1. As a Polish citizen shall be recognized a foreigner permanently residing on territory of Poland for at least three years on the basis of a settlement permit, permit for a long-term resident of the EU or permanent residence right, who possesses in Poland stable and regular source of income and legal title to the occupied dwelling (art. 30.1 of the act on citizenship).

The majority of reasons entitling a person to apply for recognition as a Polish citizen makes this right dependent on the possession of a residence permit in Poland that was granted indefinitely. It is therefore necessary to refer to other normative acts in order to clarify what persons, on the basis of Polish law, may obtain a settlement permit, permit for a long-term resident of EU or permanent residence right.

A settlement permit is regulated in art. 64.1 of the act on foreigners (hereinafter referred to as act on foreigners)⁹⁷. A settlement permit is granted to a foreigner who: 1) is a minor child of a foreigner, who has a settlement permit, born on the territory of Poland; 2) is married to a Polish citizen for at least three years prior to submitting an application and directly before submitting the application stayed continuously on the territory of Poland for at least two years on the basis of habitation permit for a fixed period; 3) directly before submitting the application stayed continuously on the territory of Poland for a period of not less than ten years on the basis of tolerated stay granted under art. 97.1 of the act on granting protection to foreigners on the territory of Poland (hereinafter referred to as the act on granting protection to foreigners)⁹⁸ or for a period of five years in connection with obtaining a refugee status or subsidiary protection; 4) is the child of a Polish citizen and remains under his parental authority. Settlement permit is also granted to foreigners declaring Polish nationality, which will be discussed in point 7.

⁹⁷ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 ze zm.).

⁹⁸ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. Nr 680 ze zm.).

Permit for a long-term resident of EU is regulated by art. 65.1 of the act on foreigners. It is granted to a foreigner staying in Poland, directly before submitting the application, legally and continuously for at least five years, if they possess: 1) stable and regular source of income sufficient to cover maintenance costs of himself and family members remaining on his maintenance; 2) health insurance or confirmation by the insurer to cover the cost of medical treatment on territory of Poland. Some exceptions are provided in art. 65.2 of this act.

The above-mentioned residence permits apply only to foreigners who are not citizens of the European Union.

A permanent residence right is regulated by the act on entry into the territory of the Republic, stay and departure from the territory of citizens of the European Union Member States and members of their families⁹⁹. According to the act, a permanent residence right in principle acquires EU citizens after five years of continuous stay on the territory of Poland (art. 43 and 44). Permanent residence right before the end of the five year period of stay on the territory of the Republic of Poland acquires: 1) the employee or a self-employed person, who at the time of completion of work or other paid activity on his own behalf and on his own account has reached retirement age specified by Polish regulations on retirement insurance or who has completed work in order to go on earlier retirement, if before that the person during the period of twelve months was employed or performed other paid activity on his own behalf and on his own account on the territory of Poland and stayed on that territory continuously for a period longer than three years; 2) an employee or a self-employed person who has ceased to work or to conduct other paid activity on his own behalf and on his own account on the territory due to permanent incapacity to work, if he stayed on this territory continuously for a period longer than two years; 3) an employee or a self-employed person, who after three years of continuous stay or working or conducting other paid activity on his own behalf and on his own account on the territory works or conducts other paid activity on his own behalf and on his own ac-

⁹⁹ Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 144, poz. 1043 ze zm.).

count in another Member State, still staying on the territory of Poland, where he returns at least once a week (art. 45.1). This also applies to members of his family (art. 46).

Individual cases of recognition as a Polish citizen, including the one currently discussed, are dependent on the fulfillment of the requirement of **continuous stay**. It is a premise that was not foreseen by previous legal regulation. In accordance with art. 30.3 of the act on citizenship in order to determine whether the foreigner continuously stays on the territory of Poland art. 64.4 of the act on foreigners shall apply respectively. According to this provision, stay of a foreigner on the territory of Poland is considered to be continuous if none of the intervals was longer than six months and totally those intervals did not exceed a period ten months, unless the interval was caused by: 1) performance of professional duties or performance of work outside the territory of Poland, on the basis of an agreement with the employer, who has its seat within the territory of Poland; 2) accompanying a spouse performing professional duties or work; 3) medical treatment of foreigner. It is a foreigner who has a burden of proving all those circumstances.

Another *novum* introduced by provisions of the act on citizenship is the requirement of proving by the foreigner that he possesses a constant and regular source of income. This premise is also a condition for granting permit for a long-term resident of EU, therefore even though the law does not express it directly, it was necessary to refer here to art. 65. 3 and 65.3a of the act on foreigners. This provision provides that the income after deducting housing costs, attributable to each family member remaining on foreigner's maintenance or to a foreigner, when he is a single person, must be higher than the amount of income to which there are granted cash benefits from social assistance on the basis of the act on social assistance¹⁰⁰. However, the housing costs shall include at least the amount of fixed charges associated with the exploitation of accommodation counting the number of people living at this place, as well as charges for delivery of electricity, gas, water and disposal of sewage, waste and liquid waste. Constant and regular source of income of foreigner often was discussed by administrative courts. This is

¹⁰⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.).

a premise, which implies discretion in administrative decisions. According to the jurisprudence an income should be understood as the sum of financial inflows of an individual during a particular period of time, obtained from different titles, enough – in a particular time period – to cover the maintaining costs of himself and family members that remain on his maintenance, as required by the act. Source of income primarily must be legal and stable, therefore unchanged for a long period of time; that is restored after a period of disturbances, and regular, therefore repeating in defined or equal time intervals. Determining whether in a specific, individual situation a foreigner possesses the income that meets the requirement of stability and regularity, implies a prognosis on the possibility of obtaining them in future periods. This assessment is possible i.e. on the basis of a deep analysis of incomes received by foreigner in the past¹⁰¹. The need to determine the stability and regularity of sources of income, however, does not justify the study in this regard a period as long, as referred to the requirement of continuous stay. Such an interpretation of a substantive provision should be considered restrictive, since there is no regulation allowing for the adoption of any time criterion, during which there must be achieved a minimum income determined in art. 65.3 of the act on citizenship. Regarding the stability and regularity should be considered the characteristic of the source of income, their repetition, regularity, dynamics. Similarly, the dynamics of family situation should be taken into account¹⁰². It is not sufficient to demonstrate that the individual will have a constant and regular source of income in shorter time period, what would be enough, if the foreigner applied for a residence permit for a fixed time. In case of a permit for a long-term resident of EU the perpetuity of granting that permit should be taken into account¹⁰³.

According to the jurisprudence in assessing the regularity and stability of income sources it is irrelevant whether an individual possesses any savings on

¹⁰¹ The judgment of the Voivedeship Administrative Court in Warsaw of November 26, 2006, sygn. V SA/Wa 1374/06.

¹⁰² The judgment of Voivedeship Administrative Court in Warsaw of July 22, 2010, sygn. V SA/Wa 590/10.

¹⁰³ The judgment of Voivedeship Administrative Court in Warsaw of January 24, 2012, sygn. V SA/Wa 1284/11.

his bank account. These savings do not constitute a source of income within the meaning of art. 65.1 of the act on foreigners¹⁰⁴.

The act also introduces an obligation to provide legal title to the occupied accommodation. Therefore, this provision makes the obtaining of Polish citizenship by recognition dependent on the factual living on the territory of Poland. The requirement to possess a legal title to the occupied accommodation was indicated, however, only in two cases. It refers to foreigners applying for recognition as a Polish citizen under art. 30.1 of the act on citizenship. As a result, it is not justified to extend this requirement to all of the premises of art. 30 of the act on citizenship. Legal title to the occupied accommodation may be for example a notarial deed attesting the ownership of an apartment or house, rent agreement of an apartment or house. A legal title to accommodation, however, does not constitute a lending agreement of an accommodation, unless lender is a descendant, ascendant or spouse of the foreigner or the spouse's parents or siblings of the foreigner¹⁰⁵.

2. A foreigner residing on the territory of Poland continuously for at least two years on the basis of a settlement permit, permit for a long-term resident of EU, or permanent residence right, who for at least three years is married to a Polish citizen or does not possess any citizenship (art. 30.1 of the act on citizenship)¹⁰⁶ shall be recognized as a Polish citizen.

A person not possessing any citizenship (stateless person) within the meaning of the Convention relating to the status of stateless persons, adopted on September 28, 1954 in New York¹⁰⁷, is a person not recognized as a citizen of any state within the law being in force in that state (art. 1)¹⁰⁸. Polish

¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁰⁵ This kind of reservation is placed in Biuletyn Informacji Publicznej of voivodeship office, see <http://bip.lublin.uw.gov.pl>.

¹⁰⁶ Regarding a settlement permit, a permit for a long-term resident of EU or a permanent residence right and continuous stay – see remarks to the point 1.

¹⁰⁷ <http://www.unhcr-centraleurope.org/pl/pdf/materialy/konwencje/konwencje-dotyczace-bezpanstwowosci/konwencja-z-1954-r.html>

¹⁰⁸ This definition, however, cannot be considered as a Winding one, since the Convention relating to the status of stateless persons was not ratified by Poland. Nonetheless, this definition is widely accepted, because of the international character of the document, in which it is defined.

legal regulation does not specify the procedure that governs the manner to recognize a person as stateless, thus obtaining the evidence to demonstrate that one does not possess any citizenship, rests solely on the foreigner¹⁰⁹. In general, a document issued by the authorities of particular state (which a foreigner was connected with) confirming that the person is not a citizen of that State, is a sufficient proof of statelessness. However, such evidence is not always available. It happens that the relevant authorities of the state of origin or previous residence of a foreigner, refuse to issue that document, without issuing in the same time a document proving that a foreigner possesses citizenship of this state. Sometimes, these authorities simply do not respond to a submitted request. The authorities of some states claim that they are not responsible for identifying people with whom they share no legal tie. In such situations, it seems reasonable to accept that if the state refuses to confirm that an individual belongs to its national community, this refusal constitutes a proof of statelessness, since states usually provide their citizens with diplomatic protection¹¹⁰.

3. A foreigner residing on the territory of Poland continuously for at least two years on the basis of a settlement permit, that he received in relation with possessing a refugee status in Poland (art. 30.1 of the act on citizenship)¹¹¹ shall be recognized as a Polish citizen.

Refugee status is regulated by the act on granting protection to foreigners on the territory of the Republic of Poland. In accordance with art. 13.1 of this act, refugee status is granted to a foreigner, if owing to a well-founded fear of being persecuted in the state of his origin for reasons of race, religion, nationality, political opinions or membership to a particular social group, cannot and does not want to benefit from the protection of that state. Refugee

¹⁰⁹ In France the procedure of recognizing persons as stateless is conducted by French Office for Protection of Refugees and Stateless, in Spain and Italy it belongs to the competence of the Minister of Internal Affairs, M. Achiron, *Narodowość i bezpaństwowość. Przewodnik dla parlamentarzystów*, p. 19. Available on the website: www.ipu.org/PDF/publications/nationality_po.pdf.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 17.

¹¹¹ Regarding a settlement permit and continuous stay – see remarks to point 1.

status is also granted to a child of such foreigner, born on the territory of Poland (art. 13.2 of the act on granting protection to foreigners).

4. A minor foreigner, one of whom's parents is a Polish citizen, residing on the territory of Poland on the basis of a settlement permit, a permit for a long-term resident of EU or permanent residence right and the other parent not possessing Polish citizenship has given his consent to this recognition (art. 30.1 of the act on citizenship)¹¹² shall be recognized as a Polish citizen.
5. A foreigner, whose at least one of the parents a Polish citizenship has been restored, if a minor stays on territory of Poland on the basis of a settlement permit, a permit for a long-term resident of EU or permanent residence right and the other parent not possessing Polish citizenship has given his consent to this recognition (art. 30.1 of the act on citizenship)¹¹³ shall be recognized as a Polish citizen.

The restoration of Polish citizenship is regulated by art. 38 – 45 of the act on citizenship. In accordance with art. 38 Polish citizenship is restored at the motion of a foreigner who has lost it before January 1, 1999 on the basis of:

- a) art. 11 or 13 of the act of 1920 on the citizenship of the Polish State¹¹⁴. It concerns situations where Polish citizenship was lost by acquiring citizenship of another state, or by accepting a public office or joining the military service in a foreign state without a proper permission of a competent voivode (Commissioner of the Government of the City of Warsaw), expressed in cases of intent to join the military service in a foreign state, in consultation with the appropriate district commander of the corps. In accordance with art. 13 of the mentioned act the loss of citizenship extends also to the wife and children under 18 years of age.

¹¹² Regarding a settlement permit, a permit for a long-term resident of EU and a permanent residence right – see remarks to point 2, regarding the consent of the parent – chapter 4.

¹¹³ Regarding a settlement permit, a permit for a long-term resident of EU and a permanent residence right – see remarks to point 2, regarding the consent of the parent – chapter 4.

¹¹⁴ Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 7, poz. 44 ze zm.).

- b) art. 11 or 12 of the act of 1950 on Polish citizenship¹¹⁵. In accordance with this act the acquisition of foreign citizenship entailed the loss of Polish citizenship. Moreover, a Polish citizen who lived abroad could be deprived of Polish citizenship, if he breached the duty of loyalty to the Polish State, acted with damage to vital interests of the People's Republic of Poland, illegally left the territory of Polish State after May 9, 1945, refused to return to the State upon the call of the competent authority, evaded from the performance of military duty, was sentenced abroad for a common crime or was a recidivist. Deprivation of Polish citizenship could be extended to children under the age of 13, living with the person concerned.
- c) Articles 13, 14 and 15 of the act of 1962 on Polish citizenship. This act repeated cases of the loss of Polish citizenship regulated in the previous act of 1950. However, the act of 1962 added two additional premises, a Polish citizen lost her citizenship if under the foreign law she acquired foreign citizenship as a result of being married to a foreigner, or in connection with such a marriage. What is more, in situations where holding the citizenship of a foreign state, she acquired in result of a marriage to a Polish citizen, or in connection with such a marriage Polish citizenship, after which the marriage terminated or has been annulled and this person under the foreign law possessed a citizenship of that state. However, a condition to the loss of citizenship was a submission of a proper statement before the competent authority and issuing by this authority a decision on accepting the statement.

The minister of internal affairs in the form of a decision restores Polish citizenship at motion of foreigner. Its acquisition occurs on the day when the decision on restoration of Polish citizenship becomes final (art. 39 of the act on citizenship).

- 6. A foreigner staying on the territory of Poland continuously and legally for at least ten years, who jointly meets all of the following conditions: a) has

¹¹⁵ Ustawa z dnia 8 stycznia 1950 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. Nr 4, poz. 25).

a settlement permit, a permit for a long-term resident of EU or permanent residence right; b) in Polish possesses stable and regular source of income and the legal title to the occupied accommodation (art. 30.1 of the act on citizenship) shall be recognized as a Polish citizen.

7. A foreigner staying on the territory of Poland continuously for at least two years on the basis of a settlement permit, which he received due to his Polish origin (art. 30.1 of the act on citizenship) shall be recognized as a Polish citizen.

The Constitution of Poland in the chapter “*Personal freedoms and rights*” provides that a person whose Polish origin has been confirmed pursuant to the act may settle permanently on the territory of Poland (art. 52.5). In general, it should be noted that this provision regards to people possessing ancestors of Polish nationality, and not necessarily who hold Polish citizenship, because it does not need be proof of Polish ties¹¹⁶. This provision refers to the act, nevertheless so far there has not entered any statutory norm regulating separately the settlement permit due to Polish origin. According to jurisprudence of voivodeship administrative courts on the application of art. 52.5 of the Constitution it is necessary to use subsidiary the procedure of issuing settlement permits provided in the act on foreigners and in the act on repatriation, which contains the definition of a “person of Polish origin”, therefore determines what person shall be considered as a person of Polish origin¹¹⁷. This issue was referred to also by the Constitutional Tribunal¹¹⁸, which affirmed the incompatibility of the act on foreigners with the Constitution to the extent in which it allowed for withdrawal of providing justifications for decisions on refusal of granting a settlement permit on the basis of art. 52.5

¹¹⁶ P. Sarnecki [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, pod red. L. Garlickiego, P. Sarneckiego, K. Działochy i in., t. 3, Warszawa 2002, s. 4.

¹¹⁷ See The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of January 29, 2010, sygn. V SA/Wa 1618/09. See also: The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of July 21, 2010, sygn. V SA/Wa 354/10, The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of January 25, 2010, sygn. V SA/Wa 1446/09, The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of April 21, 2008, sygn. V SA/Wa 2263/07, The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of February 22, 2006, sygn. V SA/Wa 2859/05.

¹¹⁸ The judgment of Constitutional Tribunal of May 13, 2003, sygn. SK 21/03.

of the Constitution in the part regarding a Polish origin of foreigner. The Tribunal found that the cause of the violation is the lack of a clear statutory regulation of the procedure for determining of origin of person, to whom art. 52.5 of the Constitution applies. Then, the Tribunal indicated to the Sejm the need for legislative initiative¹¹⁹ on determining the procedure of affirming Polish origin for the purposes established in art. 52.5 of the Constitution¹²⁰. In the practice of regional offices such items of evidence of Polish origin shall be considered i.e. documents issued by the Polish state or church authorities, and by the authorities of the former Soviet Union regarding the applicant, his parents, grandparents, or great-grandparents. Proving value is attributed to e.g. Polish identity documents, acts of civil status or their duplicates, birth certificates confirming the relation with Poland, documents proving military service in the Polish Army, document containing an entry informing about Polish nationality, documents confirming the fact of deportation or imprisonment or other official documents containing an entry informing about Polish nationality or other official documents containing an entry informing of Polish nationality, documents on the rehabilitation of the deportee, containing an entry informing about Polish nationality and documents affirming the fact of persecution of the person because of his origin¹²¹.

The act on Polish citizenship of 2009 introduced another requirement that is the knowledge of Polish language confirmed by the official certificate, as provided in the act on Polish language¹²². Another document attesting to knowledge of Polish recognized by the act is the diploma of terminating school in Poland or a diploma of terminating a Polish speaking school abroad. In accordance with art. 11a of the act on Polish language, a foreigner or Polish citizen permanently residing abroad receives official confirmation of knowledge of Polish language by passing a state examination before the

¹¹⁹ On the basis of art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 634 ze zm.).

¹²⁰ The ruling of Constitutional Tribunal of May 27, 2003, sygn. S 2/03.

¹²¹ The data taken from the website of the Office of Public Information of Voivodeship Offices in Lublin and Bydgoszcz.

¹²² Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999 ze zm.).

State Examining Commission. The executive regulation¹²³ to this act shall appoint the State Commission for Certifying of Knowledge of Polish as a Foreign Language, one of whose tasks is to conduct state examinations of Polish language as a foreign one and to issue certificates. The organizational unit responsible for the administration and financing of that Commission and commission conducting examinations is the Bureau for Education Recognition and International Exchange. Information about the exams of Polish language as a foreign one is provided by the Secretariat of the Commission, created in the Bureau. Certified examination is designed to evaluate the Polish language skills, regardless of where, with the help of materials and methods the foreigner improved on the Polish language. The examination consists of five parts: listening comprehension, grammar, reading comprehension, writing and speaking. A foreigner applying for Polish citizenship is required to pass the examination at level B1 (basic level)¹²⁴. Examination requirements and rules of conducting the examination are based on the latest recommendations of the Council of Europe's efforts to standardize examination of language skills in Europe. Examinations are conducted in national and foreign examination centers, among which the most popular are national centers, the one in Warsaw being the most desirable¹²⁵.

The requirement, introduced by the provision of art. 30.2 of the act on citizenship, of official certification of knowing Polish language only applies to foreigners applying for recognition as a Polish citizen. It is clear that minor foreigners are excluded from that requirement, as stated in art. 30.1 of the act on citizenship.

Recognition as a Polish citizen is a binding act. The voivod competent according to the place of residence of the foreigner issues an administrative decision which states about the recognition as a Polish citizen, only if specifically listed premises in the act are fulfilled. This decision has therefore not

¹²³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 października 2003 r. w sprawie Państwowej Komisji Poświadczania Języka Polskiego jako Obcego i państwowych komisji egzaminacyjnych (Dz. U. nr 191, poz. 1870 ze zm.).

¹²⁴ On the day of January 5, 2013 the fee for the examination amounts to 60 euro, in case of passing the examination, there should be also covered the fee for issuing the certificate (20 euro), source: <http://certyfikatpolski.pl/>.

¹²⁵ The data available on the website: www.nauka.gov.pl.

a discretionary character, since the Voivode is required to recognize a foreigner as a Polish citizen, who demonstrates factual ties with Poland, as provided in art. 30 of the act on citizenship. In accordance with art. 31 of the act on citizenship refusal can occur only in cases when:

- a) the foreigner does not fulfill the premises for recognition as a citizen or
- b) his acquisition of citizenship would create a threat to the defense and safety of the state or public order.

The legislator uses in that article the phrase “foreigner shall be refused”. Therefore, it leaves no doubt as to the obligation of issuing a negative decision by the authority in case when there exists one of the negative premises. Thus, it cannot be assumed that the authority has discretion in classifying results of the event as a so-called administrative discretion¹²⁶. While the first listed premise for refusal of recognition as a citizen does not provoke interpretation doubts, the second requires a more extensive commentary and a reference to the jurisprudence of administrative courts.

Referring to reasons of threat to the defense and safety of the state or public order, or the possibility of violating Polish interest is also known to the acts regulating the rules of the entry and stay of foreigners to Poland, therefore the act on foreigners and the act on entry into the territory of Poland, stay and departure from the territory of citizens of the EU Member States and members of their families. These regulations do not always use the same wording, but the language differences have the editorial character and should not influence the scope of the provisions. Such statement is supported as well by a purpose interpretation, since this regulation serves for refusal of the entry or granting a permit for stay in Poland. The threat itself is associated with a state of the future, however, the existence “of concern over a threat”, as provided in art. 31.2 of the act on citizenship is based on events from the past. This phrase shows however the lack of certainty about whether this event will occur. Sufficient enough should be determination of objective possibility of

¹²⁶ The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of July 1, 2009, sygn. V SA/Wa 1276/08.

a threat in result of the recognition of foreigner as a Polish citizen¹²⁷. Referring however to procedural issues it should be noticed that it is the responsibility of the public administration authorities to prove the objectively existing premises that indicate a threat which results in conferment of the citizenship to a particular foreigner. This follows the principle of formality (art. 7 and 77 of the code of administrative proceedings). The correctness of their determination is subject to the rules of administrative procedure, particularly to the principle of free evaluation of evidence. A normative character of the concepts of national defense and security or public order requires some kind of explanation. Security of the state should be associated primarily with the protection of the constitutional system, public safety with the protection of life, health and property against unlawful attack, and the public order with the administration tasks that are involved in the maintenance of order that enables a normal life in the state¹²⁸. Some kind of interpretative indication of the term national defense may constitute the Chapter 18 of the criminal code¹²⁹, whose title is “Offences against the defense”. This phrase should be understood, however, more broadly, as the act on citizenship should protect national defense, even if it would not involve violation of the mentioned above provision of the Criminal Code¹³⁰.

The premise of threat to security and public order was already examined several times by the administrative courts. In the majority of decisions the interpretation of these terms, which enables issuing a negative decision concerning the entry or stay on the territory of Poland by classifying the breach of any legal provision as a violation of public order, is refused¹³¹. It is also assumed that the term “violation of legal order” does not equal the term “violation of public order” and that not every violation of legal order will constitute

¹²⁷ J. Chlebny, *Ochrona interesu publicznego, a prawo cudzoziemca do pobytu w Polsce*, EPS nr 10/2007, p. 16, 17.

¹²⁸ E. Ura, *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988, p. 123 – 125.

¹²⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.).

¹³⁰ J. Chlebny, *op. cit.*, p. 17.

¹³¹ The judgment of the Supreme Administrative Court, of November 6, 2000, sygn. V SA 720/00, see also: The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of June 21, 2005, sygn. V SA/Wa 886/05, The judgment of the Supreme Administrative Court, of June 11, 2001, sygn. V SA 3675/00, The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of February 21, 2006, sygn. V SA/Wa 1498/05.

a violation of public order at the same time. These terms are not identical¹³². While assessing the threat to values protected by art. 30.2 of the act on citizenship, the prognosis of future behavior of the foreigner should be taken into account. The recognition of the foreigner as a Polish citizen cannot be refused under the premise of constituting a threat to public safety and order, since therefore the premise may be treated as a punishment for behaviors of the foreigner from the past¹³³.

The analysis of art. 31.1 of the act on citizenship shows that there exists an obligation to issue a negative decision, which refuses to recognize as a Polish citizen in connection with a threat to national defense or security or public order, however this obligation does not exclude a discretion in decision-making process as a result of using by legislator unspecified terms. The authority is therefore obliged to make the interpretation of these terms on the basis of particular facts, therefore actively forming the legal situation of the individual¹³⁴. Nonetheless, it seems reasonable to claim that despite of the existence of assessment criterion, expressed in art. 31 of the act on citizenship, which is the basis for refusal to recognize a foreigner as a Polish citizen, the decision is still a binding one. Not every case can be considered by the authority from the perspective of existence of a threat to national defense and security or public order. This will not be reasonable for example in the case of minor foreigners and those who have never violated the legal and public order of the Republic of Poland.

The current regulation on the procedure of recognition as a Polish citizen is far more distinct from the approach adopted in the act of 1962. Not only the catalogue of positive premises for a recognition was extended, but there were also indicated negative premises, that causes that this decision, contrary to prior practice, has become a binding and not discretionary one. Therefore decision on determining whether the requirements for recognition were satisfied, becomes more objective in its character. In addition, recognition was subject to judicial review, what also constitutes some kind of *novum*.

¹³² The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of October 7, 2005, sygn. V Sa/Wa 1423/05.

¹³³ The judgment of the Supreme Administrative Court, of February 8, 2002, sygn. V SA 1885/01.

¹³⁴ J. Chlebny, *op. cit.*, p. 18.

Ratio legis of the discussed procedure for obtaining of citizenship is to create a predictable way to its acquisition. This is manifested by clearly defined requirements, established by the legislator, that a foreigner applying for Polish citizenship shall fulfill. Consequently, a foreigner has a clear perspective of obtaining a citizenship in case of fulfilling all the requirements. Thus, a foreigner who associates his life with Poland may actively behave in order to meet the prescribed conditions¹³⁵.

AGATA ZAPRZALUK

¹³⁵ Judgment of Constitutional Tribunal of January 18, 2012, sygn. Kp 5/09.

CHAPTER 5.

THE PROCEDURE FOR RECOGNITION AS A POLISH CITIZEN

Principles, conditions and procedure for the acquisition of Polish citizenship by recognition as a Polish citizen are defined in Chapter 4 of the act on citizenship. Provision of art. 10.3 of the act on citizenship states that in matters other than conferment of Polish citizenship and expressing consent on the renunciation of Polish citizenship, the provisions of the code of administrative proceedings shall apply, unless it is provided otherwise by the act.

5.1 SUBJECTIVE AND OBJECTIVE SCOPE OF THE PROCEEDINGS

5.1.1. AUTHORITY OF PUBLIC ADMINISTRATION CONDUCTING THE PROCEEDINGS

The authority competent to issue a decision on the recognition of a foreigner as a Polish citizen, in accordance with art. 36.1 of the act on citizenship, is a voivode appropriate according to the place of residence of the person whom the proceedings concerns. Provision of art. 36 of the act on citizenship is a manifestation of granting to the voivode the power of resolving an individual matter in the form of an administrative decision.

In administrative proceedings the concept of attribution constitutes a procedural aspect of competence¹³⁶. A legal competence is defined as given by the statutory norms ability to undertake by legal entities legally significant actions¹³⁷. The competence is required in cases of such legal actions, which cause specific changes in the sphere of rights and obligations of the participants of legal world, and its execution must be preceded by the existence of rules that determine: who is the entity authorized to perform the actions concerned, how these actions are supposed to be carried out, what kind of consequences in a specific area of legal regulation should be linked with performance of that action¹³⁸. In administrative meaning the competence is the term that is serves for describing the legal situation of public administration authority and other entities performing functions delegated to the administration. However, a primary object of the competence is to apply law, understood as specification of rights and obligations of administrated entities, and its formation, by which the introduction to the legal system of generally-abstractive norms is meant¹³⁹. The aspect of authority competence brought to a commanding specification of general legal norms towards particular addressees in the course of legally regulated, formalized proceeding is described as procedural competence¹⁴⁰. In general sphere, a procedural competence of public administration authority is seen as the legal capacity of public administration authorities to deal with administrative matters in a particular system of procedure. While in particular sphere as the legal capacity of administrating authorities to deal with a particular administrative case in a defined system of procedure¹⁴¹. A general competence of public administration authorities is established in art. 1.1 of the code of administrative proceedings, while the particular competence is defined by the attribution and exclusion from the case¹⁴². The competence of

¹³⁶ Por. R. Kędziora, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2008, p. 7

¹³⁷ A. Bator, *Kompetencja prawna*, [w:] A. Bator, W. Gromski, A. Kozak, S. Kaźmierczyk, Z. Pulka, *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2006, p. 93.

¹³⁸ *Ibidem*.

¹³⁹ M. Matczak, *Kompetencja w prawie administracyjnym*, [w:] *System prawa administracyjnego. Instytucje prawa administracyjnego. Tom I*, pod red. R. Hausnera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla, Warszawa 2010, p. 382.

¹⁴⁰ See widely R. Kędziora, *Kodeks postępowania*, p. 8.

¹⁴¹ K. Jandy-Jendrońska, J. Jendrońska, *System jurysdykcyjnego postępowania administracyjnego*, [w:] *System prawa administracyjnego. Tom III*, red. T. Rabska, J. Łętowski, Wrocław 1978, p. 179.

¹⁴² See B. Adamiak, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Postępowanie administracyjne i sądowo administracyjne*, Warszawa 2011, p. 109, 113.

public administration authority to resolve an individual matter in the form of decision cannot be presumed, it must result from a specific and unequivocal provision of substantive law¹⁴³.

Determining the competence of the public administrative authority to resolve the matter on the recognition as a Polish citizen requires the use of the division, widely adopted in the doctrine, of administrative law on provisions of substantive, structural and procedural law. The norm of substantive law on the recognition as a Polish citizen was expressed in art. 35 and 36 of the act on citizenship. The provision of a structural character in this system of procedure is art. 22.6 of the act on voivode and governmental administration in the voivodeship¹⁴⁴, according to which the voivode is responsible for carrying out the policy of the Council of Ministers in the voivodeship and performs the tasks specified in separate acts. Voivode's general procedural competence arises from provisions of art. 1.1 and art. 5.2 of the code of administrative proceedings. A particular procedural competence should be determined on the basis of art. 36.1 of the act on citizenship, which grants it to the voivode appropriate according to the place of residence of the person, whom the application concerns, after affirming that there are no circumstances for the exclusion of the authority. Thus, in order to determine the subject, place and instance attribution of the authority art. 36.1 of the act on citizenship in connection with art. 20 and art. 21 of the code of administrative proceedings should be taken into consideration, as well as provisions of the above mentioned act on voivode and governmental administration in the voivodeship.

The concept of domicile is defined in art. 25 of the civil code¹⁴⁵, which states that the place of residence of a natural person is the locality where the person is living with the intent of permanent residence. In the judgment of the Supreme Court of July 15, 1955 it was pointed out that the location, in which a man is living with the intent of „permanent” residence is the location which differs from all others locations, since it currently constitutes the center of life activity of the

¹⁴³ See justification of judgment of Supreme Administrative Court in Gdańsk of December 4, 2002, sygn. II SA/Gd 335/00.

¹⁴⁴ Ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.).

¹⁴⁵ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

person concerned¹⁴⁶. Domicile is a legal qualification of relation of a particular person to the place, which consists of two elements: physically being in a particular location (*corpus*) and will, the intent of permanent residence (*animus*)¹⁴⁷. Provisions of the civil code define the domicile of particular entities according to the domicile of other persons, using the term derivative domicile¹⁴⁸. The adoption in the act on citizenship of the manner of determining of the place attribution of the authority according to the “domicile of the person whom the proceedings concerns” makes it necessary to determine the domicile of the person who is supposed to be recognized as a Polish citizen in accordance with the principles established in the civil code¹⁴⁹. It is worth noting that in the absence of the possibility of determining the domicile of the person whom the application concerns, on the territory of Poland, it will be reasonable to use criteria that determine the place attribution of public administration authority under art. 21 of the code of administrative proceedings¹⁵⁰. This provision, if unable to determine the domicile, orders to determine the attribution of the authority according to the place of residence or place of last stay in the state of a natural person, and if those also can

¹⁴⁶ *Orzecznictwo Sądu Najwyższego* z 1956 r., nr 4, poz. 101.

¹⁴⁷ See judgment of Supreme Administrative Court in Warsaw of January 15, 2009, sygn. II FSK 896/08.

¹⁴⁸ See A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, p. 192, according to art. 27 the domicile of a person remaining under guardianship is the domicile of the guardian, however art. 26.1 Domicile of the child remaining under the parental authority is the domicile of parents or this parent, who is exclusively entitled to parental authority or to whom the exercise parental authority was granted.

Art. 26.2 If the parental authority is equally entitled to both parents possessing separate domiciles, the domicile of the child is the domicile of the parent with whom the child permanently resides. If the child does not permanently reside with any of the parents, its domicile is determined by the guardianship court.

¹⁴⁹ Interpretation difficulties towards this regulation appear when the application on recognition as a Polish citizen includes more than one person, for example when it will be submitted on behalf of the foreigner and his minor child, when the parental authority is equally entitled to both parents, and different domiciles of the parents will be located on the territory of different voivodeships and the child does not permanently stay with any of the parents. In this situation, the guardianship court decides over the domicile of the child.

¹⁵⁰ The exclusion of using regulation from art. 21 of the code of administrative proceedings, because of the provision of art. 10.3 of the act on citizenship, it would be effective only in case of its precise articulation, however since there are no such an articulation, the art. 21 of the code of administrative proceedings remains in force.

not be determined, the competent authority is authority appropriate for the area of the downtown district of the capital city of Warsaw (Mazowiecki voivode).

According to the regulation of art. 10.4 of the act on citizenship in matters within the voivode competence, a superior authority within the meaning of code of administrative proceedings is the minister of internal affairs. The aforementioned regulation is an indicator to determine instance attribution of the public administrative authority in case of the recognition as a Polish citizen. It grants the minister of internal affairs with the power for reconsideration and hear the case in the course of the proceedings and verification of issued decisions in extraordinary administrative proceedings¹⁵¹. The competence of the authority of superior instance concerning administrative jurisprudence is limited to the verification of administrative decisions and rulings¹⁵².

5.1.2. PARTY TO THE PROCEEDINGS

Crucial for the determination of the party to the proceedings on recognition as a Polish citizen is the provision of art. 37 of the Constitution, which in paragraph. 1 states that “whoever is under the authority of the Republic of Poland enjoys the freedoms and rights guaranteed by the Constitution”. According to the Constitutional Tribunal the content of the phrase “is under the authority of the Republic of Poland” should be primarily perceived in terms of territory. The Tribunal held that every person, regardless of citizenship or its lack, at the moment of crossing the Polish border, with exceptions provided under international agreements, is under its authority, and therefore it should be understood that this person is obliged to comply with existing law on Polish territory and obligations arising from it, and at the same time can enjoy the privileges, rights and freedoms to the extent specified by law. Referring to the position of the Tribunal it can be concluded that the provision of art. 37 of the Constitution constitutes the basis for the establishment of legal regulations, which is addressed to entities that are not connected by a legal tie of citizenship with the state.

¹⁵¹ Regulation regarding these matters is included in art. 127 § 2 k.p.a., art. 150 § 2 k.p.a., art. 157 § 1 k.p.a.

¹⁵² See B. Adamiak, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2009, p. 87.

According to art. 28 of the code of administrative proceedings a party to the administrative proceedings is “any person whose legal interest or obligation the proceedings concerns, or who demands an action of the authority due to his legal interest or obligation”. A manner adopted in the code of administrative proceedings of determining the party to the proceedings is only an expression of its procedural aspect. The concept of the party, that is used in the art. 28 of the code of administrative proceedings, can be derived only from substantive law, therefore from the legal norm that constitutes the basis for determining the right or obligation¹⁵³. Therefore, to determine the entity that is a party to the proceedings for recognition as a Polish citizen, it is necessary to reach for the act on citizenship, which specifying the entity on whose behalf the proceedings is conducted, uses the term “foreigner” and “minor foreigner”. These terms however are not equal. The assumption of consistency and completeness of the legal system, on which the systemic interpretation is based, causes that the term foreigner in the act on citizenship should be understood in accordance with art. 2 of the act on foreigners, which being a fundamental Polish act among those on foreigners, states that “a foreigner is anyone who does not hold Polish citizenship”. This definition has a negative character, since the only criterion that is used concerns the lack of Polish citizenship, while it does not matter whether the person has other citizenship, several citizenships or is a stateless person¹⁵⁴. Adopting this kind of regulation regarding the party does not preclude art. 29 of the code of administrative proceedings that grants administrative and legal capacity to an individual regardless of his family or social status, citizenship and other factors important in determining the position of an individual. The party may be an adult natural person, a minor and a foreigner or stateless person residing or staying in Poland¹⁵⁵. From the essence of citizenship, defined as a tie connecting an individual with a particular state, results that the legal interest qualifying for the status of the party to the proceedings on recognition as a Polish citizen may regard only two categories of people. Firstly, towards a foreigner submitting the application. Secondly, towards the minor child remaining under the parental authority of the

¹⁵³ See judgment of the Supreme Administrative Court of January 19, 1995, sygn. I SA 1326/93.

¹⁵⁴ See P. Stachańczyk [w:] *Prawo o cudzoziemcach. Komentarz*, pod red. J. Chlebnego, Warszawa 2006, p. 8.

¹⁵⁵ See J. Borkowski, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks...*, p. 189-190.

foreigner in relation of the fact that in case of a positive decision the minor by the virtue of law will be recognized as a Polish citizen¹⁵⁶. It is therefore a strict personal character of this right, whose legitimacy is examined in the course of the proceedings, decides on determination of such narrow range of persons being parties to the proceedings¹⁵⁷.

5.1.3. THE SUBJECT OF THE PROCEEDINGS

The subject of administrative proceedings is a case, called administrative due to the fact that it is a public administrative authority who is competent to hear it, which can be regarded only when there is a person possessing an administrative and legal capacity, and therefore can acquire rights or obligations¹⁵⁸. Premises for recognition of a particular case as an administrative one were determined in art. 1.1 of the code of administrative proceedings, which states that the code regulates proceedings before public administration authorities on individual cases, which are within the competence of the authority, in the form of administrative decisions. The administrative authority is obliged to determine whether the conditions for the case falling within the competence of a public administrative authority are jointly met, whether it should be heard in the form of a decision or possesses characteristics of an individual case¹⁵⁹. Transferring these considerations on the ground of the act on citizenship, it should be noted that the case on recognition of a Polish citizen belongs to the competence of the public administration authority that is the voivode. Moreover, this case being heard in the form of an administrative decision¹⁶⁰, has an individual character, since is “established in the provisions of substantive administrative law possibility of specifying

¹⁵⁶ The act on citizenship in art. 7 provides i.a. that recognition of the parents as citizens of Poland also includes their minor child, remaining under their parental authority.

¹⁵⁷ In the judgment of voivodeship Administrative Court in Warsaw of September 21, 2005, sygn. IV SA/Wa 582/05 it was indicated, surely on the basis of repealed act of 1962 on Polish citizenship, that citizenship is personal, associated with the person it concerns, and as a result initiating the proceedings by other persons, even if they are relatives of the person that is to be recognized, is excluded.

¹⁵⁸ J. Borkowski, *Aspekt przedmiotowy regulacji prawa ...*, p. 131.

¹⁵⁹ A. Wróbel, [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do kodeksu postępowania administracyjnego*, 2012.

¹⁶⁰ See provision of art. 36 of the act on Polish citizenship.

mutual rights and obligations of the parties of administrative relation, which are the administrative authority and the individual entity insubordinate to that authority”¹⁶¹.

5.2. INITIATION OF THE PROCEEDINGS

In the administrative proceedings on the individual case, which constitutes an ordered sequence of procedural actions, three stages may be distinguished: initiation, hearing and ruling stages¹⁶². At the stage of the initiation of proceedings, the submission of demand by the party or initiating action ex officio by the authority occurs. Then, the authority shall proceed to a formal and procedural assessment of submitted demand and of the legal standing of the person submitting the demand, consequently in the event of a positive result the authority shall notify the persons who are parties about the initiation of the proceedings. As a result of strictly personal character of the entitlement to apply for recognition as a Polish citizen, generally it is necessary to exclude the possibility of initiating these proceedings ex officio. According to the provision of art. 33.5 of the act on citizenship, the application for recognition as a Polish citizen shall be submitted on the official application form, whose form is determined by the Regulation of the Minister of Internal Affairs¹⁶³. The application form shall contain the information specified in art. 33.1-3 of the act on citizenship¹⁶⁴, shall be filled

¹⁶¹ See T. Woś, *Pojęcie „sprawy” w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego*, Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1022, Prawo CLXVIII, Wrocław 1990, p. 334.

¹⁶² Zob. R. Kędziora, *Kodeks....*, p. 337

¹⁶³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego oraz fotografii dołączanej do wniosku (Dz. U. poz. 916).

¹⁶⁴ In paragraph 1 there are listed the following elements: identity date of the foreigner, residence address, information concerning his sources of living in Poland, his accommodation, his professional achievements, his political and social activity, identity data on the foreigner's spouse, information whether the foreigner applied for acquisition of Polish citizenship in the past and whether he possessed Polish citizenship and justification. In case of the applicant exercising the parental authority over the minor foreigner, his data also should be included in the application, together with the statement provided in the art. 7.2 or art. 8 of the act. In case of the application being submitted on behalf of minor foreigner, the application shall include the data from the paragraph 1 ad 2, with the exclusion of information concerning the address, the spouse and the legal representative.

in the Polish language and ended with a signature of the applicant or his legal representative. Additionally, to the application there shall be attached, in accordance with art. 33.4 of the act on citizenship, documents confirming the data and information enclosed in the application, a document certifying the knowledge of Polish language and photographs of people included by the application. All elements listed in art. 33 of the act on citizenship should be classified as other requirements laid down in the legal provisions referred in art. 64.2 of the code of administrative proceedings. The assessment of fulfillment in the application all of specified requirements will be subject of the formal control of the application and in case of deficiencies the authority is obliged to undertake procedural actions as defined in the code of administrative procedure, for example, a call to remove the deficiencies of the application, leaving the application without hearing, transmitting the case to the competent authority, the return of application with proper instruction or a ruling on refusal to initiate the proceedings¹⁶⁵. Afterwards, the authority will be required to evaluate the procedural assessment, therefore determining the existence of the premises necessary to initiate proceedings, including the ability of the authority to conduct the proceedings in the case and issue a decision¹⁶⁶. Application for recognition as a Polish citizen shall be subject to a stamp duty in the amount of 219 PLN¹⁶⁷. The obligation to cover stamp duty arises upon the moment of submitting the application¹⁶⁸, and in case of failure to issue the stamp duty, in accordance with art. 261.1 of the code of administrative proceedings, the call for its issuing in the defined period, the return of the application will occur¹⁶⁹.

¹⁶⁵ Zob. A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.110 Kodeksu postępowania administracyjnego* [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, , *Komentarz aktualizowany...*

¹⁶⁶ *Ibidem*. The procedural assessment will be regulated by art. 1.1, art. 28, art. 19- 27, art. 61a of the code of administrative proceedings.

¹⁶⁷ Attachment (część I, poz. 26) do ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. Nr 225, poz.1635 ze zm.).

¹⁶⁸ Por. art. 6 ust 1 pkt 1 ustawy o opłacie skarbowej.

¹⁶⁹ The provision of art. 261.4 of the code of administrative proceedings grants the possibility to resolve the case despite of not issuing the stamp duty, when reasonable interest of the party and social regards support the settlement of the case without a delay, if the submission of application constitutes an action, for which a limitation period is foreseen or if the application was submitted by the person residing abroad. It is worth of mentioning, that the party is entitled to refer a motion in that concern.

Administrative proceedings are initiated as a result of a party's demand upon the moment of receiving that demand by the public administrative authority, as long as it does not contain formal deficiencies. Determination of the date of initiation is important mainly due to the fact, that from this moment the authority has a duty to ensure the active participation in the proceedings of the party concerned. From that moment runs the time for settling the case¹⁷⁰.

5.3. INVESTIGATION PROCEEDINGS

Investigative proceedings stage covers all activities undertaken in the administrative proceedings to resolve the case¹⁷¹. Discovering the facts in the course of applying law is to provide a basis for settlement of the case, hence the object of discovery in the course of applying law constitutes the facts having a crucial significance for settling the case. Legal provisions regulating the process of establishing facts also indicate who has the duty to take the initiative in establishing facts, provide information relevant for settling the case and who takes the negative consequences for the facts not being presented, therefore the distribution of the burden of proof¹⁷². The code of administrative proceedings does not use the concept of the burden of proof, and this issue is explained differently in the jurisprudence and the doctrine. Article 7 of the code of administrative proceedings imposes on the public administrative authority the duty to undertake ex officio or at the demand of the party all of the necessary actions in order to accurately explain the facts and settle the case. However, art. 77.1 of the same code obliges the authority to exhaustively collect and consider all of the evidence. The above-mentioned regulations should not be understood as the transfer of the burden of proof on the authority conducting the proceedings, as referred in art. 6 of the civil code. In legal theory, the burden of proof is understood on two surfaces – formal and substantive. What concerns the burden of proof in formal meaning,

¹⁷⁰ See . A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.110 Kodeksu postępowania administracyjnego* [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, , *Komentarz aktualizowany...* The duty to ensure the active participation in the proceedings of the party concerned results from art. 10 of the code of administrative proceedings, dates for settling the case and remedies to counteract inactivity or prolixity of the proceedings are determined by art. 35-37 of the code.

¹⁷¹ See R. Kędzióra, *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa 2012, p. 218.

¹⁷² See S. Wronkowska, *Podstawowe pojęcia prawa i prawnoznawstwa*, Poznań 2005, p. 150- 151.

it is understood as entities that should demonstrate the initiative in collecting information and show the veracity of certain statements, while the burden of proof on the substantive surface indicates who takes the negative consequences for the facts, relevant to the case, not being presented¹⁷³. In the judgment of the Supreme Administrative Court in Lublin of May 17, 1994 it was stated that from provisions of art. 7 and 77.1 of the code of administrative proceedings results that the evidential proceedings is based on the principle of formality, which means that the administrative authority is obliged to ex officio carry out the evidence proceedings to determine the facts of the case¹⁷⁴. The cited position corresponds to the formal aspect of the burden of proof. In the judgment of the Supreme Administrative Court in Katowice of January 15, 1997 it was assumed that administrative authorities have the right to expect and demand that the party applying for a tax relief proves factual circumstances, which are enclosed in the application¹⁷⁵. The second of the abovementioned judgments seems to refer to the substantive aspect of the burden of proof, pointing out that since the party to the proceedings did not prove the existence of circumstances under which she should be granted a particular entitlement, she will bear negative consequences by not being granted this entitlement. In such a context, the act on citizenship should be considered. The principle, adopted by the code of administrative proceedings, of not an exhaustive list of evidence and their equal significance, in the act on citizenship this principle is subject to some restrictions, since the act requires the person submitting the application for recognition as a Polish citizen to provide particular documents that will enable them to prove in the course of the proceedings that there exist circumstances qualifying for issuing of the decision concerned. Therefore, on the one hand mentioning in art. 33.4 of the act on citizenship types of documents shall be considered as part of the formal elements of the application, on the other hand however they shall constitute evidence in the case.

¹⁷³ See S. Wronkowska, *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005, p. 151.

¹⁷⁴ See The judgment of the Supreme Administrative Court in Lublin of May 17, 1994, sygn. SA/Lu 1921/93.

¹⁷⁵ See The judgment of the Supreme Administrative Court in Katowice of January 15, 1997, sygn. SA/Ka 2730/95.

A document is defined as a manifestation of a thought or message that is done on paper or other materials in a written form¹⁷⁶. Due to the drawer criterion, documents can be divided into private and official. The code of administrative proceedings does not contain a legal definition of the document and does not refer to the probative value of private documents¹⁷⁷. In the course of the investigation art. 76 of the code of administrative proceedings is of crucial meaning, since it grants increased value to the official documents to the extent of what was officially affirmed there, if they were issued by designated state authorities in the form prescribed by law. Official documents issued in the following manner enjoy presumption of veracity and presumption of conformity with the truth of the statement of the authority, which issued the document¹⁷⁸. The presumptions from art. 76 concerns the original documents as well as duplicates, with certification of their conformity with the original done by a notary or a procurator who is a lawyer or a solicitor, and a certified duplicate of the document by the authority or entity, in whose acts the document is enclosed. The extension of the group of persons who have been granted the opportunity to authenticate the documents in the administrative proceedings occurred on the basis of the act of October 23, 2009 on amending acts concerning the authentication of documents¹⁷⁹, whose purpose was to decrease the difficulty involving the need of getting by the parties rid of original documents or bearing the fees of their authentication or obtaining their official duplicates¹⁸⁰. However, the provision of art. 12 of the act on citizenship obliges a person applying for recognition as a Polish citizen, in case of submitting documents in a foreign language, to provide a translation by a sworn translator. An obligation to undertake official actions and submitting statements in the Polish language, regardless of the mentioned regulation, imposed on entities performing public activities is established by the act on Polish language¹⁸¹. In case of submitting, along with the application for recognition as a Polish citi-

¹⁷⁶ See T. Misiuk- Jodłowska, [w:] J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapierre, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009, p. 433.

¹⁷⁷ See R. Kędziora, *Ogólne postępowanie...*, p. 235.

¹⁷⁸ See B. Adamiak, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks...*, p. 321.

¹⁷⁹ Ustawa z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów (Dz. U. Nr 216, 1676 ze zm.).

¹⁸⁰ Druk sejmowy z dnia 19 maja 2009 r., nr 2064 (<http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/2064.htm>).

¹⁸¹ Por. art. 5 ustawy z dnia 7 października 2009 r. o języku polskim (Tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 224 ze zm.).

zen, the document issued in a foreign language, the authority conducting the proceedings is obliged to call the applicant to submit a sworn translation of the document concerned. This does not change the fact that as the evidence there will be still considered the content of the document issued in foreign language and not its translation. Thus, translation does not constitute a substitute for the document written in a foreign language, however serves only as a mean to determine the content of that document¹⁸².

There should be draw attention on art. 36.2 of the act on citizenship, which imposes on the authority conducting the proceedings on recognition as a Polish citizen obligation to carry out the procedure of cooperation, therefore referring to the voviodeship chief of police department, the director of the Internal Security Agency and if necessary, to other entities in order to obtain information whether the acquisition of Polish citizenship is not a threat to national defense, security or to the protection of public safety and order. Procedural matters of the cooperation are regulated by provision of art. 106 of the code of administrative proceedings and provisions of the act on citizenship relating to the date of answering on the reference of the administrative authority, which provisions of the act due to the priority rule will be applied before the provisions of the code. It should be underlined that art. 106.2 of the code imposing on the authority conducting the procedure of cooperation a duty to notify parties about referencing to other authority to take a position, will fully apply in proceedings on recognition as a Polish citizen. The act of taking a position does not occur in a separate proceeding, but at a stage of the proceedings on the case, which is to be settled by a decision. Consequently, taking a position occurs with significant differences in relation to the proceedings carried out by the authority that is supposed to settle the case¹⁸³. The action of taking a position occurs in the form of a ruling which is subject of a complaint¹⁸⁴, and in case of use this measure by the party, until the date of deciding on the complaint, the authority can not decide the main pro-

¹⁸² See judgment of the Voivodeship Administrative Court in Gorzów Wielkopolski of January 27, 2009, sygn. I SA/Go 914/08.

¹⁸³ Por. Judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of May 8, 2012., sygn. VI SA/Wa 1860/11.

¹⁸⁴ Art. 106.5 of the code of administrative proceedings.

ceedings¹⁸⁵. The assessment adopted by the cooperating authority is not binding on the authority conducting the proceedings and has an auxiliary character¹⁸⁶.

5.4. DECISION

In accordance with art. 104 of the code of administrative proceedings the administrative authority resolves the case in the form of a decision, which shall settle the case on its merits, in whole or in part, or in other manner terminates the proceedings in the court. Proceedings are conducted in this mode by the authority of the first instance, may be terminated with a positive decision – recognizing the applicant or the person on whose behalf the application was submitted as a Polish citizen, or a negative decision – refusing to recognize them as a Polish citizen, or a decision not on the merits of the case – dismissing the case.

The decision on recognizing a Polish citizen will have a creative character, and the acquisition of citizenship on its basis by the person submitting the application will occur on the date of its entry into the legal circulation.

Reasons for refusal of recognition as a Polish citizen and a decision on that matter are regulated by art. 31 of the act on citizenship. The discontinuance of proceedings must be assessed in accordance with art. 105 of the code of administrative proceedings, and taking into account the particular premise from art. 35.1 of the act citizenship, which provides that proceedings for recognition as a Polish citizen shall be discontinued in the event of affirming that the application was submitted at a time when towards the foreigner there is conducted the proceedings on acquiring Polish citizenship. That provision is particularly important due to the exclusion from the scope of the code of administrative proceedings the procedure for acquiring Polish citizenship, whose one of consequence is the lack of regulation regarding the terms of deciding the case and the measures against inactivity and prolixity of proceedings. A foreigner who submits an application for acquiring of citizenship, during the time of the proceedings, enables himself to obtain the same result during the proceedings on recognition as a Polish citizen.

¹⁸⁵ See resolution of 7 judges of the Supreme Administrative Court of November 9, 1998, sygn. OPS 8/98.

¹⁸⁶ See judgment of the Supreme Administrative Court of October 6, 2006, sygn. II OSK 1203/05.

Each of the decisions issued by the voivode on the recognition of a Polish citizen should include elements referred in art. 107 of the code of administrative proceedings and to be delivered on the principles adopted in the code. Provisions of art. 110 of the code establishes the principle of binding the public administrative authority by the issued decision that serves as a guarantee for the principle of permanence of the administrative decision¹⁸⁷. Binding of public administration authority by the issued decision arises upon receiving or announcing of the decision and lasts till the time of its repeal or amendment in the manner provided by the code¹⁸⁸. Issuing an administrative decision is not synonymous with the introduction of it into legal circulation. A statement by the public administration authority requires a notification to the addressee for its effectiveness¹⁸⁹.

Administrative decisions issued in proceedings on recognition as a Polish citizen shall be subject to an appeal under the provisions of the code of administrative proceedings. Revocation of the decision of the first instance will be possible in the appeal and in extraordinary modes of administrative proceedings provided by chapters 12 and 13 of part 2 of the code. Decisions issued in this regard are also subject to the review of administrative courts. Adoption of such a solution means granting a foreigner submitting an application for recognition as a Polish citizen all of the protection guarantees and standards related to the appeal against decisions of public administration authorities.

BARBARA WÓJCIK

¹⁸⁷ See R. Kędziora, *Kodeks...*, s. 586.

¹⁸⁸ See A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.110 Kodeksu postępowania administracyjnego* [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, , *Komentarz aktualizowany...*

¹⁸⁹ Judgment of the Voviodeship Administrative Court in Poznań of December 16, 2010, sygn. IV SA/Po 844/10.

BIBLIOGRAPHY

Legal acts:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483).

Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r., o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1992 r., Nr 84, poz. 426).

Konwencja haska z dnia 12 kwietnia 1930 r. w sprawie pewnych zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie (Dz. U. z 1937 r., nr 44, poz. 361) wraz z protokołem dotyczącym przypadków bezpieczeństwa (Dz. U. z 1937 r., nr 77, poz. 568).

Konwencja o Statusie Bezpaństwowców z dnia 28 września 1954 r. (<http://www.unhcr-centraleurope.org>).

Konwencja o obywatelstwie kobiet zamężnych otwartą do podpisu w Nowym Jorku w dniu 20 lutego 1957 r. (Dz. U. z 1959 r., nr 56, poz. 334.).

Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526). (Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167).

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych. (Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167).

Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. z 1920 r., Nr 7, poz. 44 ze zm.).

Ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 1951 r., Nr 4, poz. 25).

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 ze zm.).

Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 353 ze zm.).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 788).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 269 ze zm.).

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jedn. Dz. U. 2006 r., Nr 139, poz. 993 ze zm.).

Ustawa z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. 2002 r., Nr 215, poz. 1823 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 212, poz. 1264 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553 ze zm.).

Ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1997 r., Nr 102, poz. 634 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 1998 r., Nr 162, poz. 1118 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 1999 r., Nr 90, poz. 999 ze zm.).

Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 53, poz. 532 ze zm.).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 270 ze zm.).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 ze zm.).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 680 ze zm.).

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.).

Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2006 r., Nr 144, poz. 1043 ze zm.).

Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2006 r., Nr 225, poz. 1635 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka (Dz. U. z 2007 r., Nr 180, poz. 1280 ze zm.).

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012 r., poz. 161).

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2011 r., nr 21, poz. 112 ze zm.).

Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r., Nr 31, poz. 206 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 października 2009 r. o języku polskim (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 224 ze zm.).

Ustawa z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów (Dz. U. z 2009 r., Nr 216, poz. 1676 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 marca 2001 r. w sprawie postępowania w sprawach o uznanie za repatrianta (Dz. U. z 2001 r., Nr 22, poz. 260.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 czerwca 2001 r. w sprawie wzorów ewidencji i rejestrów stosowanych w postępowaniu w sprawie repatriacji oraz sposobu przetwarzania danych zawartych w tych ewidencjach i rejestrach (Dz. U. z 2001 r., Nr 73, poz. 778).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 maja 2002 r. w sprawie rodzajów kursów języka polskiego i adaptacyjnych oraz sposobu ich organizacji dla repatrianta i członków jego najbliższej rodziny przybyłych do Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r., nr 67, poz. 613.).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 października 2003 r. w sprawie Państwowej Komisji Poświadczania Języka Polskiego jako Obcego i państwowych komisji egzaminacyjnych (Dz. U. z 2003 r., Nr 191, poz. 1870 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji oraz fotografii dołączanych do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 46).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego oraz fotografii dołączonej do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 916).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogów dotyczących fotografii dołączonej do wniosku oraz wzorów aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego (Dz. U. z 2012 r. poz. 927).

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie nadania statutu Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2006 r., Nr 59, poz. 526 ze zm.).

Zarządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 4 listopada 1985 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przed konsulem (M.P. z 1985 r., nr 35, poz. 233).

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2000 r. w sprawie ustawy o obywatelstwie polskim, druk sejmowy nr 2120.

Judgements

The judgment of Constitutional Tribunal of May 13, 2003, sygn. SK 21/03.

The judgment of Constitutional Tribunal January 18, 2012 r., sygn. Kp 5/09.

The ruling of Constitutional Tribunal of May 27, 2003, sygn. S 2/03.

The judgment of Supreme Court of July 15, 1955, sygn. III CZ 88/55.

The ruling of Supreme Court of February 18, 1969, sygn. III CRN 427/68.

The ruling of Supreme Court of December 16, 1997, sygn. III CZP 63/97.

Resolution of the seven judges of the Supreme Administrative Court of November 9, 1998, sygn. OPS 4/98.

The judgment of the Supreme Administrative Court in Lublin of May 17, 1994, sygn. SA/Lu 1921/93.

The judgment of Supreme Administrative Court of January 19, 1995, sygn. I SA 1326/93.

The judgment of the Supreme Administrative Court in Katowice of January 15, 1997, sygn. SA/Ka 2730/95.

The judgment of the Supreme Administrative Court of November 6, 2000, sygn. V SA 720/00.

The judgment of the Supreme Administrative Court of June 11, 2001, sygn. V SA 3675/00.

The judgment of the Supreme Administrative Court of February 8, 2002, sygn. V SA 1885/01.

The judgment of the Supreme Administrative Court in Gdańsk of December 4, 2002, sygn. II SA/Gd 335/00.

The judgment of the Supreme Administrative Court of May 27, 2004 r., sygn. II SA/Wa 270/04.

The judgment of the Supreme Administrative Court in Warsaw of October 6, 2006, sygn. II OSK 1203/05.

The judgment of the Supreme Administrative Court of May 22, 2007, sygn. I OSK 947/06.

The judgment of the Supreme Administrative Court in Warsaw of January 15, 2009, sygn. II FSK 896/08.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of June 21, 2005, sygn. V SA/Wa 886/05.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of September 21, 2005, sygn. IV SA/Wa 582/05.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of October 7, 2005, sygn. V Sa/Wa 1423/05.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of February 21, 2006, sygn. V SA/Wa 1498/05.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of February 22, 2006, sygn. V SA/Wa 2859/05.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of November 29, 2006, sygn. V SA/Wa 1374/06.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of December 11, 2007, Sygn. V Sa/Wa 1896/07.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of April 21, 2008, sygn. V SA/Wa 2263/07.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Gorzów Wielkopolski of January 27, 2009, sygn. I SA/Go 914/08.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of July 1, 2009, sygn. V SA/Wa 1276/08.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of January 25, 2010, sygn. V SA/Wa 1446/09.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of January 29, 2010, sygn. V SA/Wa 1618/09.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of July 21, 2010, sygn. V SA/Wa 354/10.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of July 22, 2010, sygn. V SA/Wa 590/10.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Poznań of December 16, 2010, sygn. IV SA/Po 844/10.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of January 24, 2012, sygn. V SA/Wa 1284/11.

The judgment of the Voivodeship Administrative Court in Warsaw of May 8, 2012, sygn. VI SA/Wa 1860/11.

Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

Literature

Achiron M., *Narodowość i bezpieczeństwo. Przewodnik dla parlamentarzystów*, dostępny na stronie www.ipu.org/PDF/publications/nationality_po.pdf

Adamiak B., Borkowski J., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2009.

Adamiak B., Borkowski J., *Postępowanie administracyjne i sądownictwo administracyjne*, Warszawa 2011.

Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009.

- Bator A., Gromski W., Kozak A., Kaźmierzyk S., Pulka Z., *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2006.
- Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2005.
- Chlebny J., *Ochrona interesu publicznego, a prawo cudzoziemca do pobytu w Polsce*, EPS 2007.10.15, s. 16, 17.
- Gromek Z., *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (sygn. akt Kp 5/09), dotyczącego ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim*, „Zeszyty Prawnicze”, Biuro Analiz Sejmowych, 2009 r., nr 3-4.
- Jagielski J., *Obywatelstwo polskie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1998
- Jagielski J., *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim (kilka refleksji na kanwie nowej ustawy o obywatelstwie polskim)*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, red. J. Supernat, Wrocław 2009, s. 219-233.
- Jodłowski J., Resich Z., Lapierre J., Misiuk- Jodłowska T., Weitz K., *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009.
- Kędziora R., *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa 2012.
- Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Kędziora R., Warszawa 2008.
- Kodeks postępowania cywilnego*, red. A. Zieliński, Warszawa 2012.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012.
- Komentarz aktualizowany do ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego*, Jaśkowska M., Wróbel A., LEX/el., 2013.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, L. Garlicki, P. Sarnecki, K. Działocha i in., t. 3, Warszawa 2002.
- Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz*, Zieliński A., Warszawa 2006.
- Krzan B., *Zasada efektywnego obywatelstwa w prawie międzynarodowym i europejskim*, w: *Status prawny obywatela RP po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, red. B. Mielnik, Wrocław 2005, s. 165-181.
- Maciejko W., *Osobowe prawo administracyjne*, Warszawa 2008.

Mielnik B., *Zasada poszanowania obywatelstwa polskiego i zapewnienia opieki obywatelowi przebywającemu poza granicami kraju*, [w:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, red. I tomu M. Jabłoński, Warszawa 2010, s. 470-509.

Mojak R., *Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w świetle nowej Konstytucji*, „Państwo i Prawo” z 1997 r., nr 11-12, s. 54-70.

Postępowanie cywilne, t. 2c, red. A. Zieliński, Warszawa 2009.

Prawo o cudzoziemcach. Komentarz, red. J. Chlebny, Warszawa 2006.

Radwański Z., *Prawo cywilne - część ogólna*, Warszawa 2005.

Rytel A., *Nabycie obywatelstwa polskiego przez repatriację*, „Gdańskie Studia Prawnicze” z 2004 r., nr 1, s. 215-227.

System prawa administracyjnego. Tom III, red. T. Rabska, J. Łętowski, Wrocław 1978.

System prawa administracyjnego. Prawo procesowe administracyjne. Tom 9, red. R. Hausner, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2010.

Szreniawski J., *Podstawowe problemy obywatelstwa*, [w:] *Konstytucyjny ustrój państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydły*, red. T. Bojarski, E. Gdulewicz, J. Szreniawski, Lublin 2000, s. 295-310.

Tarno J., *Naczelny Sąd Administracyjny a wykładnia prawa administracyjnego*, Warszawa 1999.

Ura E., *Prawne zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988.

Ura P., *Repatriacja jako sposób nabycia obywatelstwa polskiego*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji” 18 (2012), s. 239-259.

Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001.

Woś T., *Pojęcie „sprawy” w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1022, Prawo CLXVIII”, Wrocław 1990 r., 329-335.

Wronkowska S., *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005.

Zdanowicz M., *Wielokrotne obywatelstwo w prawie międzynarodowym i krajowym*, Warszawa 2001.

Other:

<http://bip.lublin.uw.gov.pl/>

<http://bip.bydgoszcz.uw.gov.pl/>

<http://certyfikatpolski.pl/>

<http://www.nauka.gov.pl/>

Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Demograficzny 2012*, s. 463, tabl. 46 (210).

a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi, red. J. Supernat, Wrocław 2009, s. 219-233.

Kędziora R., *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa 2012.

Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Kędziora R., Warszawa 2008.

Kodeks postępowania cywilnego, red. A. Zieliński, Warszawa 2012.

Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. T. Ereciński, Warszawa 2009.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012.

Komentarz aktualizowany do ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, Jaśkowska M., Wróbel A., LEX/el., 2013.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, L. Garlicki, P. Sarnecki, K. Działocha i in., t. 3, Warszawa 2002.

Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz, Zieliński A., Warszawa 2006.

Krzan B., *Zasada efektywnego obywatelstwa w prawie międzynarodowym i europejskim*, w: *Status prawny obywatela RP po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, red. B. Mielnik, Wrocław 2005, s. 165-181.

Maciejko W., *Osobowe prawo administracyjne*, Warszawa 2008.

Mielnik B., *Zasada poszanowania obywatelstwa polskiego i zapewnienia opieki obywatelowi przebywającemu poza granicami kraju*, w: *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, red. I tomu M. Jabłoński, Warszawa 2010, s. 470-509.

Mojak R., *Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w świetle nowej Konstytucji*, „Państwo i Prawo” z 1997 r., nr 11-12, s. 54-70.

Prawo o cudzoziemcach. Komentarz, red. J. Chlebny, Warszawa 2006.

Postępowanie cywilne, t. 2c, red. A. Zieliński, Warszawa 2009.

Radwański Z., *Prawo cywilne - część ogólna*, Warszawa 2005.

Rytel A., *Nabycie obywatelstwa polskiego przez repatriację*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2004, nr 1, s. 215-227.

System prawa administracyjnego. Tom III, red. T. Rabska, J. Łętowski, Wrocław 1978.

System prawa administracyjnego. Prawo procesowe administracyjne. Tom 9, red. R. Hausner, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2010.

Szreniawski J., *Podstawowe problemy obywatelstwa*, w: *Konstytucyjny ustrój państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydły*, red. T. Bojarski, E. Gdulewicz, J. Szreniawski, Lublin 2000, s. 295-310.

Tarno J., *Naczelný Sąd Administracyjny a wykładnia prawa administracyjnego*, Warszawa 1999.

Ura E., *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988.

Ura P., *Repatriacja jako sposób nabycia obywatelstwa polskiego*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji” 18 (2012), s. 239-259.

Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001.

Woś T., *Pojęcie „sprawy” w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1022, Prawo CLXVIII”, Wrocław 1990, 329-335.

Wronkowska S., *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005.

Zdanowicz M., *Wielokrotne obywatelstwo w prawie międzynarodowym i krajowym*, Warszawa 2001.

Другие источники

<http://bip.lublin.uw.gov.pl/>

<http://bip.bydgoszcz.uw.gov.pl/>

<http://certyfiakatpolski.pl/>

<http://www.nauka.gov.pl/>

Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Demograficzny 2012*, s. 463, tabl. 46 (210).



USTAWA O OBYWATELSTWIE POLSKIM

USTAWA
z dnia 2 kwietnia 2009 r.
o obywatelstwie polskim
(Dz. U. z dnia 14 lutego 2012 r.)

Rozdział 1
PRZEPISY OGÓLNE

- Art. 1.** Ustawa określa zasady, warunki oraz tryb nabywania i utraty obywatelstwa polskiego, potwierdzania jego posiadania lub utraty, a także właściwość organów w tych sprawach.
- Art. 2.** W dniu wejścia w życie ustawy obywatelami polskimi są osoby, które posiadają obywatelstwo polskie na podstawie dotychczasowych przepisów.
- Art. 3.**
1. Obywatel polski posiadający równocześnie obywatelstwo innego państwa ma wobec Rzeczypospolitej Polskiej takie same prawa i obowiązki jak osoba posiadająca wyłącznie obywatelstwo polskie.
 2. Obywatel polski nie może wobec władz Rzeczypospolitej Polskiej powoływać się ze skutkiem prawnym na posiadane równocześnie obywatelstwo innego państwa i na wynikające z niego prawa i obowiązki.
- Art. 4.** Obywatelstwo polskie nabywa się:
- 1) z mocy prawa;
 - 2) przez nadanie obywatelstwa polskiego;
 - 3) przez uznanie za obywatela polskiego;
 - 4) przez przywrócenie obywatelstwa polskiego.
- Art. 5.** Zawarcie związku małżeńskiego przez obywatela polskiego z osobą niebędącą obywatelem polskim nie powoduje zmian w obywatelstwie małżonków.

- Art. 6.** 1. Zmiany w ustaleniu osoby albo obywatelstwa jednego lub obojga rodziców podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa małoletniego, jeżeli nastąpiły przed upływem roku od dnia urodzenia się małoletniego.
2. Zmiany w ustaleniu osoby ojca, wynikające z orzeczenia sądu wydanego na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa albo o unieważnienie uznania, podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa małoletniego, chyba że małoletni osiągnął już pełnoletność lub za jego zgodą, jeżeli ukończył 16 lat.
- Art. 7.** 1. Nadanie obywatelstwa polskiego rodzicom, uznanie ich za obywateli polskich oraz wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego obejmuje małoletniego pozostającego pod ich władzą rodzicielską.
2. Nadanie obywatelstwa polskiego jednemu z rodziców, uznanie go za obywatela polskiego oraz wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego obejmuje małoletniego pozostającego pod jego władzą rodzicielską, w przypadku gdy:
- 1) drugiemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska;
 - 2) drugie z rodziców złożyło oświadczenie o wyrażeniu zgody na nabycie lub utratę przez małoletniego obywatelstwa polskiego.
- Art. 8.** Do nadania obywatelstwa polskiego małoletniemu, który ukończył 16 lat, uznania go za obywatela polskiego oraz utraty przez niego obywatelstwa polskiego wskutek wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa przez jego rodziców jest wymagane oświadczenie o wyrażeniu zgody złożone przez małoletniego.
- Art. 9.** Oświadczenia, o których mowa w ustawie, w sprawach związanych z nabyciem lub utratą obywatelstwa polskiego przyjmuje do protokołu:
- 1) wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania - od obywatela polskiego zamieszkałego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz od cudzoziemca przebywającego legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem pobytu na podstawie wizy lub w ruchu bezwizowym;
 - 2) konsul - od osoby zamieszkałej za granicą.
- Art. 10.** 1. W sprawach o nadanie obywatelstwa polskiego i wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego nie stosuje się, z zastrzeżeniem art. 28 ust. 5 i art. 53, przepisów Kodeksu postępowania admini-

stracyjnego oraz przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270, z późn. zm.).

2. W sprawach uregulowanych w ustawie należących do właściwości konsulów stosuje się przepisy ustawy z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r. Nr 215, poz. 1823, z późn. zm.), o ile ustawa nie stanowi inaczej.

3. W sprawach innych niż wymienione w ust. 1 i 2 stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

4. W sprawach należących do właściwości wojewody organem wyższego stopnia w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego jest minister właściwy do spraw wewnętrznych.

Art. 11. Wojewoda i minister właściwy do spraw wewnętrznych mogą odstąpić w części od uzasadnienia decyzji wydanych na podstawie ustawy, jeżeli wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Art. 12. Wnioski, oświadczenia i dokumenty wymagane w sprawach uregulowanych w ustawie, sporządzone w języku obcym, składa się wraz z ich tłumaczeniem na język polski sporządzonym lub poświadczonym przez tłumacza przysięgłego lub przez konsula, chyba że umowa międzynarodowa, którą Rzeczpospolita Polska jest związana, stanowi inaczej.

Art. 13. 1. Dane cudzoziemca, małoletniego, wnioskodawcy, osoby lub wstępnych wymagane na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2 pkt 1, art. 33 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2 pkt 1, art. 40 ust. 1 pkt 1, art. 48 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 1 oraz art. 56 ust. 1 obejmują:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) nazwisko rodowe;
- 3) datę i miejsce urodzenia;
- 4) imię i nazwisko ojca;
- 5) imię i nazwisko rodowe matki;
- 6) płeć;
- 7) obywatelstwo;
- 8) stan cywilny;
- 9) numer PESEL, jeżeli został nadany.

2. Dane małżonka cudzoziemca lub małżonka wnioskodawcy wymagane na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 7, art. 33 ust. 1 pkt 4 oraz art. 48 ust. 1 pkt 4 obejmują:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) obywatelstwo.

Rozdział 2

NABYCIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO Z MOCY PRAWA

Art. 14. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie, w przypadku gdy:

- 1) co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim;
- 2) urodził się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jego rodzice są nieznanymi, nie posiadają żadnego obywatelstwa lub ich obywatelstwo jest nieokreślone.

Art. 15. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie, gdy został znaleziony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jego rodzice są nieznanymi.

Art. 16. Małoletni cudzoziemiec, przysposobiony przez osobę lub osoby posiadające obywatelstwo polskie, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli przysposobienie pełne nastąpiło przed ukończeniem przez niego 16 lat. W tym przypadku przyjmuje się, że małoletni cudzoziemiec nabył obywatelstwo polskie z dniem urodzenia.

Art. 17. Do nabycia obywatelstwa polskiego przez repatriację stosuje się przepisy ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz. U. z 2004 r. Nr 53, poz. 532, z późn. zm.).

Rozdział 3

NADANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Art. 18. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może nadać cudzoziemcowi obywatelstwo polskie.

Art. 19. 1. Nadanie obywatelstwa polskiego następuje na wniosek cudzoziemca.

2. Nadanie obywatelstwa polskiego małoletniemu cudzoziemcowi następuje na wniosek jego przedstawicieli ustawowych.

3. W przypadku braku porozumienia między przedstawicielami ustawowymi każdy z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu.

Art. 20.

1. Wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego zawiera:

- 1) dane cudzoziemca;
- 2) adres zamieszkania;
- 3) informacje o rodzicach cudzoziemca i dalszych wstępnych, jeżeli posiadali obywatelstwo polskie;
- 4) informacje o posiadaniu obywatelstwa polskiego w przeszłości, jego utracie oraz dacie nabycia obywatelstwa innego państwa;
- 5) informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej;
- 6) informację o znajomości przez cudzoziemca języka polskiego;
- 7) dane małżonka cudzoziemca;
- 8) informację, czy cudzoziemiec ubiegał się o nabycie obywatelstwa polskiego w przeszłości;
- 9) uzasadnienie.

2. Cudzoziemiec sprawujący władzę rodzicielską nad małoletnim cudzoziemcem umieszcza dodatkowo we wniosku:

- 1) dane małoletniego;
- 2) informację, czy i przed jakim organem zostały złożone oświadczenia o wyrażeniu zgody na nabycie obywatelstwa, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 i art. 8.

3. Wniosek przedstawiciela ustawowego o nadanie obywatelstwa polskiego małoletniemu cudzoziemcowi zawiera dane i informacje określone w ust. 1 pkt 1, 3-6, 8 i 9 oraz ust. 2 pkt 2. We wniosku umieszcza się również imię i nazwisko, adres zamieszkania przedstawiciela ustawowego.

4. Do wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego dołącza się:

- 1) dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 5, 7 lub ust. 2;

2) posiadane dokumenty potwierdzające informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4;

3) fotografie osób objętych wnioskiem.

5. Wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego składa się na formularzu, którego wzór określają przepisy wydane na podstawie art. 29 ust. 1.

Art. 21.

1. Wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego składa się, za pośrednictwem wojewody lub konsula, osobiście lub korespondencyjnie z podpisem urzędowo poświadczonym. Przepis art. 9 stosuje się odpowiednio.

2. Jeżeli wniosek nie spełnia wymagań określonych w art. 20 ust. 1, 2 lub 3 lub nie dołączono do niego dokumentów, o których mowa w art. 20 ust. 4, organ przyjmujący wniosek wzywa wnioskodawcę do usunięcia braków, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania.

3. Wojewoda i konsul przekazują Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw wewnętrznych, wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego wraz z dokumentami wymaganymi na podstawie art. 20 ust. 4 oraz własną opinią.

4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, przed przekazaniem wniosku Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, zwraca się do Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, które mogą mieć istotne znaczenie w sprawie o nadanie obywatelstwa polskiego, i sporządza opinię dotyczącą wniosku.

5. Organy, o których mowa w ust. 4, są obowiązane udzielić pisemnej informacji, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zapytania. W szczególnie uzasadnionych przypadkach termin ten może być przedłużony do 3 miesięcy, o czym organ obowiązany do udzielenia informacji powiadamia ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Art. 22.

1. W przypadku gdy na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego wojewoda poweźmie wątpliwość, czy cudzoziemiec nie posiada obywatelstwa polskiego,

wszczyna z urzędu postępowanie w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego.

2. W przypadku gdy na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego konsul, minister właściwy do spraw wewnętrznych lub Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej poweźmie wątpliwość, czy cudzoziemiec nie posiada obywatelstwa polskiego, przekazuje wniosek do wojewody w celu przeprowadzenia postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego.

3. W przypadku stwierdzenia w toku postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego, że cudzoziemiec posiada obywatelstwo polskie, wojewoda wydaje decyzję o potwierdzeniu posiadania obywatelstwa polskiego, zaś wnioskowi o nadanie obywatelstwa polskiego nie nadaje się dalszego biegu.

Art. 23. W przypadku gdy wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego cudzoziemcowi został złożony w czasie, gdy wobec tego cudzoziemca jest prowadzone postępowanie o uznanie za obywatela polskiego albo postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego, postępowanie o uznanie za obywatela polskiego albo postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego umarza się.

Art. 24. 1. Wojewoda, konsul i minister właściwy do spraw wewnętrznych przekazują wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego bezpośrednio Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej w każdym przypadku, gdy Prezydent tak zadecyduje, bez względu na stadium postępowania.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, wojewoda i konsul informują ministra właściwego do spraw wewnętrznych o przekazaniu wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 25. 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadaje obywatelstwo polskie lub odmawia jego nadania w formie postanowienia.

2. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej przekazuje ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych kopię postanowienia, o którym mowa w ust. 1.

Art. 26. Cudzoziemiec nabywa obywatelstwo polskie w dniu wydania przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej postanowienia o nadaniu obywatelstwa polskiego.

- Art. 27.**
1. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej sporządza akty nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego.
 2. Akt nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego, o których mowa w ust. 1, zawierają:
 - 1) informację o treści postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, datę jego wydania i numer;
 - 2) dane cudzoziemca, którego akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego dotyczy:
 - a) imię (imiona) i nazwisko,
 - b) datę i miejsce urodzenia,
 - c) imię ojca i imię matki;
 - 3) oznaczenie organu sporządzającego akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego oraz datę sporządzenia aktu albo zawiadomienia.
- Art. 28.**
1. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej przekazuje, w celu doręczenia wnioskodawcy, akty nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego:
 - 1) ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych - jeżeli akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego dotyczy cudzoziemca, którego wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego został złożony za pośrednictwem konsula;
 - 2) wojewodzie, który przyjął wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego.
 2. Minister właściwy do spraw zagranicznych, za pośrednictwem konsula, który przyjął wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego, informuje niezwłocznie wnioskodawcę o nadaniu obywatelstwa polskiego albo o odmowie nadania obywatelstwa polskiego. Informacja może być przekazana przy pomocy urządzeń umożliwiających odczyt i zapis znaków pisma na nośniku papierowym lub za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnych.
 3. Minister właściwy do spraw zagranicznych, za pośrednictwem konsula, który przyjął wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego,

doręcza wnioskodawcy akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego.

4. Wojewoda, który przyjął wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego, doręcza wnioskodawcy akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego.

5. Do doręczeń, o których mowa w ust. 4, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczące doręczeń.

Art. 29.

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogi dotyczące fotografii dołączanej do wniosku oraz wzory aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego.

2. Wzór formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 20 ust. 1-3.

3. Wzór aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego uwzględnia dane, o których mowa w art. 27 ust. 2.

Rozdział 4

UZNANIE ZA OBYWATELA POLSKIEGO

Art. 30.

1. Za obywatela polskiego uznaje się:

1) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 3 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub na podstawie prawa stałego pobytu, który posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego;

2) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałego pobytu, który:

a) pozostaje co najmniej od 3 lat w związku małżeńskim zawartym z obywatelem polskim lub

- b) nie posiada żadnego obywatelstwa;
 - 3) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, które uzyskał w związku z posiadaniem statusu uchodźcy nadanego w Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 4) małoletniego cudzoziemca, którego jedno z rodziców jest obywatelem polskim, przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie;
 - 5) małoletniego cudzoziemca, którego co najmniej jednemu z rodziców zostało przywrócone obywatelstwo polskie, jeżeli małoletni przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie;
 - 6) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie i legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 10 lat, który spełnia łącznie następujące warunki:
 - a) posiada zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawo stałego pobytu,
 - b) posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego;
 - 7) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, które uzyskał w związku z polskim pochodzeniem.
2. Cudzoziemiec ubiegający się o uznanie za obywatela polskiego, z wyłączeniem cudzoziemca, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 i 5, jest obowiązany posiadać znajomość języka polskiego potwier-

dzoną urzędowym poświadczeniem, o którym mowa w art. 11a ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999, z późn. zm.), świadectwem ukończenia szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej lub świadectwem ukończenia szkoły za granicą z wykładowym językiem polskim.

3. Do ustalenia, czy cudzoziemiec przebywa nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, stosuje się odpowiednio przepis art. 64 ust. 4 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2006 r. Nr 234, poz. 1694, z późn. zm.).

Art. 31. Cudzoziemcowi odmawia się uznania za obywatela polskiego, w przypadku gdy:

- 1) nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 30;
- 2) nabycie przez niego obywatelstwa polskiego stanowi zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Art. 32. 1. Uznanie cudzoziemca za obywatela polskiego następuje na jego wniosek, a w przypadku małoletniego cudzoziemca - na wniosek jego przedstawicieli ustawowych.

2. W przypadku braku porozumienia między przedstawicielami ustawowymi każdy z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu.

Art. 33. 1. Wniosek o uznanie za obywatela polskiego zawiera:

- 1) dane cudzoziemca;
- 2) adres zamieszkania;
- 3) informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca w Rzeczypospolitej Polskiej, zajmowanym przez niego lokalu, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej;
- 4) dane małżonka cudzoziemca;
- 5) informację, czy cudzoziemiec ubiegał się o nabycie obywatelstwa polskiego w przeszłości oraz czy posiadał obywatelstwo polskie;
- 6) uzasadnienie.

2. Cudzoziemiec sprawujący władzę rodzicielską nad małoletnim cudzoziemcem umieszcza dodatkowo we wniosku:

- 1) dane małoletniego;

- 2) informację, czy i przed jakim organem zostały złożone oświadczenia o wyrażeniu zgody na nabycie obywatelstwa, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 lub art. 8.
3. Wniosek przedstawiciela ustawowego o uznanie za obywatela polskiego małoletniego cudzoziemca zawiera dane i informacje określone w ust. 1 pkt 1, 3, 5 i 6 oraz ust. 2 pkt 2. We wniosku umieszcza się również imię i nazwisko, adres zamieszkania przedstawiciela ustawowego.
4. Do wniosku o uznanie za obywatela polskiego dołącza się:
 - 1) dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 3 i 4 lub ust. 2;
 - 2) posiadane dokumenty potwierdzające informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 5;
 - 3) urzędowe poświadczenie, o którym mowa w art. 11a ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim, świadectwo ukończenia szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej lub świadectwo ukończenia szkoły za granicą z wykładowym językiem polskim, w przypadku gdy jest wymagane;
 - 4) fotografie osób objętych wnioskiem.
5. Wniosek o uznanie za obywatela polskiego składa się na formularzu, którego wzór określają przepisy wydane na podstawie art. 37 ust. 1.

Art. 34. Wniosek o uznanie za obywatela polskiego składa się do wojewody.

Art. 35. 1. W przypadku gdy wniosek o uznanie cudzoziemca za obywatela polskiego został złożony w czasie, gdy wobec tego cudzoziemca jest prowadzone postępowanie o nadanie obywatelstwa polskiego, postępowanie w sprawie o uznanie za obywatela polskiego umarza się.
2. W przypadku gdy wniosek o uznanie cudzoziemca za obywatela polskiego został złożony w czasie, gdy wobec tego cudzoziemca jest prowadzone postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego, postępowanie o uznanie za obywatela polskiego zawieszają do czasu zakończenia postępowania o przywrócenie obywatelstwa polskiego.

Art. 36. 1. Decyzję w sprawie uznania cudzoziemca za obywatela polskiego wydaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której postępowanie dotyczy.

2. Wojewoda przed wydaniem decyzji, o której mowa w ust. 1, zwraca się do komendanta wojewódzkiego Policji, dyrektora delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, czy nabycie przez cudzoziemca obywatelstwa polskiego nie stanowi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

3. Do udzielania informacji, o których mowa w ust. 2, stosuje się przepis art. 21 ust. 5, z tym że o przedłużeniu terminu organ obowiązany do udzielenia informacji powiadamia wojewodę.

Art. 37.

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego oraz wymogi dotyczące fotografii dołączanej do wniosku.

2. Wzór formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 33 ust. 1-3.

Rozdział 5

PRZYWRÓCENIE

OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Art. 38.

1. Cudzoziemcowi, który utracił obywatelstwo polskie przed dniem 1 stycznia 1999 r. na podstawie:

- 1) art. 11 lub 13 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 7, poz. 44, z późn. zm.),
- 2) art. 11 lub 12 ustawy z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. Nr 4, poz. 25),
- 3) art. 13, 14 lub 15 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 353, z późn. zm.)

- przywraca się obywatelstwo polskie, na jego wniosek.

2. Nie przywraca się obywatelstwa polskiego cudzoziemcowi, który:

- 1) dobrowolnie wstąpił w okresie od 1 września 1939 r. do 8 maja 1945 r. do służby w wojskach Państw Osi lub ich sojuszników;
- 2) przyjął w okresie od 1 września 1939 r. do 8 maja 1945 r. urząd publiczny w służbie Państw Osi lub ich sojuszników;

3) działał na szkodę Polski, a zwłaszcza jej niepodległości i suwerenności, lub uczestniczył w łamaniu praw człowieka.

3. Nie przywraca się obywatelstwa polskiego cudzoziemcowi, jeżeli stanowi to zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Art. 39. 1. Obywatelstwo polskie przywraca minister właściwy do spraw wewnętrznych w drodze decyzji.

2. Nabycie obywatelstwa polskiego następuje w dniu, w którym decyzja o przywróceniu obywatelstwa polskiego stała się ostateczna.

Art. 40. 1. Cudzoziemiec, o którym mowa w art. 38 ust. 1, składa wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego, który zawiera:

1) dane cudzoziemca;

2) adres zamieszkania;

3) oświadczenie o posiadaniu w przeszłości obywatelstwa polskiego oraz informacje o okolicznościach jego utraty;

4) adres ostatniego miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed utratą obywatelstwa polskiego;

5) życiorys.

2. Do wniosku o przywrócenie obywatelstwa polskiego dołącza się:

1) dokumenty potwierdzające tożsamość i obywatelstwo;

2) dokumenty potwierdzające zmianę imienia i nazwiska, jeżeli takie nastąpiły;

3) posiadane dokumenty potwierdzające utratę obywatelstwa polskiego;

4) fotografię osoby objętej wnioskiem.

3. Wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego składa się na formularzu, którego wzór określają przepisy wydane na podstawie art. 45 ust. 1.

Art. 41. 1. W przypadku gdy wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego został złożony w czasie, gdy wobec cudzoziemca objętego wnioskiem prowadzone jest postępowanie o nadanie obywatelstwa polskiego, postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego umarza się.

2. W przypadku gdy wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego został złożony w czasie, gdy wobec cudzoziemca objętego wnioskiem prowadzone jest postępowanie o uznanie za obywatela pol-

skiego, postępowanie o uznanie za obywatela polskiego zawiesza się do czasu zakończenia postępowania o przywrócenie obywatelstwa polskiego.

Art. 42. 1. Wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego składa się do ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Cudzoziemiec zamieszkujący poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej składa wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego za pośrednictwem konsula właściwego ze względu na jego miejsce zamieszkania.

2. Konsul przekazuje niezwłocznie ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego wraz z dokumentami wymaganymi na podstawie art. 40 ust. 2 oraz posiadane informacje i dokumenty istotne w sprawie.

Art. 43. 1. Przed wydaniem decyzji, o której mowa w art. 39 ust. 1, minister właściwy do spraw wewnętrznych zwraca się do Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, czy przywrócenie obywatelstwa polskiego nie stanowi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz czy cudzoziemiec, który złożył wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego, nie działał na szkodę Polski, a zwłaszcza jej niepodległości i suwerenności, lub uczestniczył w łamaniu praw człowieka.

2. Przed wydaniem decyzji, o której mowa w art. 39 ust. 1, minister właściwy do spraw wewnętrznych może zwrócić się do Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przekazanie informacji o treści posiadanych dokumentów dotyczących osoby ubiegającej się o przywrócenie obywatelstwa polskiego oraz o ich udostępnienie.

3. Organy, o których mowa w ust. 1 i 2, są obowiązane udzielić pisemnej informacji, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zapytania. W szczególnie uzasadnionych przypadkach termin ten może być przedłużony do 3 miesięcy, o czym organ obowiązany do udzielenia informacji powiadamia ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Art. 44. 1. W przypadku gdy na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku o przywrócenie obywatelstwa polskiego minister właściwy do spraw wewnętrznych lub konsul poweźmie wątpliwość, czy cu-

dzoziemiec nie posiada obywatelstwa polskiego, przekazuje wniosek do wojewody w celu przeprowadzenia postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego.

2. W przypadku stwierdzenia w toku postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego, że cudzoziemiec posiada obywatelstwo polskie, wojewoda wydaje decyzję o potwierdzeniu posiadania obywatelstwa polskiego, zaś wnioskowi o przywrócenie obywatelstwa polskiego nie nadaje się dalszego biegu.

Art. 45. 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o przywrócenie obywatelstwa polskiego oraz wymogi dotyczące fotografii dołączanej do wniosku.

2. Wzór formularza wniosku uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 40 ust. 1.

Rozdział 6

UTRATA OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Art. 46. Obywatel polski, który zrzeka się obywatelstwa polskiego, traci obywatelstwo polskie po uzyskaniu zgody Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.

Art. 47. 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może wyrazić obywatelowi polskiemu, na jego wniosek, zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.

2. Wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego przez małoletniego pozostającego pod wyłączną władzą rodzicielską osobę lub osób nieposiadających obywatelstwa polskiego następuje na wniosek jego przedstawicieli ustawowych.

3. W przypadku braku porozumienia między przedstawicielami ustawowymi każdy z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu.

Art. 48. 1. Wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego zawiera:

1) oświadczenie wnioskodawcy o zrzeczeniu się obywatelstwa polskiego;

- 2) dane wnioskodawcy;
 - 3) adres zamieszkania;
 - 4) dane małżonka wnioskodawcy;
 - 5) informację o ostatnim miejscu zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli wnioskodawca zamieszkuje poza tym terytorium.
2. Obywatel polski sprawujący władzę rodzicielską nad małoletnim umieszcza dodatkowo we wniosku:
- 1) dane małoletniego;
 - 2) informację, czy i przed jakim organem zostały złożone oświadczenia o wyrażeniu zgody na utratę obywatelstwa polskiego, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 lub art. 8.
3. Wniosek przedstawiciela ustawowego o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego przez małoletniego zawiera dane i informacje określone w ust. 1 pkt 1, 2 i 5 oraz ust. 2 pkt 2. We wniosku umieszcza się również imię i nazwisko, adres zamieszkania przedstawiciela ustawowego.
4. Do wniosku dołącza się:
- 1) dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 4 lub ust. 2;
 - 2) posiadane dokumenty potwierdzające, że wnioskodawca jest obywatelem polskim;
 - 3) dokument potwierdzający posiadanie obywatelstwa innego państwa lub przyrzeczenie jego nadania;
 - 4) fotografie osób objętych wnioskiem.
5. Wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego składa się na formularzu, którego wzór określają przepisy wydane na podstawie art. 54 ust. 1.

Art. 49.

1. Wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego składa się osobiście lub korespondencyjnie z podpisem urzędowo poświadczonym, za pośrednictwem wojewody lub konsula. Przepis art. 9 stosuje się odpowiednio.
2. Jeżeli wniosek nie spełnia wymagań określonych w art. 48 ust. 1, 2 lub 3 lub nie dołączono do niego dokumentów, o których mowa w art. 48 ust. 4, organ przyjmujący wniosek wzywa wnioskodawcę do usunięcia braków, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwa-

nia z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania.

3. Wojewoda i konsul przekazują niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw wewnętrznych, wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego wraz z dokumentami wymaganymi na podstawie art. 48 ust. 4.

4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, przed przekazaniem wniosku Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, zwraca się do Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, które mogą mieć istotne znaczenie w sprawie o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego, i sporządza opinię dotyczącą wniosku.

5. Do udzielania informacji, o których mowa w ust. 4, stosuje się przepis art. 21 ust. 5.

Art. 50.

1. Wojewoda, konsul i minister właściwy do spraw wewnętrznych przekazują wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego bezpośrednio Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej w każdym przypadku, gdy Prezydent tak zadecyduje, bez względu na stadium postępowania.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, wojewoda i konsul informują ministra właściwego do spraw wewnętrznych o przekazaniu wniosku o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 51.

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego lub odmawia jej wyrażenia w formie postanowienia.

2. Utrata obywatelstwa polskiego następuje po upływie 30 dni od dnia wydania postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Utrata obywatelstwa polskiego może nastąpić w terminie krótszym niż określony w ust. 2, wskazanym w postanowieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej przekazuje ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych kopię postanowienia, o którym mowa w ust. 1.

- Art. 52.** 1. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej sporządza zawiadomienia o treści postanowień w sprawach o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.
2. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
- 1) informację o treści postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, datę jego wydania i numer;
 - 2) dane osoby, której zawiadomienie dotyczy:
 - a) imię (imiona) i nazwisko,
 - b) datę i miejsce urodzenia,
 - c) imię ojca i imię matki;
 - 3) oznaczenie organu sporządzającego zawiadomienie oraz datę jego sporządzenia.
- Art. 53.** Do doręczenia zawiadomień o treści postanowień w sprawach o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego stosuje się przepisy art. 28.
- Art. 54.** 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego, wymogi dotyczące fotografii dołączanej do wniosku oraz wzór zawiadomienia o treści postanowienia w sprawie wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.
2. Wzór formularza wniosku o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 48 ust. 1-3.
3. Wzór zawiadomienia o treści postanowienia w sprawie o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 52 ust. 2.

Rozdział 7

POTWIERDZENIE POSIADANIA LUB UTRATY OBYWATELSTWA POLSKIEGO

- Art. 55.** 1. Decyzję w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego lub jego utraty wydaje na wniosek osoby, której postępowanie dotyczy, lub podmiotu, który wykaże interes prawny lub ciężący na nim obowiązek uzyskania decyzji, wojewoda właściwy ze względu

na miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osoby, której postępowanie dotyczy, a w przypadku braku tej podstawy - wojewoda mazowiecki.

2. Postępowanie w sprawie, o której mowa w ust. 1, może być wszczęte także z urzędu.

- Art. 56.** 1. Wniosek o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego zawiera dane osoby, której potwierdzenie dotyczy, i jej wstępnych do drugiego stopnia oraz informacje o istotnych okolicznościach niezbędnych do ustalenia stanu faktycznego i prawnego.
2. Osoba i podmiot występujący z wnioskiem o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego są obowiązani dołączyć dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, chyba że uzyskanie tych dokumentów napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody.

- Art. 57.** 1. Wniosek o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego składa się do wojewody. Osoba zamieszkująca poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może złożyć wniosek o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego za pośrednictwem konsula właściwego ze względu na jej miejsce zamieszkania.
2. Konsul niezwłocznie przekazuje wojewodzie wniosek wraz z załączonymi dokumentami oraz posiadane dokumenty i informacje o osobie, której postępowanie dotyczy.

- Art. 58.** Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego, uwzględniając dane osoby, której potwierdzenie dotyczy, i jej wstępnych do drugiego stopnia oraz informacje o istotnych okolicznościach niezbędnych do ustalenia rzeczywistego stanu faktycznego i prawnego.

Rozdział 8

REJESTRY

- Art. 59.** 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych tworzy i prowadzi w systemie teleinformatycznym centralny rejestr danych o nabyciu

i utracie obywatelstwa polskiego, zwany dalej „rejestr centralny”.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych jest administratorem danych przetwarzanych w rejestrze centralnym w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.).

3. Rejestr centralny obejmuje dane z rejestrów prowadzonych w sprawach:

- 1) nadania obywatelstwa polskiego;
- 2) uznania za obywatela polskiego;
- 3) przywrócenia obywatelstwa polskiego;
- 4) wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego;
- 5) wyboru dla małoletniego obywatelstwa innego państwa.

4. Rejestr centralny obejmuje również dane zawarte w dokumentach, o których mowa w art. 25 ust. 2 i art. 51 ust. 4.

Art. 60.

1. Rejestry, o których mowa w art. 59 ust. 3 pkt 1 i 4, prowadzi minister właściwy do spraw wewnętrznych, wojewoda i konsul, każdy w zakresie swojej właściwości.

2. Rejestr, o którym mowa w art. 59 ust. 3 pkt 2, prowadzi minister właściwy do spraw wewnętrznych i wojewoda, każdy w zakresie swojej właściwości.

3. Rejestr, o którym mowa w art. 59 ust. 3 pkt 3, prowadzi minister właściwy do spraw wewnętrznych i konsul, każdy w zakresie swojej właściwości.

4. Rejestr, o którym mowa w art. 59 ust. 3 pkt 5, prowadzi wojewoda i konsul.

5. Wojewoda i konsul przekazują do rejestru centralnego dane zawarte w prowadzonych przez siebie rejestrach niezwłocznie po ich umieszczeniu we właściwym rejestrze.

Art. 61.

W rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, gromadzi się i przechowuje:

- 1) informacje o wnioskach i wydanych rozstrzygnięciach w sprawach nadania obywatelstwa polskiego, uznania za obywatela polskiego, przywrócenia obywatelstwa polskiego i wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego oraz o złożonych

oświadczeniach o wyborze dla małoletniego obywatelstwa innego państwa;

- 2) dane dotyczące osób, które nabyły lub utraciły obywatelstwo polskie, określające:
 - a) imię (imiona) i nazwisko,
 - b) nazwisko rodowe,
 - c) datę i miejsce urodzenia,
 - d) imię i nazwisko ojca,
 - e) imię i nazwisko rodowe matki,
 - f) płeć,
 - g) obywatelstwo,
 - h) datę nabycia lub utraty obywatelstwa polskiego,
 - i) numer PESEL, jeżeli został nadany.

Art. 62.

1. Dane lub informacje przechowywane w rejestrze centralnym i rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, podlegają ochronie na podstawie odrębnych przepisów, o ile ustawa nie stanowi inaczej.
2. Dane lub informacje przechowywane w rejestrach udostępnia się:
 - 1) organom administracji publicznej,
 - 2) Policji,
 - 3) Straży Granicznej,
 - 4) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
 - 5) Agencji Wywiadu,
 - 6) sądom,
 - 7) prokuraturze,
 - 8) Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej- w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań.
3. Dane lub informacje przechowywane w rejestrze centralnym i rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, są udostępniane na pisemny wniosek podmiotu, o którym mowa w ust. 2.
4. Dane lub informacje przechowywane w rejestrze centralnym i rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, można udostępnić, bez konieczności składania pisemnego wniosku, o którym mowa w ust. 3, za pomocą urządzeń do teletransmisji danych, podmiotom, o których mowa w ust. 2, które spełniają łącznie warunki:

- 1) posiadają urządzenia umożliwiające odnotowanie w rejestrze, kto, kiedy i w jakim celu oraz jakie dane uzyskał;
 - 2) posiadają zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania.
5. Dane lub informacje zawarte w rejestrze centralnym i rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, mogą być udostępniane organom lub instytucjom innych państw, gdy zezwala na to umowa międzynarodowa, którą Rzeczpospolita Polska jest związana.

Rozdział 9

ZMIANY W PRZEPISACH OBOWIĄZUJĄCYCH ORAZ PRZEPISY SZCZEGÓLNE, PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

- Art. 63.** W ustawie z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993, z późn. zm.) w art. 14 ust. 4 otrzymuje brzmienie:
- „4. Zgłoszenia zmian w obywatelstwie dokonuje właściwy wojewoda i minister właściwy do spraw wewnętrznych. Dane o nabyciu lub utracie obywatelstwa polskiego wojewoda lub minister właściwy do spraw wewnętrznych przekazuje niezwłocznie do organu gminy właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego osoby, której zmiana dotyczy.”
- Art. 64.** W ustawie z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r. Nr 215, poz. 1823, z późn. zm.¹¹⁾) w art. 25:
- a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:
- „1) sporządza protokół z przyjęcia oświadczenia o wyrażeniu zgody, o której mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 i art. 8 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012 r. poz. 161);”
- b) pkt 3 otrzymuje brzmienie:
- „3) przyjmuje od osób zamieszkałych w okręgu konsularnym wnioski o:

- a) nadanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej obywatelstwa polskiego,
- b) przywrócenie obywatelstwa polskiego,
- c) wyrażenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.”

Art. 65. 1. Uznaje się za nieważne i tym samym niewywołujące skutków prawnych od chwili ich wydania:

- 1) uchwałę Rady Ministrów z dnia 26 września 1946 r. o pozbawieniu obywatelstwa polskiego generała Władysława Andersa;
- 2) uchwałę Rady Ministrów z dnia 26 września 1946 r. o pozbawieniu obywatelstwa polskiego generałów i oficerów wstępujących do Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia;
- 3) uchwałę Rady Ministrów z dnia 21 listopada 1947 r. o pozbawieniu Stanisława Mikołajczyka obywatelstwa polskiego;
- 4) uchwałę Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie pozbawienia Stanisława Bańczyka, Tomasza Kołakowskiego i Stanisława Wójcika obywatelstwa polskiego.

2. W razie uzasadnionych wątpliwości co do posiadania obywatelstwa polskiego przez osobę, której dotyczyła uchwała, o której mowa w ust. 1 pkt 1 albo 2, lub przez zstępnego takiej osoby organ uprawniony do wydania dowodu osobistego lub paszportu występuje do właściwego wojewody w celu przeprowadzenia postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego. Decyzję w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego wojewoda wydaje w terminie 30 dni.

Art. 66. Postępowania wszczęte na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w art. 69, i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy toczą się według przepisów dotychczasowych.

Art. 67. Centralny rejestr danych o nabyciu i utracie obywatelstwa polskiego prowadzony na podstawie art. 18e ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 69, staje się centralnym rejestrem danych o nabyciu i utracie obywatelstwa polskiego prowadzonym na podstawie art. 59 ust. 1 niniejszej ustawy.

Art. 68. W razie złożenia wniosku o przywrócenie obywatelstwa polskiego przez osobę, wobec której jest prowadzone postępowanie o nadanie

obywatelstwa polskiego lub postępowanie o uznanie za obywatela polskiego na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w art. 69, postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego umarza się.

Art. 69. Traci moc ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 353, z 2001 r. Nr 42, poz. 475, z 2003 r. Nr 128, poz. 1175, z 2005 r. Nr 94, poz. 788, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711 i Nr 144, poz. 1043 oraz z 2007 r. Nr 120, poz. 818).

Art. 70. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem rozdziału 5 i art. 65, które wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

AUTORZY PUBLIKACJI

IZABELA LERACZYK – asystentka w Katedrze Prawa Rzymskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, absolwentka Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. W Instytucie na rzecz Państwa Prawa koordynuje projekt „Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II”. Od 2008 r. udziela porad prawnych z zakresu prawa cywilnego w programach poradnictwa prawnego Fundacji.

BARBARA WÓJCIK – doktorantka w Katedrze Prawa Administracyjnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, absolwentka Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Odbywa aplikację radcowską przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Lublinie. Od 2012 r. zatrudniona na stanowisku prawnika w projekcie „Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II” realizowanym przez Instytut na rzecz Państwa Prawa.

AGATA ZAPRZALUK – doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, absolwentka Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Odbywa aplikację adwokacką przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w Lublinie. Od 2011 r. zatrudniona na stanowisku doradcy integracyjnego w projekcie „Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II” realizowanym przez Instytut na rzecz Państwa Prawa.

TOMASZ SIENIOW – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Unii Europejskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Absolwent Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL oraz Chicago-Kent College of Law. Autor publikacji z zakresu prawa europejskiego i migracyjnego. Sekretarz Lubelskiej Regionalnej Sieci Wsparcia Imigrantów. Jeden z fundatorów i prezes zarządu Instytutu na rzecz Państwa Prawa.



FUNDACJA INSTYTUT NA RZECZ PAŃSTWA PRAWA jest organizacją pozarządową utworzoną przez polskich i amerykańskich prawników związanych z Wydziałem Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Powstała na przełomie 2001 i 2002 roku, w celu wspierania inicjatyw zmierzających do podnoszenia świadomości prawnej społeczeństwa, podnoszenia kwalifikacji zawodowych prawników, promowania prawa europejskiego i idei integracji europejskiej, działania na rzecz ochrony praw człowieka i reformy systemu edukacji prawniczej.

Misją Instytutu na rzecz Państwa Prawa jest podejmowanie działań prowadzących do pełniejszej realizacji zasady państwa prawnego zawartej w art. 2 Konstytucji RP. Poprzez polski przykład chcemy wspierać również wprowadzanie tych standardów w innych krajach, w których trwają przemiany demokratyczne.

Na działania Instytutu składają się cztery programy:

- **Program Migracyjny**
- **Program Uchodźczy**
- **Program Poradnictwa Prawnego**
- **Program Think – tank**

Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II

ISBN 978-83-62551-44-6

